

Учред. Высшая школа в Петербурге
Учред. Высшая школа в Петербурге.

миссия в Петербурге

1930-1931

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Białystok, dnia 20 stycznia 1931 roku

Nr. BP. I-55/31.T.

T A J N E P I L N E

Sytuacyjne sprawozdanie
miesięczne Nr. 1. za mie-
siąc grudzień 1930 r.

Do

Ministerstwa Spraw Wewnętrznych

Pan Dyrektor Departamentu II.

w Warszawie.

Przesyłam sytuacyjne sprawozdanie miesięczne za mie-
siąc grudzień 1930 rok.

Za Wojewodę:

M. Syska /
Naczelnik Wydziału Bezp. Publ.

Odpisy otrzymują:

- 1/ Pan Wojewoda w Wilnie
- 2/ Pan Wojewoda w Brześciu nad Bugiem,
- 3/ Pan Wojewoda w Warszawie
- 4/ Pan Wojewoda w Nowogrodku,
- 5/ Pan Wojewoda w Tarnopolu,
- 6/ Pan Wojewoda w Stanisławowie
- 7/ Pan Wojewoda w Lublinie,
- 8/ Pan Wojewoda w Łodzi,
- 9/ Pan Prokurator Sądu Apelacyjnego w Warszawie,
- 10/ Pan Prokurator Sądu Apelacyjnego w Wilnie,
- 11/ Pan Prokurator Sądu Okręgowego w Białymstoku,
- 12/ Pan Prokurator Sądu Okręgowego w Grodnie,
- 13/ Pan Prokurator Sądu Okręgowego w Suwałkach,
- 14/ Pan Prokurator Sądu Okręgowego w Łomży,
- 15/ Sam. Ref. Informacyjny DOK III w Grodnie,
- 16/ Sam. Ref. Informacyjny DOK I w Warszawie,
- 17/ Sam. Ref. Informacyjny DOK IX w Brześciu nad Bugiem,
- 18/ K.O.P. "Brygada Grodno"
- 19/ Wszyscy Panowie Starostowie Powiatowi
Województwa Białostockiego,
- 20/ Pan Starosta Grodzki w Białymstoku,
- 21/ Pan Naczelnik Urzędu Sledczego w miejscu -

Dowództwo Okręgu Korpusu Nr IX.

H.F.

Wysłano dn.

15/1 31

h.

128

Zatwierdzone

Białystok, dnia 10.I.1931 r.

I. Sytuacja ogólna

Miesiąc sprawozdawczy był niejako okresem wytchnienia dla społeczeństwa po nadmiernych wysiłkach w okresie wyborów. Z tej racji nie obfitował w ważniejsze, względnie bardziej charakterystyczne wydarzenia w żadnej z dziedzin życia tego społeczeństwa. Cechowało go przede wszystkim przytępienie działalności polskich stronnictw politycznych, które zaprzestały niemal wszelkiej działalności politycznej w terenie. Ograniczały się one prawie wyłącznie do kampanji prasowej, nader żywej, w której dominowały sprawa Brześcia, wydarzenia na gruncie parlamentarnym i sprawy gospodarcze. Prasa opozycyjna podniosła pierwszą z tych spraw do poziomu procesu narodowego, którego zakończenia jak najrychlej w sensie "bezprzykładnego ukarania winnych znęcania się nad więźniami brzeskimi" wymagają "najżywotniejsze interesy państwa i moralności publicznej". Wydarzenia parlamentarne prasa ta oceniała jako "bezwzględne rozprawianie się obozu prorządowego z opozycją z poruczeniem podstawowych zasad parlamentaryzmu", zaś niedomagania życia gospodarczego i zarządzenia gospodarcze Rządu wykorzystywała do "bicia na alarm" i ostrzegania przed prowadzeniem kraju do ostatecznej ruiny gospodarczej. W exposé Ministra Skarbu widziała potwierdzenie słuszności swych zastrzeżeń do polityki gospodarczej rządów pomajowych, a w rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej o dostarczaniu mieszkań dla nauczycielstwa przez samorządy "ograniczanie wydatków państwowych i oszczędzenie kosztem zubożałej ludności". Dość skutecznie rozprawiała się o prasą opozycyjną prasa prorządowa, która jednakże poza "Gazetą Polską Ziemi Grodzieńskiej" zbyt powierzchownie przystosowywała się do poziomu i kategorii myślenia miejscowego

społeczeństwa —

Zywsze cokolwiek od politycznego było życie społeczne ludności Województwa, podsypane tego rodzaju akcjami jak miesiąc Pomorza i obchód setnej rocznicy powstania listopadowego.

Scharakteryzowany ogólnie na innem miejscu ruch narodowościowy
uzewnętrznik, jeżeli chodzi o ludność żydowską przesuniecie się jej
nastrojów w kierunku umiarkowanym na niekorzyść Grünbauma zarówno w
sprawach ogólnopolskich, jako też ogólnosjonistycznych, zaś co do
ludności białoruskiej rozpoczynając się ponownie walką pomiędzy
elementami radykalnymi i umiarkowanymi o wpływy w Towarzystwie
Szkoły Białoruskiej.

. W kwestji nastrojów ludności należy zaznaczyć, że w grudniu trwała i działała skutecznie psychosza zwycięstwa wyborczego obozu prorządowego, pomniejszająca wpływy opozycji, aczkolwiek nie sprzyjała temu sytuacja gospodarcza, która kształtowała się niepomyślnie.

Utrzymujące się na rynku niskie ceny na produkty wytworzości rolnej, kryzys w przemyśle i zmniejszeni obrotów w handlu wpływały ujemnie na nastroje ludności szczególnie w ośrodkach uprzemysłowionych, odczuwających dotkliwie skutki bezrobocia. omówionego szczegółowo w sytuacyjnych sprawozdaniach tygodniowych -

$$\lim_{n \rightarrow \infty} \left(\frac{1}{n} + \frac{1}{n^2} + \frac{1}{n^3} + \cdots + \frac{1}{n^n} \right) = \lim_{n \rightarrow \infty} \frac{1}{n} = 0.$$

dnia 10 stycznia 1931 r

II Przegląd prasy

a/ Prasa prorządowa

"Głos Ziemi Białostockiej"

Omawia zwycięstwo listy Marszałka Piłsudskiego z punktu widzenia interesów politycznych w stosunkach wewnętrznych i zewnętrznych. Podkreśla stabilizację stosunków wewnątrz Państwa i możliwość twórczej pracy Sejmu, posiadającego zdecydowaną większość prorządową. Zwycięstwo obozu prorządowego charakteryzował, jako kres politycznego analfabetyzmu w Polsce - Omawiając rolę obecnego Sejmu, wychodził z założenia, że nowowybrany Sejm winien zająć się przede wszystkim załatwieniem najważniejszych zagadnień, których poprzedni nie załatwił i wypowiadał przekonanie, że praca Sejmu winna rozpocząć się od reformy wewnętrznej samego ciała ustawodawczego, t.j. od zmiany regulaminu sejmowego.

W trzeciej dekadzie grudnia poświęcał artykuły wstępne w sprawie więźniów brzeskich, przy czym zagadnienie to traktuje, jako konieczność państwową, bez której stosunków politycznych w kraju nie możnaby uzdrowić.

Uwięzienie posłów w Brześciu, zdaniem pisma było równoznaczne z uniemożliwieniem wyraźnych antypaństwowych kłopotów do jakich się opozycja posunęła.

Napaść opozycji na oficerów służby czynnej, którzy mieli jakąkolwiek styczność ze sprawą brzeską, kwalifikował jako chęć wbicia klina w korpus oficerski i wprowadzenia w ten sposób niesnasek partyjno-politycznych.

"Gazeta Polska Ziemi
Grodzińskiej"

Omawiając program prac Sejmu nakłada nań obowiązek przede wszystkim naprawy ustroju Państwa. W swej krytyce działalności Stronnictwa Narodowego, porównywał to ostatnie do destrukcyjnego obozu Hitlera. Poświęcając w dalszym ciągu uwagę sprawie zwycięstwa obozu Marszałka Piłsudskiego stwierdzał iż ostatnie wybory były niczem innem, jak tylko zewnętrzną ilustracją całego ogromu procesów, które wpłynęły na odrodzenie się drszący polską i wskazywał, że zwierciadłem tej zmiany jest inny stosunek obywateli do Państwa. Stwierdzał, że społeczeństwo wskutek tego wykazało dużo politycznej dojrzałości. Dzięki czemu ogromna liczba partij politycznych spadła do minimum.

Omawiając sprawę Brześćcia stwierdzał, iż stosunki polityczne w Polsce były niezdrowe a politycy poszczególnych obozów chorzy.

Nie chcąc dopuścić do powszechnej epidemii, należało kilku ludzi chorych odseparować od reszty zdrowego społeczeństwa. Stanowisko opozycji w tej sprawie kwalifikował, jako zbrodnie przeciwko Państwu i powtarzanie dziejów Targowicy.

Pozatem kilka numerów poświęcił politycznej działalności ks. Wł. Murawskiego z Kwasówki, pow. grodzieńskiego, zarzucając mu wykonywanie ambony dla celów politycznych.

Podkreślał w swoich artykułach pożyteczną działalność nauczycielstwa szkół powszechnych powiatu grodzieńskiego i zamieszczał kilka artykułów o obronie Pomorza przed zakusami niemieckimi.

"Dziennik Białostocki"

Poza umieszczeniem kilku artykułów w sprawie obrony Pomorza żadnego zainteresowania dla spraw wewnętrzno-politycznych nie wykazywał.

Dnia 10 stycznia 1931 roku.

III Folski ruch polityczny

a/ Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem.

O g ó l n e

Bezpośrednio po wyborach BBWzR, zresztą jak wszystkie inne stronnictwa, zaniechał działalność w terenie, co tłumaczyć można zarówno zmęczeniem jego organizacji w okresie wyborczym, jako też koniecznością odpowiedniego nastawienia ich pracy i przystosowywania jej do potrzeb czasu. Prasa stronnictwa informowała społeczeństwo o zamierzeniach BBWzR na gruncie parlamentarnym, oceniała skutki zwycięstwa obozu prorządowego w wyborach w odniesieniu do poszczególnych dziedzin życia społecznego i państwowego i reagowała na wszelkie, ważniejsze wystąpienia prasy opozycyjnej.

Ponadto BBWzR w okręgach żmżyńskim i białostockim interesował się zagadnieniami ruchu zawodowego i działał na tym gruncie dość znacznie pośrednio przez konfederację gospodarczych związków zawodowych.

Powiat Białostocki.

Zebrańie zamknięte.

W Krypnie dnia 14 grudnia ub.r. odbyło się zebranie informacyjne z udziałem posła Jana Walewskiego /60/.

Powiat Bielski.

Zebrania zamknięte.

W Mielniku dnia 27 grudnia ub.r. - zebranie członków BBWzR. w sprawie organizacji pracy politycznej na terenie Mielnika. Z inicjatywy BBWzR. tamże powstała świetlica kulturalno-oświatowa dla ogółu społeczeństwa -

Na zebraniu komitetu gminnego w osadzie Orla ustalono plan

działania przy zbliżających się wyborach do samorządu gminnego.-

powiat Sokółski.

Zgromadzenie publiczne.

W Sokółce dnia 21 grudnia ub.r. odbył się wiec posłów Jana Walewskiego i Jaroszewicza, którzy poinformowali zebranych o zamiarach BBWzR. co do jej poczynania na gruncie parlamentarnym, oraz omówili aktualne sprawy polityczne i gospodarcze, zarówno w odniesieniu do całego kraju, jako też Województwa Białostockiego.-

Usiłowali polemizować z posłami radni m. Sokółki Franciszek Godlewski i Jan Daszuta, zwolennicy Stronnictwa Narodowego / 40 /.-

b/ P.P.S. d. Frakcja Rewolucyjna.

Jedynie w Białymstoku i białostockim okręgu przemysłowym działka na gruncie związków zawodowych. Działalność jej nie przyniosła, wprowadzie efektów organizacyjnych w sensie politycznym, niemniej jednakże niwelowała i to w znacznym stopniu zamierzenia i poczynania PPS.OKW., która na tym samym gruncie podjęła dość rozgłośnie akcję odgrywania się po przegranej w wyborach.-

Spostrzeżenia co do PPS. d. Frakcja Rewolucyjna z okresu wyborczego zdaje się wskazywać, że nie znajdzie ona większych możliwości wzrostu do poziomu czynnika politycznego, mogącego odgrywać większą rolę w życiu politycznym nawet w białostockim okręgu przemysłowym i, że może być jedynie pewnego rodzaju hamulcem dla PPS. w jej ekopansji na ruch zawodowy.-

c/ Monarchistyczna Organizacja Wszechstanowa.

Przejawów działalności nie notowano.-

d/ Stronnictwo Narodowe.

Po wyborach Stronnictwo Narodowe zaprzestało wszelkiej działalności zewnętrznej w terenie, a przeto stosunek jego do sytuacji politycznej i zagadnień chwili oceniać można tylko na podstawie wy-

nurzeń Łomżyńskiego tygodnika "Życie i Praca", który przedewszyst-
kiem podkreślał sukces wyborczy Staronnictwa i uzewnętrzniał szcze-
gły rzekomych nadużyć wyborczych obozu prorządowego. Następnie sta-
rał się zaktualizować sprawę organizowania ośrodków młodzieży przy
parafjach, pomawiał ostrożnie Rząd o lekceważenie zamierzeń rew-
zyjonistycznych Niemiec w odniesieniu do zachodnich granic Polski
i "związanie się na pływających narodowo i gospodarczo prowincjach
wschodnich", oraz bił na alarm w "sprawie brzeskiej", której wyjaś-
nienie podnosił do poziomu "żywotnego interesu państwa i moralności
publicznej".

e/ Obóz Wielkiej Polski

Powiat Augustowski Działacz Obozu Wielkiej Polski w powiecie augustowskim,
Łada usiłował zwołać zebranie w Augustowie i rozwinąć działalność
w powiecie przy oparciu się, jak w okresie wyborczym o duchowień-
stwo. Ponieważ zamierzenia jego spotkały się z negatywnym stosun-
kiem tegoż duchowieństwa, które według oświadczenia ks Kowalczyka
z Augustowa "Nie chce narażać się władzy angażowaniem się w dzia-
łalności politycznej, przeto zaniechał realizowania powziętych
zamierzeń."

f/ Polskie Stronnictwo Chrześcijańskiej Demokracji.

Działalności w terenie nie przejawiało. Jako rzecznicy interesów
Stronnictwa w grodzieńskim okręgu wyborczym, dziekan grodzieński
ks. Bolesław Sperski i kościelny z jego kościoła parafjalnego Adam
Klimowicz złożyli protest przeciwko wyborom do Sejmu w tymże okrę-
gu.

Ponieważ Ch. D. we wspomnianym okręgu nie liczyła na uzyskanie wię-
cej niż jednego mandatu, który otrzymała jako całkowite zaspokoje-
nie swych ambicji, przeto protest ks. Sperskiego i Klimowicza należy
traktować jako swego rodzaju demonstrację powyborczą, mającą na ce-

lu podkreślenie słuszności podnoszonych przez "Nowe Życie" zarzutów co do rzekomych nadużyć wyborczych władz administracyjnych i obozu prorzadowego.

Wymienione pismo poza sprawami wyborów, traktowanemi w płaszczyźnie gromadzenia oskarżeń przeciwko Rządowi, wykorzystywało każdą sposobność dla podtrzymania swego "kursu opozycyjnego". Asumpt do tego dawały mu przede wszystkim sprawa Brześcia, której wyjaśnienia domagało się "w żywotnym interesie państwa i moralności publicznej" i rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o mieszkaniach dla nauczycielstwa, oceniane przez pismo jako środek do uwalniania się Rządu od dużych wydatków i przerzucenia ich na samorządy. W wydaniu tego rozporządzenia pismo widziało potwierdzenie słuszności swych ostrzeżeń, że rozrzutna gospodarka Rządu doprowadzi do konieczności stosowania takich oszczędności, które, jak w danym wypadku obarcza^j ludność ubogą nowymi ciężarami podatkowymi i zniszczą szkolnictwo powszechne.-

g/ Polskie Stronnictwo Ludowe "Piast".

Przejawów działalności, ani też żywotności nie dostrzeżono.-

h/ Polskie Stronnictwo Ludowe "Wyzwolenie".

Nie przejawiało jakiejkolwiek działalności.

i/ Stronnictwo Chłopskie.

W okresie wyborczym zostało pozbawione jednostek kierowniczych i przywódcy, jakim był poseł Sawicki. Z tej racji ^{koła} ~~linia~~ Stronnictwa nawet w powiecie sokólskim, który stanowił domenę wpływów Stronnictwa i posła Sawickiego, przestały być żywotnemi, co w konsekwencji doprowadziło do likwidacji sekretarjatu powiatowego w Sokółce.-

Likwidowanie sek-

retarjatu powiat. Z braku funduszy został zlikwidowany w grudniu Sekretarjat Powiatowy Stronnictwa Chłopskiego w Sokółce.-

W
Nieopłacany od kilku miesięcy kierownik sekretariatu, Józef Dudź zasekwestrował, jego inwentarz do czasu uiszczenia mu należności.-

j/ Polska Partja Socjalistyczna

Działka wyłącznie na gruncie ruchu zawodowego. W rozszerzeniu i umocnieniu swych wpływów w związkach zawodowych widziła jedyną drogę do odzyskania pozycji, utraconych w wyborach. Nastawienie działalności PPS. na wspomnianym gruncie, omówionej szczegółowo w sytuacyjnych sprawozdaniach tygodniowych szło po linii zaostrzenia kwestji bezrobocia i nastrojów bezrobotnych, ażeby w ten sposób związać się silniej z masami.-

Suma dość znacznych w tym kierunku wysiłków nie przyniosła partji efektów organizacyjnych, tembardziej, że organizacje jej ulegały daleko posuniętemu rozkładowi, szczególnie w okręgach bielskim i grodzieńskim, jeżeli pominąć okręg łomżyński, w którym PPS. utraciło wszelki autorytet.-

Powiat Bielski. Bezpośrednim skutkiem wyborów do Sejmu dla PPS. w powiecie są tarcia w jej organizacjach na terenie powiatu. M.in. CKW. PPS. na skutek doniesień Powiatowego Komitetu Robotniczego w Hajnówce wytoczył dochodzenie sekretarzowi oddziału Związku Zawodowego Robotników Rolnych na powiat bielski, Kazimierzowi Mscichowskiemu, oskarżonemu o informowanie w okresie wyborczym organów bezpieczeństwa ~~publicznego~~ o działalności PPS.

W Bielsku dnia 17 grudnia ub.r. na zebraniu miejscowego komitetu po odczytaniu instrukcji CKW. PPS. w sprawie grupowania materiałów o nadużyciach wyborczych władz administracyjnych i policji zdecydowano zbierać tego rodzaju materiały i przekazać je CKW. PPS.

W Bielsku-Podlaskim do zbierania omawianych materiałów przystąpił Mikołaj Pietruczuk, który wyrokiem Sądu Powiatowego tamże

z dnia 9 grudnia ub. r. został skazany za działalność w okresie
wyborczym z art. 154. cz. II. K.K. na 14 dni aresztu. -

- - - - -

IV Polskie związki i stowarzyszenia społeczne

a/ Związek Obrony Kresów Zachodnich

Powstanie koła po

wiatowego w Grodnie organizacyjne powiatowego koła Związku, do którego zarządu zostali wybrani: Bronisław Czaykowski, zastępca Starosty Powiatowego-prezes, Owsiej Suchowlański, viceprezydent m. Grodna -viceprezes, Karol Gutman, Kawnik Magistratu - sekretarz, Piotr Bogucki, kierownik szkoły powszechnej - skarbnik, prof. Teofil Budzanowski - członek -

b/ Związek Pracy Obywatelskiej Kobiet

Zebranie

W Ostrołęce dnia 17 grudnia ub. r. na zebraniu członków miejscowego oddziału postanowiono dokonać uzupełniających wyborów do zdekompletowanego zarządu i ożywić działalność oddziału oraz omówiono sprawy organizacyjne

c/ Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej

Nowy oddziały

Powstały w :

- 1/ wsi Nowodworce, gminy Dojlidy w powiecie białostockim zorganizowany przez dziekana białostockiego, ks. Chodyko, członków 18, zarząd: Bronisław Radecki-prezes, Stanisław Arciszewski-viceprezes, Wacław Olszewski-sekretarz, Paweł Dominowski-zastępca sekretarza i Józef Radziwiński-gospodarz -
- 2/ wsi Kapiec, gminy Ruda w powiecie szczuczyńskim, zarząd: ks. Jan Murawski-proboszcz miejscowy - patron, nauczycielka Helena Majewska, Henryk Picus, Antoni Zalewski i Leon Miler

d/ Związek Młodzieży Wiejskiej

Nowa koła

Powstały:

- 1/ we wsi Lipiny, gminy Łosinka w powiecie bielskim; zarząd koła narazie nie został wybrany -

zjazd

W Suwałkach dnia 14 grudnia ub. r. odbył się zjazd delegatów kół Związku i sympatyków wiejskiego ruchu młodzieżowego z powiatu suwalskiego przy udziale kierownika Wojewódzkiego Związku, Pobócha. Po wysłuchaniu sprawozdań z działalności kół postanowiono stworzyć Związek Okręgowy i brano zarząd tymczasowy w składzie 12 osób, oraz uchwalono kilka wniosków, dotyczących uintensywnienia i ożywienia działalności kół w powiecie /18/.

e/ Związek Strzelecki

Nowe oddziały.

Nowe oddziały Związku powstały:w

- 1/ wsi Góra, gminy Krypno w powiecie białostockim, liczący 35 członków z zarządem: Józef Banas - prezes, Jan Stachurski - viceprezes i Antoni Stachurski - sekretarz;
- 2/ m Michałowie, powiatu białostockiego, członków 21, zarząd: Marjan Laskowski - prezes, Józef Owerk - viceprezes, Lucjan Łapinski - skarbnik, Bazyli Kalita - sekretarz i Karol Cieśluk - kierownik kulturalno-oświatowy. - Usiłuje rozbić oddział i nie dopuścić do dalszego jego istnienia miejscowy proboszcz, ks. Chodorowski. -

wieszenie dział

ności oddzia-

Komendant Obwodu w Augustowie, Bogdan Michciński zawiesił działalność miejscowego oddziału po stwierdzeniu ujemnych wyników jego działalności. Oddział ten zostanie zreorganizowany. -

owania.

W Ostrowi-Mazowieckiej dnia 16 grudnia ub. r. zebranie zarządu obwo. na którym postanowiono powołać komisję rewizyjną dla zbadania oddziałów wyłonić nowy zarząd oddziału w Ostrowi-Mazowieckiej, wprowadzić konieczne zmiany w strukturze organizacyj-

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr BB.I-55/31.t.

Dnia 10 stycznia 1931 roku.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr 1.

za miesiąc grudzień 1930 rok

V. Ruch wyznaniowy.

a/ Polski Katolicki Kościół Narodowy.

Powiat Bielski.

Do-niedawna wyznawca sekty baptystów Józef Potęga, zamieszka-
ły we wsi Dołubowo, gminy Grodzisk wszczął wśród okolicznej
ludności wyznania rzymsko-katolickiego agitację na rzecz Pol-
skiego Katolickiego Kościoła Narodowego, jak dotychczas jednak
nie znalazł dla niej większego posłuchu -

Powiat Kolneński.

We wsi Korzeniste odbyło się dnia 26 grudnia nabożeństwo,
odprawione przez proboszcza parafji Komżyńskiej Kościoła Naro-
dowego, ks. Piechulskiego -

b/ Sekta baptystów.

Powiat Bielski.

We wsi Czarna-Srednia, gminy Grodzisk odbyło się dnia
28 grudnia ub. r. zebranie wyznawców sekty /8/. Odprawiono
modły i przetłumaczono kilka ustępów Pisma Sw.-

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.1.

Nr.BB.I-55/31.T.

za miesiąc grudzień 1930 r.

Dnia 10 stycznia 1931 r.

VI Mniejszości narodowe.

Życie społeczne i polityczne mniejszości narodowych w okresie sprawozdawczym było nierównie słabsze, niż w miesiącach poprzednich. Wpłynęło na to zmniejszenie tej ludności w okresie wyborczym i przesunięcie ciężaru jej zainteresowania na sprawy gospodarcze. Dotyczy to szczególnie ludności żydowskiej, której przejawy życia politycznego nie wysunęły się poza ramy mniej lub więcej krytycznego ustosunkowania się do aktualnych spraw ogólnopolskich, oceniania wyniku wyborów i wypowiadania się co do nastawienia działalności i taktyki reprezentacji żydowskiej w Sejmie. Ogół społeczeństwa żydowskiego wyraża niedwuznacznie zadowolenie z tego, że w wyborach na ulicy żydowskiej zwyciężył kierunek umiarkowany, reprezentowany przez posłów żydowskich z Małopolski i podkreślał konieczność kontynuowania tego kierunku w Sejmie wręcz do całkowitego nawet odosobnienia posła Grünbauma. Ze spraw lokalnych najbardziej ważną była sprawa budżetu wyznaniowej gminy żydowskiej w Białymstoku. Zatwierdzenie tego budżetu przez Wojewodę oceniane było jako duża zmiana na korzyść żydów w dotychczasowych stosunkach, niemniej jednakże pewne niezadowolenie uwidoczniło się z racji charakteru, jaki ten budżet nadaje gminie. Sądząc z wypowiedzi prasy, społeczeństwo żydowskie chciałoby widzieć w gminie poważny czynnik religijny i polityczny, zaś budżet nadaje jej charakter publiczno-prawnego czynnika ~~politycznego~~ ^{publicznego}.

W orbite szerszej krytyki prasy żargonowej i organizacja gospodarczych wchodziły ustawa cechowa, przepisy o godzinach handlu i expose Ministra Skarbu. Na czoło spraw ogóln żydowskich wysuwał się XVII.kongres sjonistyczny. Przedwybory do tego kongresu zastrzążyły ku

10 19
707

2

kurs opozycyjny w odniesieniu do Grünbauma.

Na konferencjach okręgowych "Mizrachi" w Grodnie, Łomży i Białymstoku, odbytych dnia 21 grudnia uchwalono rezolucje protestu przeciw r Grünbaumowi za niedotrzymanie przezeń układu w sprawie mandatu poselskiego dla Farbstejna i zażądano złożenia przez Grünbauma przewodnictwa w dyrektorjacie Żydowskiego Funduszu Narodowego /Karen Kajemeth/. Ponadto na konferencji w Białymstoku większością głosów uchwalono popierać na kongresie program sjonistów rewizjonistów, a nie ogólnych sjonistów -

Życie ludności litewskiej specjalnych uwag nie następuje, jeżeli pominąć dążenie Towarzystwa Sw. Kazimierza do zainteresowania ludności prywatnem szkolnictwem litewskiem, zaś w życiu społecznem i kulturalno-oświatowem ludności białoruskiej dominowała walka elementów radykalnych z umiarkowanymi o wpływy w Towarzystwie Szkoły Białoruskiej. -

Nadto zasługuje na uwagę inicjatywa grodzieńskiej "Białoruskiej Dumki", dotycząca powołania do życia pozaparlamentarnej narodowej reprezentacji białoruskiej dla kierowania życiem politycznem ludności białoruskiej. -

a/ Ż y d z i .

Życie polityczne.

Mizrachi.

Łomża-Miasto. Na walnem zebraniu członków organizacji dnia 21 grudnia ub.r. omawiano sprawy organizacyjne, szkolnictwa wyznaniowego ożywienia życia religijnego /50/. -

B u n d

Łomża-Miasto. W Łomży dnia 5 grudnia odbyła się pogadanka na temat: "Wybory w Polsce a żydowski ruch socjalistyczny", oraz "Napad komunistów na żydowską szkołę świecką przy ul. Krochmalnej w Warszawie. Na temat wyborów przemawiali Zamiatyn Jakób i Makowski Chaim, przy czem Zamiatyn porównał wyniki wyborów w Niemczech, Austrii i Polsce, dowodząc, że w Niemczech socjaliści utracili wiele mandatów na rzecz partji

drobnomieszczańskich, w Austrii zaś prawie że utrzymali swój stan posiadania. Natomiast w Polsce straty partji socjalistycznych są wprost olbrzymie. Zdaniem mówcy podobny stan rzeczy należy przypisać brakowi stałego wpływu socjalizmu na masy robotnicze w Polsce. Makowski dowodził, że klasa robotnicza przy wyborach otrzymała dobrą naukę i na przyszłość musi zmienić swoją taktykę. W sprawie napadu na szkołę żydowską zabierali głos: Zamiatyn, Makowska i Radynowski potępiając metody walki komunistów z ich przeciwnikami ideowymi i nazywając je bandyckimi. Obecny na sali Wajsbort Szymon /komunista/ zaproponował przeciwko dowodzeniom Zamiatyna i in., twierdząc, że bojówki socjalistów i bundowców również stosują podobne metody przeciwko komunistom, których biją i mordują, zwłaszcza podczas demonstracji ulicznych. Z racji tego oświadczenia powstała wrzawa, wobec czego przewodniczący Zamiatyn zebranie rozwiązał. /50/

S j o n i ś c i e

Powiat Ostrowski. W Ostrowi-Mazowieckiej dnia 7 grudnia ub.r. odbył się zjazd powiatowy delegatów "Karen-Kajemeth-Israel", na którym sprawozdanie z działalności funduszu złożyli Lichtenger z Palestyny i Bloch z Warszawy /300/.

Powiat Sokólski. W Sokółce dnia 12 grudnia ub.r. odbyło się zebranie członków miejscowej organizacji sjonistycznej w sprawach emigracji do Palestyny /30/.

Powiat Suwalski. W Suwałkach dnia 27 grudnia ub.r. odbył się wiec sjonistów-rewizjonistów w sprawie 17 kongresu sjonistycznego w Karlsbadzie. Przemawiał Mojżesz Hutkowski z Warszawy, który nawoływał zgromadzonych do licznego wzięcia udziału w przedwyborach kongresowych /400/.

Powiat Wysoko-Mazow. Dnia 24 grudnia ub.r. w Wysokiem-Mazowieckiem Niechwil Goldsztejn z Warszawy wygłosił na zebraniu sprawozdawczym Tasbutu o 17 kongresie sjonistycznym /70/.

Życie kulturalno-oświatowe

Białystok-Miasto Zjednoczenie Szkół Żydowskich urządziło dnia 13 grudnia ub. r. odczyt o rozwoju szkolnictwa żydowskiego w krajach bałtyckich i w Polsce.

Prelegent Tabaczyński Benjamin podkreślał szybki rozwój tego szkolnictwa w Polsce i jego potrzeby w najbliższej przyszłości, oraz wskazywał na konieczność realizowania przez masy robotnicze żydowskie hasła "oświata dla wszystkich" /21/-

powiat Bielski. W osadzie Nurzec, gminy Milejczyce powstało Stowarzyszenie kulturalno-oświatowe "Trekhesh", liczące 17 członków. Zarząd: Jankiel Wajzman-prezes, Szajmon Grynbaum-sekretarz i Zelik Rubinsztejn-skarbnik.-

Życie społeczne.

powiat Sokólski. W Sokółce powstał oddział Ligi Pomocy Pracującym w Palestynie /100/-

Życie zawodowe.

Białystok-Miasto. W Białymstoku dnia 13 grudnia ub. r. na zebraniu cechów majstrów żydowskich zastanawiano się nad położeniem rzemieślników żydowskich w związku z ogólnym kryzysem gospodarczym w kraju i rozważano środki prowadzące do naprawy tego położenia /70/-

Dnia 20 grudnia ub. r. na zebraniu cechu majstrów piekarzy i enkierników postanowiono interwenjować u władz w sprawie przedłużenia terminu, wyznaczonego na zmechanizowanie piekarni.-

R ó ż n e

Dnia 28 listopada ub. r. w Grodnie wygłosił odczyt o stosunkach panujących w Rosji Sowieckiej Bernard Zyngier. Prelegent scharakteryzował przede wszystkim położenie gospodarcze w Rosji So-

wieckiej, zaznaczając, że po wprowadzeniu pięcioletniego planu gospo-
darczego, przemysł i handel prywatny zamarły zupełnie, skutkiem czego
nastąpiła ogólna nędza. Lepiej stosunkowo powodzi się robotnikom fabry-
cznym, technikom i inżynierom, natomiast reszta ludności, a zwłaszcza
t.zw. "liszency", którzy są zaliczeni do trzeciej kategorii obywateli
znajdują się w krytycznym położeniu. Omawiając życie religijne, Zyng-
gier, zaznaczył, że wszystkie religie są prześladowane, a w pierwszej
rzędzie prawosławna i żydowska w mniejszym zaś stopniu religja kato-
licka. Rabinzi pozostający stale pod terorem nie mogą wykonywać swych
praktyk religijnych. Żydzi stopniowo się wynaradawiają, między inne-
mi z powodu zawierania małżeństw z osobami innych narodowości. Pro-
paganda z powodu "pięciolatki" została rozwinięta do nieprawdopodob-
nych rozmiarów, doprowadzając wszystkich niemal od oblędu. Wszystkie
dzieci i młodzież przymusowo muszą należeć do organizacji pionier-
skich i konsomolskich, na których opiera się dyktatura bolszewizmu.
Oprócz armji stałej istnieje armja młodzieży, należącej do "komsomo-
łu", uzbrojona i występująca na wszystkich defiladach w pełnym ryn-
sztunku wojskowym. Obalenie obecnej dyktatury drogą przewrotu wewnę-
trznego, zdaniem prelegenta, obecnie jest niemożliwe z powodu nie-
słychanego teroru i śledzenia wszystkich przez agentów G.P.U. Robot-
nicy żyją w daleko gorszych warunkach, jak w innych krajach euro-
pejskich. Praca w zakładach przemysłowych odbywa się nieprzerwanie,
gdyż niedziele i święta są zniesione, a jedynie robotnicy po 5-dniach
pracy mają szósty dzień wolny. Dalej mówca oświadczył, że nieprawdą
jest jakoby w Sowietach istniał siedmiodzinny dzień pracy, gdyż z
wyjątkiem kilku większych miast robotnicy, wszędzie pracują więcej
niż ośm godzin, a po skończonej pracy muszą udawać się na różne ze-
nia propagandowe, kursy i t.p. tak, że robotnik właściwie nigdy wolny
czasem nie rozporządza. W końcu mówca nawoływał do nieulegania agi-
tacji komunistycznej, gdyż ustrój sowiecki doprowadzić może ludzkość
do wielkiej klęski. /450/ - Treść odczytu Zyngiera powtórzyły dosłown-
ie "Grödner Express" i "Dos Naje Leb". -

P R A S A

„Dos Naje Lebni“

Na marginesie obchodu setnej rocznicy powstania listopadowego powoływało się na liczny udział żydów w tem powstaniu i wypowiadało przekonanie, że Polska dzisiejsza będzie naprawdę silną tylko wtedy jeżeli wszyscy jej obywatele bez jakiegokolwiek różnicy korzystać będą narówni z wolności narodowych i wspólnymi wówczas siłami utrwalą tę wolność. Pisząc o zatwierdzeniu przez Wojewodę budżetu wyznaniowej gminy żydowskiej w Białymstoku, pismo akcentowało, że pozycje tego budżetu nadają gminie wyłącznie charakter religijny wówczas, kiedy ma ona przed sobą doniosłe cele kulturalno-oświatowe do zrealizowania. Dużo miejsca poświęcało pismo wynikom wyborów do Sejmu, przyczem stwierdzało, że w czasie wyborów na ulicy żydowskiej zwyciężył kierunek umiarkowany, reprezentowany przez posłów żydowskich z Małopolski i wyrażało przekonanie, że kierunek ten zostanie uznany przez wszystkich posłów żydowskich, którzy zrozumieją słuszność zasady „trzeba brać, co dają i walczyć o lepsze“.

W sprawie Brześcia pismo powtarzało agitacyjne argumenty polskiej prasy opozycyjnej i zaopatrywało je uwagą, że tylko przez surowe ukaranie winnych znęcania się nad więźniami brzeskimi Polska oczyścić się może w opinii świata z ciążących na niej plam.

Ze spraw natury gospodarczej poruszane były przez pismo ustawa cechowa, która zdaniem pisma niszczy warsztaty rzemieślnicze i obowiązujące rozporządzenia co do godzin handlu, domagając się złagodzenia tych rozporządzeń.

„nzer Weg“

„Białystok-ty-dnik“ opozycyjnej

„rodnes Express“.

Przedkładał sprawę Brześcia w oświeceniu polskiej prasy. Potępiał wystąpienia profesorów uniwersytetów w sprawie brzeskiej, oświadczając, że wystąpienia te są perfidją, istniejący

bowiem istotne powody, wymagające aby ludzie nauki z publicznie wypowiedzieli swój sąd, lecz wtedy profesorowie milczeli, a dopiero teraz, gdy partje polityczne urabiają bohaterów z utytułowanych więźniów brzeskich czyni się ze sprawy brzeskiej "wielką sprawę" w sposób szkodzący państwu nazewnątrz.

W zatwierdzeniu budżetu białostockiej wyznaniowej gminy żydowskiej pismo dopatrywało fakt donoszący dla żydów miady, świadczący, że stosunki dla żydów na kresach zmieniają się na lepsze.

W artykule p. t. "O to jak się sprawdzają obietnki sanacji" podkreślał, że Minister Skarbu w swem exposé przekreślił wszelkie obietnice wyborcze sanacji co do poprawy sytuacji dla kupiectwa, rzemiosła i przemysłu żydowskiego. Stwierdził natomiast, że zmień się może na gorsze, aczkolwiek jest już taka, że gorszą być nie może.

b/ Białoruś ii

Życie kulturalno oświatowe

Pod koniec grudnia naskutek wytycznych tymczasowej komisji pełnomocniczej TSB w Wilnie zarządy okręgowe i koła TSB w Białymstoku rozpoczęły akcję przygotowawczą do zjazdu okręgowego delegatów, zapowiedzianego na dzień 18 stycznia b. r.

Jednocześnie większość w łonie tych zarządów wystąpiła gwałtownie przeciwko tym ich członkom, którzy w okresie wyborczym wyraźniej współpracowali z BBWzR.

Okoliczność ta skłoniła Urząd Wojewódzki do odpowiednich posunięć w odniesieniu do tych zarządów. W sprawie tej zostanie przesłane Ministerstwu oddzielne sprawozdanie.

P R A S A

Grodzińska "Białoruska Manka" podnosi konieczność dalszego

konsekwentnej współpracy białorusinów z obozem prorządowym dającą gwarancję rzetelnego traktowania zagadnień białoruskich zwłaszcza w dziedzinie życia ekonomicznego i kulturalnego.

W jednym z artykułów pismo wypowiada się za utworzeniem pozaparlamentarnego narodowego ośrodka białoruskiego, któryby zniwelował skutki braku reprezentacji białoruskiej w Sejmie; wziął na siebie kierownictwo całokształtem życia społecznego i politycznego białorusinów.

Zdaniem pisma inicjatywa co do utworzenia takiego ośrodka powinna wyjść od Białoruskiego Komitetu Narodowego w Grodnie.

c/ L i t w i n i

Powiat Grodzieński Zespół amatorski oddziałów Towarzystwa Sw. Kazimierza w gminie Marcinkańce urządził w dniach 25 i 26 grudnia ub. r. przedstawienia we wsiach Mustejki i Rudnia.

W okresie świątecznych delegat Centrali Towarzystwa Sw. Kazimierza, Rutrym Adam wygłosił we wsiach Bandomańce, Marcinkańce, Biże, Mordasewo, Puhacze, Kaszety, Dubienki, Morgiewiczze i Deżele, gminy Marcinkańce odczyty o ks. Witoldzie i celach Towarzystwa.

Powiat Suwalski We wsi Polmice gminy Krasnowo na zebraniu członków oddziału Towarzystwa Sw. Kazimierza i rodziców uczni miejscowej szkoły litewskiej wybrano komitet opieki szkolnej uchwalono dostarczać opału dla szkoły zbierać składki pieniężne na jej oświetlenie i odremontować lokal szkoły w czasie ferii letnich, podwyższono składki członkowskie z 2 do 4 zł i zdecydowano zorganizowanie kursów dla dorosłych z wykładowym językiem litewskim.

Oddział Towarzystwa Sw. Kazimierza w Widugierach postanowił wznieść tamże pomnik ku czci ks. Witolda.

---:---:---:---:---:---:---:---:---:---:---

Dnia 10 stycznia 1931 roku

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr 1
za miesiąc grudzień 1930 rok

VII. V A R I A .

1/ Uchwały sejmików powiatowych.

Sejmik Powiatowy w Bielsku-Podlaskim na posiedzeniu w dniu 11 grudnia powziął następującą uchwałę: "Sejmik Powiatowy w Bielsku-Podlaskim zebrany na posiedzeniu sprawozdawczem w dniu 11 grudnia r. b. wita z radością układ się politycznych w nowowybranych Sejmie i Senacie, widząc w nim gwarancję poprawy bytu gospodarczego Państwa oraz zapewnienie Polsce mocarstwowego stanowiska".

Sejmik Powiatowy w Wysokiem-Mazowieckiem na posiedzeniu w dniu 27 listopada ub. r. powziął następującą uchwałę: "Zebrany w dniu 27 XI 1930 r. Sejmik powiatu Wysoko-Mazowieckiego wobec szczęśliwie ukończonych wyborów do ciał ustawodawczych, stwarzających po raz pierwszy w niepodległej Polsce stałą większość parlamentarną, dającą możliwość owocnej pracy dla Państwa, wita ten radosny fakt i postanawia poprzez usilną pracę na terenie powiatu usiłowania Rządu zmierzające do poprawy sytuacji gospodarczej i politycznej Państwa i przyczynić się do stałego skonsolidowania społeczeństwa"

$$\cos \frac{\pi}{6} = \frac{\sqrt{3}}{2}, \cos \frac{2\pi}{6} = \frac{1}{2}, \cos \frac{3\pi}{6} = 0, \cos \frac{4\pi}{6} = -\frac{1}{2}, \cos \frac{5\pi}{6} = -\frac{\sqrt{3}}{2}, \cos \frac{6\pi}{6} = -1, \cos \frac{7\pi}{6} = -\frac{\sqrt{3}}{2}, \cos \frac{8\pi}{6} = -\frac{1}{2}, \cos \frac{9\pi}{6} = 0, \cos \frac{10\pi}{6} = \frac{1}{2}, \cos \frac{11\pi}{6} = \frac{\sqrt{3}}{2}, \cos \frac{12\pi}{6} = 1.$$

SWODA BIAŁOSTOCKI

Białystok, dnia 12. lutego 1931 roku. 14

BP.I-555, 1 T.

TAJNE - PILNE!

sytuacyjne sprawozdanie
miesięczne Nr. 2 za mie-
siec styczeń 1931 rok.

Do

Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
Pan Dyrektor Departamentu II.

w Warszawie.

Przesyłam sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr. 2
za miesiąc styczeń 1931 rok. -

Za Wojewodę:

M. Syska
/ M. Syska /
Naczelnik Wydziału Bezp. Publ.

Odpisy otrzymują:

Pan Wojewoda w Wilnie,
" " w Nowogrodku,
" " w Brześciu nad Bugiem,
" " w Warszawie,
" " w Tarnopolu,
" " w Stanisławowie,
" " w Lublinie,
" " w Łodzi,
Pan Prokurator Sądu Apelacyjnego w Wilnie,
" " " w Warszawie,
" " " Okręgowego w Białymstoku,
" " " w Grodnie,
" " " w Łomży,
" " " w Suwałkach,
Sam. Ref. Informacyjny DOK III w Grodnie,
" " " DOK IX w Brześciu nad Bugiem,
" " " DOK I w Warszawie,
" O.P. "Brygada Grodno",
wszyscy Panowie Starostowie Powiatowi
Województwa Białostockiego,
Pan Starosta Grodzkie w Białymstoku,
Pan Naczelnik Urzędu Sledczego w Białymstoku. -

Dowództwo Okręgu Korpusu № IX.

Wpłynęło dn.

10/2 1931

h.

1931

H.F.

Dnia 10 lutego 1931 roku.

I. Sytuacja ogólna.

Miesiąc sprawozdawczy nie obfitował w bardziej charakterystyczne wydarzenia lokalne natury politycznej. Wszystkie stronnictwa polityczne polskie, nie wyłączając BBWR, w dalszym ciągu powstrzymywały się od żywszej działalności w terenie, która, jeżeli nawet była prowadzona, to jednakże nie miała ani bardziej masowego nastawienia, ani też nie uwzględniała zagadnień istotnie ważnych, jeżeli pominąć dążenia czynników prorządowych do zapewnienia sobie wpływów w organizacjach rolniczych i do skonsolidowania społeczeństwa na gruncie pracy społecznej i na podstawie kardynalnej zasady bezwzględnej lojalności wobec Rządu.- Ze stronnictw opozycyjnych stosunkowo najżywiej niejszemi były PPS. OKW. i Stronnictwo Narodowe, z których pierwsza starała się wyłącznie dla celów politycznych zaostriżyć nastroje wśród bezrobotnych i przeprowadzić tak zwaną akcję odczytową o Brześciu. W jednym i drugim wypadku usiłowania jej zostały sparaliżowane przez władze administracyjne w interesie bezpieczeństwa publicznego. Co do Stronnictwa Narodowego, to przystąpiło ono do cichej akcji umacniania się wokół parafij. Akcja ta polega na organizowaniu t.zw. katolickiej akcji odczytowej i tworzeniu ośrodków parafjalnych Stronnictwa. W życiu społecznym na pierwszy plan wysunęły się konsolidacja organizacji b.wojskowych przy oparciu się o BBWR, i poczynania organizacji rolniczych, które pozwalają przypuszczać, że organizacje te wyzbywają się elementów opozycyjnych.-

Ruch narodowościowy odskonił przesunięcie się ciężaru zainteresowania ludności żydowskiej sprawami gospodarczymi. Ludność ta

4
sądząc z wyrazu prasy żydowskiej, z dużym zainteresowaniem śledzi
zabiegi Rządu w kierunku zwarcia nocys rozpiętości cen na produkty
wytworzości rolniczej i produkty wytworzości przemysłu, chociażby
przez wzgląd na to, że zabiegi te godzą bezpośrednio w pośredników
handlujących. Stąd też prasa wspomniana naogół nieprzychylnie usto-
sankowała się do akcji obniżania cen, podjętej przez Pana Ministra
Przemysłu i Handlu. Traktując o tej akcji, wysuwała ona żądanie
zapewnienia Żydom możliwości zajmowania posad w urzędach, instytu-
cjach i przedsiębiorstwach państwowych i zniesienia innych ograni-
czeń względem Żydów.-

Ze spraw białoruskich najistotniejszą była sprawa ożywienia
działalności Towarzystwa Szkoły Białoruskiej jako jedynej w chwili
obecnej silniejszej organizacji białoruskiej kulturalno-oświatowej.
Pozatem w powiecie grodzieńskim uzewnętrzniły się dążenia działaczy
białoruskich do skonsolidowania inteligencji białoruskiej dla pod-
jęcia przez nią pracy kulturalno-oświatowej i do ożywienia białorus-
kiego ruchu spółdzielczego.-

W kwestji nastrojów ludności na terenie Województwa Białostoc-
kiego należy zaznaczyć, że ludność interesowała się żywo wydarze-
niami ogólnopolskimi i przebiegiem wydarzeń na gruncie parla-
mentarnym, przy czem stosunek jej do tych wydarzeń w ogólności kształ-
tował się w sposób przychylny dla obozu porządkowego. Oczywiście
czynnikiem regulującym omawiane nastroje była nadal sytuacja gospo-
darcza, która poważniejszym zmianom nie uległa. Pod koniec miesiąca
zaznaczyły się wyraźniej spadek bezrobocia, które przesunęło się
poza punkt kulminacyjny dla okresu zimowego i nieznaczny spadek
cen na artykuły pierwszej potrzeby, stanowiąc produkt wytworzości
przemysłu.-

II. Przegląd prasya/ Prasa pro rządowaGłos Ziemi Białostockiej

Tematem najczęściej omawianym przez "Głos Ziemi Białostockiej" była sprawa brzeska. Pismo prowadziło intensywną polemikę z prasą opozycyjną, oświatlając sprawę brzeską jako akcję polityczną opozycji.

Interpelację opozycji w sprawie brzeskiej, zgłoszoną w Sejmie nazywało nikczemną farsą, opartą na fałszywych podstawach na zupełnej, nie liczącej się z najistotniejszymi interesami Państwa demagogji. Protesty w sprawie brzeskiej i kolejne tych protestów następstwo uważało za akcję specjalnie zorganizowaną, a zdążającą do odrestaurowania utraconych w spokojeństwie wpływów. Całą sprawę brzeską i jej "rozdęcie" do rozmiarów zagadnienia o pierwszorzędnem znaczeniu kwalifikowało jako perfidną grę zorganizowanej opozycji, która tak dalece zakłaniała się w swej walce z Rządem, że nie widzi dla siebie żadnych możliwości wycofania się z tej walki, wobec czego po tej niebezpiecznej i wyboistej drodze musi brnąć dalej. Zdaniem pisma niezaprzeczoną zasługą Rządu jest unieszkodliwienie anarchji, godzącej w Państwo.

Nie ulegało dla pisma wątpliwości, że taktyka opozycji polega na negowaniu wszystkich poczynan Rządu, choćby te poczynania były realizowaniem programu wysuwanego przez zjednoczoną opozycję. Wypowiadało ono przekonanie, że w walce z Rządem na czoło wysuwa się RP

PPS. UKW, której nie można postawić na równi z socjalistami niemieckimi, którzy stoją przede wszystkim na gruncie państwowości niemieckiej, zaś PPS. UKW. przede wszystkim na gruncie II Międzynarodówki. A jej praca nie jest pracą antyrządową, lecz antypaństwową. Z tego też względu na działalność i taktykę tej partji, jak również i na jej wpływ polityczne pismo radziło zwrócić specjalną uwagę.

"Gazeta Polska Ziemi Grodzieńskiej"

Odsunęła się od zagadnień natury politycznej. Poświęcała tylko trochę uwagi działalności ks. Kurawskiego z Ewasówki, pow. grodzieńskiego, którą oceniała jako bardzo सकलiva.

Pozatem zajmowała się wyłącznie sprawami natury społecznej. Propagowała -- przede wszystkim Związek Strzelecki oraz omawiała wyniki działalności tej organizacji na polu kulturalno-oświatowym i wychowania fizycznego. Nadto zajmowała się propagowaniem świetlic, jako czynnika, mającego duże znaczenie w rozwoju kulturalnym wsi.

"Dziennik Białostocki"

Dla spraw politycznych nie wykazywał zainteresowania.

"Nowy Dziennik Kresowy"

Omawiał jedynie bądź to wyniki prac poszczególnych

i "Kurjer Ziemi Suwalskiej"

samorządów, bądź też Państwa w takich dziedzinach jak: meljoracja, komasacja, parcelacja, budowa domów i gmachów państwowych, dróg i t.p.

Pozatem sporo uwagi i miejsca poświęcały pryncypalnym organizacjom społecznym, jak: Związek Strzelecki, Związek Pracy Obywatelskiej Kobiet, Federacja Związków h. Obrońców Ojczyzny, Związek Młodzieży Wiejskiej i t.p.

"Przegląd Łomżyński"

Poświęcał więcej uwagi zagadnieniu naprawy ustroju Państwa, uważał je bowiem za dominujące w pracach obecnego Sejmu, zaś zdanie opozycji o tem, jakoby hasło naprawy ustroju Państwa, wysunięte przez obóz Marszałka Piłsudskiego, było hasłem nieszczerem, traktował jako wybieg agitacyjny. Pozatem, podobnie jak "Dziennik Białostocki" i "Nowy Dziennik Kresowy" omawiał zagadnienia natury społecznej.

b/ Prasa opozycyjna.

Nowe Zycie

Na łamach tego pisma nastąpiło bardzo znaczne uspokojenie się. Na temat aktualnych spraw wewnątrzno-politycznych nie zabiera głosu, ogranicza się jedynie do przedruku krótkich urywków z prasy warszawskiej w sprawie Brześcia, pozatem drukowało przemówienia posłów Cn. D., wygłaszane na posiedzeniach komisji sejmowych, bądź też na plenarnych posiedzeniach Sejmu. —

Więcej natomiast uwag poświęcało polityce zagranicznej, a zwłaszcza obradom genewskim, przy czem do Ministra Spraw Zagranicznych odnosiło się przychylnie. -

Pozatem poświęcało uwagę zagadnieniom religijnym i organizacjom społecznym, pozostającym pod wpływami kleru, jak stowarzyszenie Młodzieży Polskiej.-

[illegible]

lna Praca"

Z zagadnień politycznych omawia sprawę ostatnich wyborów do Sejmu i stwierdza, iż między dawniejszymi i dzisiejszymi zwolennikami Marszałka Piłsudskiego utworzyła się przepaść nie do przebycia. Przepaść tę pogłębił jeszcze bardziej Brześć

Wewnętrzne stosunki polityczne polskie przyrównuje do
stosunków politycznych sowieckich, doszukując się analogji.
Stwierdza, iż i tu i tam aparat urzędniczy decyduje o wynikach
wyborów, wychodząc z tego samego założenia, że kto nie z partii
rządowej ten przeciwko niej i przeciwko Państwu. Charaktery-
styczną jest również analogja powstania władzy rzekomo w imię
ludu i dla ludu, a mająca za swój rzeczywisty i jedyny cel

"utrzymanie się przy rządowym korycie" --

"Zycie i Praca".

Poświęca bardzo mało uwagi sprawom wewnętrzną-polityczną. Skabo porusza sprawę brzeską, ograniczając się do zanotowania nad nią ma obradować Rząd. Własnych komentarzy nie podaje. Natomiast więcej uwagi poświęca stosunkom polsko-niemieckim, zaś specjalnie zajmuje się propagowaniem stowarzyszeń katolickich.-

Figure 1

NOTE

18

III. Polski ruch polityczny.a/ Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem.

Działalność w terenie w dalszym ciągu była słaba. Nastawienie jej szło w kierunku skonsolidowania organizacji b.wojskowych, oraz powiatów w okręgu żemżyńskim i powiatach suwalskim i augustowskim, a także w kierunku uzyskania poważniejszych wpływów w organizacjach i kółkach rolniczych. Ponadto BBWzR. czynił wysiłki w celu zapewnienia sobie wpływów w organizacjach społecznych i na tym gruncie osiągnął poważniejsze wyniki. W okręgu grodzieńskim i powiecie augustowskim, działając pośrednio przez Konfederacje Gospodarczych Związków Zawodowych, występował jako poważny czynnik w ogólnym ruchu zawodowym, podważający wpływy PPS.CKW. Mniej udaną była akcja BBWzR. w ruchu zawodowym w białostockim okręgu przemysłowym, w którym wskutek niewłaściwego ujmowania kwestyj robotniczych w chwili obecnej przez kierownictwo Konfederacji Gospodarczych Związków Zawodowych nie zajął takiej pozycji, jak w okręgu żemżyńskim.-

powiat Suwalski.Zebranie zamknięte.

W Suwałkach dnia 2 b.m. odbyła się konferencja senatora Walerego Romana, oraz posłów Dabulewicza, Łazarskiego i Jaroszewicza z czynnymi działaczami BBWzR. z powiatu suwalskiego, poświęcona sprawom organizacyjnym i wyborom do nowej rady powiatowej BBWzR.

powiat Bielski.Zebranie zamknięte.

Dnia 1 b.m. w Bielsku na zebraniu członków i sympatyków BBWzR. uchwalono rezolucję, potępiającą akcję stronnictw opozycyjnych w sprawie brzeskiej.-

8

b/ Praca Frakcji Rewolucyjnej

W okręgu przesyłowym białostockim niwelowała w dalszym ciągu zanierzenia i poczyny PPS OKW na gruncie zawodowym obliczone na odbudowanie utraconych w wyborach wpływów, a poza tym okręgiem jedynie w Grodnie prowadziła akcję wśród bezrobotnych. Akcja ta początkowo udana, załamana się później wskutek kontrakcji PPS OKW.

c/ Monarchistyczna Organizacja Aszachstanowa

Przejawów działalności nie notowano.

d/ Stronnictwo Narodowe

Działalności bezpośredniej w terenie nie prowadziło - natomiast inspirowało duchowieństwo w kierunku prowadzenia t. zw. akcji katolickiej, polegającej na konsolidowaniu społeczeństwa wokół parafii dla obrony duchowych wartości narodowych i Kościoła Katolickiego. Akcja ta, szczególnie silna w Łomży, jest przejawem realizowania przez Stronnictwo Narodowe rzuconego przez w ubiegłym roku hasła tworzenia ośrodków parafialnych pracy polityczno-narodowej.

e/ Obóz Wielkiej Polski

Zewnętrznych przejawów działalności nie dostrzeżono.

f/ Polskie Stronnictwo Chrześcijańskiej Demokracji

Działalność Stronnictwa w terenie zmierzała do rozszerzenia kolportażu "Nowego Życia" i podniesienia aktywności tych jednostek, które w okresie wyborczym działały na korzyść Państwa.

Powiat Suwalski

Zebrań zamkniętych

W Suwałkach dnia 16. I. b. r. w sali parafialnej odbyło się zebranie rolników z Suwałk i gmin podmiejskich, na którym poseł

19

Romuald Pułjan dowodził o konieczności organizowania się rolników w spółdzielniach i kółkach rolniczych.

g/ Polskie Stronnictwo Ludowe "Piast".

Przejawów działalności, ani też żywotności nie dostrzeżono.--

h/ Polskie Stronnictwo Ludowe "Wyzwolenie".

Przewodniczący Komitetu Powiatowego PSL "Wyzwolenie" w Ostrowi-Mazowieckiej, Roman Janowski zażądał od Stronnictwa zwrotu kilku tysięcy złotych, pożyczonych rzekomo przez niego u osób prywatnych i wydanych przezeń naskutek upoważnienia władz Stronnictwa na cele wyborcze. Ponieważ Zarząd Główny PSL "Wyzwolenie" nie tylko odizolował żądania Janowskiego, lecz powziął zamiar wykluczenia go wogóle ze Stronnictwa, przeto Janowski, ubiegając wykluczenie go, powiadomił pisemnie władze naczelne Stronnictwa, że zrywa ze Stronnictwem którego władze nie dotrzymały przyrzeczenia co do zapewnienia mu mandatu poselskiego w okręgu ostrowskim.--

i/ Stronnictwo Chłopskie.

Czynione były przygotowania działaczy Stronnictwa w powiatach sokólskim, grodzieńskim i suwalskim do zjazdu w Augustowie, którego termin oznaczony był pierwotnie na dzień 30.I.b.r., później jednakże został przesunięty na dzień 1.III.b.r.--

W powiecie sokólskim najbliżsi współpracownicy posła Sawickiego starali się nawiązać kontakt z b.mężami zaufania Stronnictwa

j/ Polska Partja Socjalistyczna.

W ciągu miesiąca kilkakrotnie usiłowała zaostrzyć nastroje wśród bezrobotnych, szczególnie w Białymstoku, gdzie działała wspólnie z Bundem.--Pod koniec miesiąca organizacje PPS w Łapach, powiatu wysoko-mazowieckiego, Białymstoku, Bielsku-Podlaskim, Hajnówce i Białowieży czyniły przygotowania do przyjęcia posła Dubois'a Stanisława, który w dniach od 30 stycznia do 5 lutego miał przeprowadzić

dział na terenie Województwa t. zw. skoje odczytowa o Brześciu. Ze względów bezpieczeństwa publicznego władze administracyjne nie zezwoliły na urządzenie posłowi Duboisowi zgromadzeń publicznych we wspomnianych miejscowościach, wobec czego odbył on dnia 30.I.b.r. konferencję z robotnikami warsztatów kolejowych w Łapach, brak tegoż dnia udział w posiedzeniu OKR.PPS,OKW.Białystok, a dnia 1.b.m. przemawiał na zebraniu członków TUR. w Bielsku-Podlaskim, skąd wyjechał tegoż dnia do Białegostoku, gdzie miał przemawiać na wiecu bezrobotnych. Ponieważ Starosta Grodzki nie zezwolił na urządzenie tego wiecu, przeto poseł Dubois po krótkiej konferencji z członkami OKR. wyjechał do Hajnówki, gdzie przemawiał na zebraniu zaskniętem członków PPS. Związku Zawodowego Robotników Przemysłu Drzewnego, Związku Zawodowego Robotników Przemysłu Chemicznego i TUR. Na wymienionych konferencjach i zebraniach poseł Dubois ocenił obecną sytuację gospodarczą w kraju jako niezmiernie krytyczną, stwierdzał że takich wydarzeń, jakie miały miejsce w Brześciu, dawno nie pamięta już Europa Zachodnia i wyzwał zebranych do wytrwania pod sztandarem PPS. OKW. Na uwagę zasługuje podkreślenie posła Dubois'a, że w Brześciu obchodzono się z nim wyjątkowo dobrze i, że tylko raz został pchnięty w plecy przez dozorcę więziennego. -

Podczas zebrania w Hajnówce przy drzwiach wejściowych do lokalu, w którym zebranie się to odbywało pozostawała na straży żona oskarżonego w procesie o zamach na Marszałka Piłsudskiego, Dominika Trochimowicza, zamieszkała stale w Hajnówce.

IV. Polskie związki i stowarzyszenia społeczne.a/ Związek Strzelecki.Nowe oddziały.

Nowe oddziały Związku powstały we wsi Chudek, gminy Dylewo w powiecie ostrołęckim /26 członków/, oraz we wsi Pomigacze, gminy Juchnowiec /20 członków/ i Michałowie /30 członków/ powiatu białostockiego.-

Zjazdy.

Dnia 17. I. b. r. w Augustowie - zjazd komendantów kompanij i oddziałów z terenu powiatu w sprawach organizacyjnych i planu pracy na rok 1931 /32/.-

W Wysokiem-Mazowieckiem dnia 5. I. b. r. zjazd powiatowy z udziałem delegatów 32 oddziałów. Wybrano nowy zarząd powiatowy i nakreślono plan pracy na najbliższy okres czasu.-

Zebranie organizacyjne.

W Suwałkach dnia 25. I. b. r. zebranie organizacyjne zarządu powiatowego, na którego prezesa powołano Starostę Powiatowego.

b/ Związek Oficerów Rezerwy.Zebrania.

W Grodnie dnia 4. I. b. r. zebranie członków miejscowego oddziału. Wybrano nowy zarząd, załatwiono sprawy organizacyjne i wytyczono program prac na przyszłość, uwzględniający ożywienie działalności oddziału.-

c/ Związek Peowików.Zjazdy.

W Suwałkach dnia 4 stycznia b. r. odbył się zjazd peowików

z powiatów suwalskiego i augustowskiego. Uchwalono sprawy organizacyjne, powzięto szereg wniosków i uchwalono rezolucje koleżeńskie. -

Tamże odbył się dnia 2.II.b.r. ponownie zjazd powiatów ze wspomnianych powiatów przy udziale posłów BBWR. Dabulewicz, Łazarzski, Jaroszewicz, oraz senator Walerego Romana /15 osób/. Przedyskutowano stosunek Związku do BBWR, wybrano nowy zarząd okręgowy i przyjęto wniosek w kwestji zwrócenia się do władz o zmianie nazwy powiatu suwalskiego na suwalski-sejnański. -

Zebranie.

W Sokółce dnia 31.I.b.r. na zebraniu walnem członków oddziału rozpatrywano sprawę połączenia się ze Związkiem Legionistów, jednakże konkretnych uchwał nie powzięto. -

W Augustowie dnia 6.I.b.r. odbyło się zebranie przewodniczących kół gminnych przy udziale posłów Michała Łazarzkiego i Sławomira Dabulewicza. Wybrano nowy zarząd powiatowy i załatwiono szereg spraw organizacyjnych, a ponadto zgodzono się z koniecznością podniesienia subordynacji oddziałów w odniesieniu do władz naczelnych.

d/ Kolejowe Przysposobienie Wojskowe

Zebranie.

W Grajewie dnia 21.I.b.r. - zebranie walne członków oddziału dla dokonania wyborów nowego zarządu. Pracę niedawno zorganizowanego oddziału stara się rozwinąć kontroler ruchu na stacji kol. Grajewo Szymborski. -

e/ Związek Młodzieży Ludowej

Otwarcie świetlicy

We wsi Cyk, gminy Wach w powiecie ostrołęckim dnia 21.I.b. odbyło się otwarcie Świetlicy Związku, której poświęcenia miejscowi proboszcz ks. Władysław Murawski odmówił ze względów politycznych. -

f/ Związek Polskiego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych.

Sprawy organizacyjne

Zarząd oddziału Łomżyńskiego na posiedzeniu w dniu 13.I.b.r. postanowił nawiązać ściśle kontakt z istniejącymi już organizacjami o charakterze regionalnym. Przy wspomnianym oddziale ma powstać sekcja nauczycieli szkół średnich.

g/ Związek Drobnych Rolników.

Nowy oddział.

Powstał we wsi Łubienka, gminy Janów w powiecie sokólskim.

h/ Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej.

Zarząd Główny Stowarzyszenia delegował z Wilna w charakterze instruktora na powiaty sokólski, grodzieński i wołkowyski Bolesława Muchę.-

i/ Związek Młodzieży Wiejskiej.

Zjazd.

W Kukowie, powiatu suwalskiego dnia 25.I.b.r. odbył się zjazd powiatowy delegatów Związku, który ocenił pracę dokonaną w powiecie i przyjął wytyczne co do nastawienia jej na przyszłość. W zjeździe uczestniczyło około 300 osób.

j/ Związek Pracy Obywatelskiej Kobiet.

Nowy oddział.

Oddział powiatowy w Ostrowi-Mazowieckiej, zorganizowany dnia 25.I.Ber. /20 członków/.-

Zebranie.

W Ostrołęce dnia 16.I.b.r. zebranie walne członków oddziału powiatowego. Wybrano nowy zarząd i załatwiono kilka spraw, dotyczących prowadzonych przez oddział kursów kroju i szycia.-

k/ Związek Harcerstwa Polskiego.

Zjazd.

Z racji piętnastej rocznicy powstania Związku w okre-

14
gu Łomżyńskim w dniach 4-6 I b.r. w Łomży odbył się zjazd okręgowy. Na zjeździe m.in. postanowiono powołać do życia koło starszych harcerzy i zapewnić pomoc materialną wydawanemu od kilku lat w Łomży czasopiśmu "Ozuwaj".-

1/ Liga Parafij Katolickich.

Nowy oddział. Powstał w Janowie, powiatu sokołskiego /49 członków/.-

2/ Organizacje Rolnicze.

W Suwałkach dnia 6.I.b.r. odbyło się zebranie organizacyjne spółdzielni zbytu produkcji zwierzęcej. Nowo-powstała spółdzielnia będzie placówką wybitnie gospodarczą i zajmie się zaniedbaną dotąd dziedziną zbytu produkcji zwierzęcej w powiecie.-

W Łomży dnia 30.I.b.r. odbyło się zebranie delegatów kółek rolniczych OT.Oi KR. pod przewodnictwem p. Godlewskiego. Po przyjęciu sprawozdania z działalności OT.OiKR. za okres czasu od przeprowadzonej w roku 1930 unifikacji OT.RiOZKR. ustalono plan pracy na rok gospodarczy 1930 - 1931, przewidujący zapewnienie stałej opieki kółkom rolniczym, kontynuowanie pracy oświatowej, urządzenie prócz istniejących obecnie 16-tu gospodarstw wzorowych takiej samej ilości nowych gospodarstw racjonalnych i wybrano nową radę OT.OiKR., do której weszli wyłącznie działacze pryncypali.

3/ Związek Osadników.

Z j a z d .

W Łomży dnia 2 b.m. odbył się doroczny walny zjazd osadników powiatu Łomżyńskiego /250 osób/. Wybrano nowy zarząd i postanowiono interwenjować u Pana Ministra Reform Rolnych w sprawie obniżenia szacunku przyznanym osadnikom parceli. Zjazd wypowiedział się, że stosowana obecnie przez Urzędy Ziemskie cena 2.000 złotych za ha jest stanowczo za wysoka i, że osadnicy przy obecnej ciężkiej sytuacji gospodarczej nie są w stanie spłacać należnych rat z procentami.-

Z i t n e

Starosta Powiatowy w Ostrowi--Mazowieckiej na konferencji wybitniejszych działaczy społecznych bez różnicy przekonań politycznych zainicjował skoordynowanie i zespolenie pracy społecznej w taki sposób, ażeby przyniosła ona jak największe korzyści społeczeństwu w powiecie. Według propozycji Starosty koordynacją wspomnianej pracy zajęłyby się komisje porozumiewawcze, złożone z przedstawicieli poważniejszych stowarzyszeń i wybitniejszych działaczy społecznych. Zadaniem tych komisji byłoby poprostu narzucanie ludności moralnego obowiązku żywszego zainteresowania się akcją społeczną, wyseliminowanie z niej pierwiastka politycznego i oparcie jej na kardynalnej zasadzie - bezwzględnej lojalności względem Rządu. W dyskusji nad propozycją Starosty przedstawiciele stowarzyszeń o zabarwieniu prawicowym oświadczyli, że narazie wstrzymują się od jakiegokolwiek enuncjacji i wypowiedzą się dopiero w ciągu jednego miesiąca po porozumieniu się z zarządami reprezentowanych przez nich stowarzyszeń. - Z pośród 30-tu zebranych 24 opowiedziało się za inicjatywą Starosty. -

-:-:-:-:-

WOJEWODA BIAŁOSTOKI

Nr BP. I-555/31.T.

Dnia 10 lutego 1931 r

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr 2.
za miesiąc styczeń 1931 r

V. Ruch wyznaniowy.

a/ Polski Katolicki Kościół Narodowy.

Powiat Kolneński.

Działacze PSL "Wyzwolenie" w gminie Mały-Płock prowadzili agitację na rzecz Polskiego Katolickiego Kościoła Narodowego, jednak bez jak widoczniejszych efektów.

b/ Sekta baptystów.

Powiat Bielski.

Odkbyły się liczniejsze zebrania członków sekty osadzie Narewka, gminy Masiewo /18/, we wsi Cichowola, Masiewo /120/ i we wsi Czarna-Srednia, gminy Grodzisk

-:-:-:-:-

VI. Mniejszości narodowe

Podobnie jak w poprzednich miesiącach, życie społeczne i polityczne mniejszości narodowych było nierównie słabsze niż ludności polskiej. Jeżeli chodzi o ludność żydowską, to niemal całkowitą uwagę jej pochłaniały sprawy gospodarcze i związane z kryzysem poczynania Rządu. Szczególnie zaniepokojenie wywołały wśród tej ludności dążenia Rządu do obniżenia cen na produkty wytwórczości przemysłowej przez ograniczenie zysków pośredników w handlu tymi produktami. Mając wyraz temu zaniepokojeniu, prasa żargonowa nierazko z ironią podkreślała, że w okresie kryzysu i bezrobocia rugowanie z handlu pośredników byłoby dobre tylko wtedy, gdyby jednocześnie Rząd zapewnił rugowanym możliwość zarobkowania w innej dziedzinie pracy i otworzył dla żydów dostęp do posad w urzędach i przedsiębiorstwach państwowych. W płaszczyźnie ustosunkowania się do metod walki czynników rządowych z kryzysem i reagowania na tę walkę przez przywódców żydowskich organizacji politycznych coraz częściej odzywały się głosy, że przywódcy odciągali od mas i stracili odczucie dla istotnych potrzeb i bolączek ogółu ludności. Traktując o tem, lokalna prasa żargonowa podkreślała, że jeżeli generacjom polityki żydowskiej w Polsce milożą, to muszą przemówić masom, które domagają się zniesienia praw wyjątkowych dla ludności żydowskiej, zwalczania przez Rząd kryzysu w ten sposób, ażeby walka z kryzysem nie odbywała się kosztem pracującego żydostwa i, ażeby przemysł i handel, pozostający w ręku żydów, nie był skazywany na zagładę.

Za spraw białoruskich zasługują na uwagę dążenia elementów radykalnych do ożywienia działalności TSB, do opanowania którego dążył Komsekwentnie KPZB. Wokół Towarzystwa Szkoły Białoruskiej

rozgrywały się w ubiegłym miesiącu różne akcje, inspirowane przez czynniki wywrotowe. Ponieważ te zostały omówione w specjalnych sprawozdaniach do Międzyzwozia, przeto zaznaczyć można jedynie pomimo wszelkie wysiłki ze strony wspomnianych czynników istnieje możliwość przeprowadzenia sanacji stosunków TSB i stworzenia pewnych form lojalnej względem Państwa działalności Towarzystwa na terenie Województwa Białostockiego jako całości.

W życiu ludności litewskiej dominowała działalność kulturalno-oświatowa Towarzystwa Św. Kazimierza.

a/ Ż y d z i

Życie polityczne

S j o n i ś c i

Powiat Augustowski.

W Augustowie dnia 3.I.b.r. odbyło się zebranie sjonistów w sprawie wychowania fizycznego młodzieży żydowskiej.

Tamże dnia 22.I.b.r. sekretarz generalny Ligi Pomocy Pracującej Palestynie Icchok Funt wygłosił odczyt o sytuacji w Palestynie. Na odczycie tym opozycyjnie w odniesieniu do Kuntystów występowali muniści, z których jeden został aresztowany.

Powiat Łomżyński.

W Łomży dnia 11.I.b.r. odbyła się konferencja delegatów organizacji sjonistycznych z powiatów Łomżyńskiego, kolneńskiego i szczuczynskiego przy udziale delegata organizacji "Keren-Kajama" dra Jurysa. Przemawiający na konferencji w sprawach palestyńskich wypowiadali się, że odbudowa Palestyny zależy przede wszystkim od organizowania nowych kadr sjonistów w Polsce, gdzie żydzi ko-
stają szeroko z praw obywatelskich. Konferencja postanowiła prowadzić rejestrację wszystkich sjonistów w Polsce, organizować imprezy dochodowe na cele palestyńskie i pośrednio przez specjalnych instruktorów zakładać koła sjonistyczne po wsiach i miasteczkach /300/.

Wspomniany dr Jurys dnia 13.I.b.r. wygłosił w Łomży odczyt

24

rolu kobiety w odrodzeniu narodu żydowskiego i narodowej siedziby w Palestynie.

powiat Grodzieński W Porzeczu został utworzony oddział organizacji sjonistycznej, liczący 10 członków.

powiat Bielski W Bielsku-Podlaskim dnia 24 I b.r. Goldsztejn z Warszawy wygłosił odczyt o obecnej sytuacji w Palestynie.

Łańcystok-miasto Dnia 1 I b.r. odbyło się zebranie członków organizacji sjonistycznej, na którym wybrano nowy zarząd.

Mizrachi.

powiat Ostrołęcki W Ostrołęce dnia 14 I b.r. został wyświetlony film p.t. "Pierwszy wszechpolski zlot harcerstwa żydowskiego pod nazwą Brith Trumpeldor w Polsce", poprzedzony wyjaśnieniami Moszka Jungera z Warszawy. Elementy lewicowe starały się bojkotować film z tej racji, że propaguje on jakoby militarizm wśród młodzieży.

B u n d .

powiat Łomżyński W Łomży dnia 9 I b.r. odbyła się pogadanka n.t. emigracji do Palestyny i stosunku do niej Bundu. Bundowiec Zamiatyna określał ten stosunek jako negatywny ze względów gospodarczych. Na przemówienia Zamiatyna replikował komunista Izaak-Bencz Olach, który oświadczył, że Bund należy do bandy faszystowskiej.

Łańcystok-miasto Dnia 2 ub.m. odbył się odczyt o sytuacji gospodarczej w Polsce. Mówcy starali się dowieść, że przeżywany obecnie kryzys jest bezpośrednim skutkiem wojny światowej i, że przełamać go może tylko rząd socjalistyczny.

Dnia 9 ub.m. odbyła się akademja ku uczczeniu pamięci "Kodzimierza Medema, działacza Bundu w okresie przedwojennym".

Dnia 13 I b.r. Bund zorganizował odczyt d-ra Szwarcza Pinchusa na temat "Stan ekonomiczny żydów w Rosji w drugiej połowie 19-go i na początku 20-go stulecia". Prelegent podkreślał udział Marszałka-

ka Piłsudskiego w ruchu robotniczym przed wojną i wyrzucenie się ideologii socjalistycznej przez Marszałka Piłsudskiego w Niepodległej Polsce. -

Życie kulturalno-oświatowe

Powiat Ostrołęcki. W Ostrołęce dnia 24 ub.m. dr Joachim Halpern z Warszawy wygłosił odczyt o kierunkach społecznych w literaturze żydowskiej.

Tamże dnia 10 ub.m. redaktor Pat z Warszawy wygłosił odczyt o kulturze żydowskiej i jej rozwoju. -

Powiat Sokólski. W Sokółce dnia 24 ub.m. odbyło się zebranie członków oddziału Zjednoczenia Szkół Żydowskich, na którym wybrano nowy zarząd.

Powiat Białostocki. Oddziały Zjednoczenia Szkół Żydowskich urządziły cztery zebrania w sprawach organizacyjnych i pięć odczytów o szkolnictwie żydowskim. -

Białystok-miasto. Dnia 17 ub.m. dr Szware Pinchus wygłosił odczyt n.t. "Historja i zadania Związku i ruch młodzieży żydowskiej szkolnej". Odczyt poświęcony był propagandzie na rzecz Cukunftu.

Życie gospodarcze

Poszczególne oddziały Związku Rzemieślników Żydowskich na walnych zebraniach przyjęły uchwały, zalecające ich zarządom czynienie zabiegów w Banku Gospodarstwa Krajowego o uzyskanie dogodnych kredytów dla rzemieślników żydów, oraz interwenjowanie w urzędach skarbowych w sprawie obniżenia wymiaru podatku dochodowego. -

Życie sportowe

Białystok-miasto. Sportowa organizacja robotnicza "Kraft" obchodziła dnia 3 ub.m. dziesięciolecie swego istnienia.

"Der Kampf" (Lbn)

Widzieliśmy punkt wyjścia nie w zagadnieniach politycznych, lecz gospodarczych i podkreślano, że zagadnienie naprawy ustroju Państwa winno być zagadnieniem wtórnym. Według oświeconego pisma, sytuacja gospodarcza kraju jest tak ciężka, że należy przewidzieć, iż nie-sadząco w Polsce będzie więcej bezrobotnych, niżeli pracujących. Przy rozpatrywaniu przejawów kryzysu gospodarczego kładło przede wszystkim nacisk na szerzącą się pauperyzację mas żydowskich, niedopuszczonych do pracy w służbie państwowej. Tużo uwagi poświęcało sprawom lokalnym, a m. in. zamykaniu niezmechanizowanych piekarni, przy czem domodziło że zarządzenia władz w tym kierunku idą po linii przysparzania nędzy, już i tak w tej chwili rozpaczliwej. Traktując o t.zw. ograniczeniach carskich pismo stwierdzało, że zniesienie tych ograniczeń rządów przedmajowych było niemożliwe, gdyż były to rządy o charakterze wybitnie-antysemickim. Mimo pozornego zniesienia tych ograniczeń, niema wśród ludności żydowskiej objawów radości, a to z tej racji, że odczuwa ona całą moc graniczeń innych. Poza tem pismo akcentowało, że Żydzi mają prawo żądania od obecnego rządu demokratycznego w Polsce naprawienia wyrządzanej im wielkiej krzywdy historycznej, która leży w systematycznym usuwaniu Żydów z wszystkich gałęzi zarobkowania.

"Unser Grodner
Express"

W związku z sakoją zniżkową występował dość ostro przeciwko poczynaniu Pana Ministra Przemysłu i Handlu, wychodził bowiem z założenia, że stanowisko Pana Ministra Przemysłu i Handlu w sprawie pośredników handlowych godzi przede wszystkim w ludność żydowską, zajmującą się tem pośrednictwem. Ironizując na ten temat, pismo zamaczało, że jeśli Pan Minister Przemysłu i Handlu udzieli wszystkim pośrednikom odpowiednich pośażeń to porzucą oni swój zawód. Nierazie jednak należałoby raczej

zwrócić uwagę na zbyt dużą liczbę urzędników, których pensje powodują zwiększenie podatków, a tem samem pośrednio drożyzną. Z zagadnień politycznych pismo omawiało jedynie rozbiście się ludności żydowskiej na szereg zwalczających się wzajemnie grup politycznych ze szkodą dla interesów żydowskich. Nawołując do konsolidacji i podnosząc konieczność zwołania ogólno-żydowskiego zjazdu porozumiewawczego, pismo obarczało odpowiedzialnością za rozbiście się ludności żydowskiej pośka Grünbauma i jego adherentów, których polityka doprowadziła do tego, że żądań żydów nikt nie słyszy i nie-słucha.

Brodner Sztyme W artykule "Socjalizm lub zagłada" po zilustrowaniu najczarniejszymi barwami sytuacji gospodarczej w całym świecie, pismo przechodziło do przekonania, że świat kapitalistyczny znajduje się w przededniu zgonu i, że masy pracujące wyprowadzić może z nędzy i bezrobocia tylko socjalizm.

b/ B i a ł o r u s i n i

Życie kulturalno-oświatowe.

Najważniejszym wydarzeniem w życiu kulturalno-oświatowym ludności białoruskiej były przygotowania do zjazdu walnego delegatów TSB. w Wilnie i związanego z tym zjazdem zjazdu okręgowego delegatów TSB. w Białymstoku. Przygotowania te odsłoniły dążenie elementów wywrotowych do opanowania TSB. Naskutek ich zabiegów Zarząd Okręgowy TSB. w Białymstoku wykluczył nieprawnie z Towarzystwa tych jego działaczy i członków, którzy współpracowali w okresie wyborczym z proruskimi czynnikami polskimi. Skłoniło to władze administracyjne do przedsięwzięcia odpowiednich posunięć, zmierzających do przeprowadzenia sanacji stosunków w Towarzystwie. Posunięcia te miały znaleźć swój wyraz w uchwałach zjazdu okręgowego delegatów TSB. w Białymstoku dnia 8 b. m., zjazd ten jednakże nie odbył się i został odroczony do dnia 21 b. m. z powodu nikłej ilości przybyłych nań delegatów kół /13 delegatów na 35 kół/.

26

Życie gospodarcze.

W powiecie grodzieńskim dostrzegane były dążenia działaczy białoruskich do ożywienia białoruskiego ruchu spółdzielczego.

Dnia 10 I.b.r. został wybrany nowy zarząd spółdzielni białoruskiej "Niwa" we wsi Nowosiółki, gminy Żytomla /44 członków/, a dnia 15.I.b.r. nowy zarząd spółdzielni białoruskiej "Snop" we wsi Komotowo, gminy Żytomla.

Ponadto powstała nowa spółdzielnia białoruska we wsi Ogrodniki, gminy Żytomla /37 członków/.

P R A S A

"Białoruska Łunka" omawiała zanik życia kulturalno-oświatowego wsi białoruskiej i wskazywała, że jedyną drogą prowadzącą do ożywienia tego życia może być zainteresowanie się wsią białoruską ze strony inteligencji, która powinna zgrupować się jako pewnego rodzaju zwarty zespół i przystąpić do leżącej odłogi pracy.

c/ L i t w i n i

Życie kulturalno-oświatowe.

t Suwalski. Oddział litewskiego Towarzystwa Sw. Kazimierza w Burbiszkach, gminy Krasnowo postanowił wznieść tamże pomnik Wielkiego Księcia Witolda, poczynić starania w kierunku utworzenia prywatnej szkoły litewskiej i zakupić większą ilość książek.

Oddział Towarzystwa Sw. Kazimierza w Bubiślach, gminy Krasnowo zdecydował się na rozszerzenie swej biblioteki i zainstalowanie dla swych członków radjo-aparatu.

Z inicjatywy oddziału Towarzystwa Sw. Kazimierza w Szlinokieniach, gminy Sejwy uczeń litewskiego seminarjum nauczycielskiego w Wilnie, Maciej Kaużlis ze wsi Wojtokiemie, gminy Sejwy wygłosił tamże odczyt n.t. "Co to jest narodowość", w którym wykazywał zaniedbanie narodu litewskiego pod względem kulturalnym w porównaniu z

innymi narodami.-

Tenże Maciej Kraużyc wygłosił we wsi Kompocie, gminy Sejwy o Wielkim Księżu Witoldzie. Poza tem istniejące w powiecie oddziały litewskiego Towarzystwa Sw. Kazimierza urządziły 11 zebrań i 6 wieczorków scenicznych.

Nowy oddział litewskiego Towarzystwa Sw. Kazimierza powstał w wsi Przystawańce, gminy Krasnowo.-

Powiat Grodzieński. Oddziały litewskiego Towarzystwa Sw. Kazimierza urządziły 8 zebrań i 6 wieczorków scenicznych.-

d/ U k r a i n c y .

Oddziały Ukraińskiego Komitetu Centralnego w Białymstoku, Białej Górze, Jeziorach, powiatu grodzieńskiego i Płocicznie, powiatu sułkowskiego urządziły zebrania sprawozdawcze, na którym wybrane zostały nowe zarządy.-

-----

27

Nr BP. I-1329/31-T

WYDZIAŁ - FILIA

sygnacyjne sprawozdanie.
miesięczne Nr 4, za mie-
siąc marzec 1931 rok

do

Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
Pan Dyrektor Departamentu II.

w Warszawie

Przesyłam sygnacyjne sprawozdanie miesięczne Nr 4,
za miesiąc marzec 1931 rok.

Za Wojewodę:

[Signature]

M. Syska
Naczelnik Wydziału Bemp. Publ.

Odpisy otrzymują:

- 1/ Pan Wojewoda w Wilnie
- 2/ " " w Nowogródku,
- 3/ " " w Brześciu nad Bugiem,
- 4/ " " w Warszawie,
- 5/ " " w Tarnopolu,
- 6/ " " w Stanisławowie,
- 7/ " " w Lublinie,
- 8/ " " w Łodzi,
- 9/ Pan Prokurator Sądu Apelacyjnego w Warszawie,
- 10/ " " w Wilnie,
- 11/ " " Okręgowego w Białymstoku,
- 12/ " " w Grodnie,
- 13/ " " w Suwałkach,
- 14/ " " w Łomży,
- 15/ Samodzielny Ref. Informac. DOK III w Grodnie,
- 16/ " " DOK IX w Brześciu nad Bugiem,
- 17/ " " DOK I w Warszawie,
- 18/ K.O.P. "Brygada Grodno" w Grodnie,
- 19/ Magyscy Panowie Starostowie Powiatowi
Województwa Białostockiego,
- 20/ Pan Starosta Grodzki w Białymstoku,
- 21/ Pan Naczelnik Wydziału Białostockiego

Po przyjęciu do wiadomości

A. A.

Lublin, dn. 18 IV 1931 r.

[Signature]

LOBBELSKI BRZOSKO WOJEW

1221

H.F.

Postanowienie

92 r.

63/30

Białystok, dnia 10 kwietnia 1931 r.

I. Sytuacja ogólna.

Okres sprawozdawczy odskonił znaczne przesunięcia w ogólnym układzie stosunków społeczno-politycznych na terenie województwa. Dotyczą one w pierwszym rzędzie niemal całkowitego wycofania się z tego układu PSL "Wyzwolenie", PSL "Piast" i Stronnictwa Chłopskiego, które nie tylko zaprzestały wszelkiej działalności, lecz nawet nie zapobiegają procesowi rozkładu ich ogniw organizacyjnych na korzyść organizacji prorządowych. Proces ten jest szczególnie silny w tych ośrodkach, w których poczynania władz administracyjnych i samorządów, a także organizacji prorządowych doprowadziły do usunięcia bolączek gospodarczych ludności, których wykorzystywanie w agitacji było czynnikiem organizacyjnego rozwoju wspomnianych stronnictw. Następnie do podkreślonych przesunięć należy zwrócić się wpływów PPS-OKW. na gruncie ruchu zawodowego, na którym powoli, lecz systematycznie jest ona wypierana przez PPS-d.Frakcja Rewolucyjna /Centralne Zrzeszenie Związków Zawodowych/ i BBWR. /Konfederacja Gospodarczych Związków Zawodowych/.

Ogólnie w marcu działalność polskich stronnictw politycznych była słabsza, niż w miesiącu poprzednim. częściowo wskutek zaabsorbowania posłów pracami w Sejmie, częściowo zaś z racji przesunięcia się zainteresowania społeczeństwa sprawami społecznymi i wydarzeniami takiej wagi, jak obchód imienin Marszałka Piłsudskiego. Obchód ten stanął się udziałem olbrzymiej większości społeczeństwa polskiego i mniejszości narodowych, czego dowodzi fakt, że w uroczystościach dnia 19 marca b.r., odbytych we wszystkich miejscowościach województwa wzięło udział około 150.000 osób, niekolewkie uroczystości te przypadły na dzień powszedni. Według dobowych obliczeń ludność województwa Biało-

stockiego wysłała pocztą ponad 130 000 kart imieninowych. Akcja obchodu Imienia Marszałka Piłsudskiego w okresie przygotowawczym wywoływała oczywiście reakcję ze strony ugrupowań i organizacji opozycyjnych, które usiłowały doprowadzić do uzewnętrznienia się przeciwstawnej akcji społeczeństwa w formie obchodów Imienia generałów Hallera i Dobrzańskiego, usiłowania ich jednak w tym kierunku zakończyły się kompletnym niepowodzeniem. Organizatorzy uroczystości w dniu 19 marca zaledwie w kilku wypadkach napotkali na nieprzychylnie do tych uroczystości stanowisko duchowieństwa katolickiego, które w ogólności brało udział w obchodzie dnia przez odprawienie nabożeństw, udział w akademjach i obchodach, oraz przez składanie na ręce przedstawicieli władz życzeń dla Marszałka Piłsudskiego.

Z życia mniejszości narodowych zasługuje na podkreślenie wynurzenia prasy łargonowej w kwestji zagadnień konstytucyjnych, uzewnętrzniający się negatywny stosunek drobne kupiectwa i rzemiosła żydowskiego do prowadzonej przez "Za" akcji obniżania cen i walki z kryzysem, oraz omówiona w części szczegółowej sprawozdania zmiana orientacji wśród ludności białoruskiej w płaszczyźnie toczącej się walki pomiędzy poszczególnymi oddziałami białoruskimi o Towarzystwo "Zakoły Białoruskiej i tego rodzaju wydarzeń, jak aresztowanie b. posła Taraszkiewicza, wydanie przez Fabjana Okieńczycza broszury p. t. "Dlaczego tak cię stało" i protest białoruskich organizacji kulturalnych przeciwko fizycznemu i moralnemu terrorowi, stosowanemu w Rosji Białej przeciwko inteligencji białoruskiej. Ponadto zaznaczyć należy, że dotychczasowa akcja wyborcza w związku z wyznaczonymi wyborami do wyznaniowych gmin żydowskich w zachodnich powiatach Województwa odbywa się pod znakiem przewagi elementów umiarkowanych, wyznających potrzebę współpracy z "Zadem", że w akcji tej doznali niepowodzenia sjonistów-rewizjonistów z doktorem Wajsmannem z Suwałk na czele /doktor Wajsmann został usunięty poza nawias omawianej akcji/

Sytuacja gospodarcza w Województwie poważniejszym zmianom nie uległa, niemniej jednakże nieznaczna wyżka cen na produkty wytwórczości rolnej i obniżenie cen na przedmioty wytwórczości przemysłu podniosła cokolwiek zdolność nabywczą ludności wiejskiej i spowodowała pewne ożywienie w handlu. W ciągu miesiąca zwiększył się stan zatrudnienia w przemyśle, szczególnie w przemyśle drzewnym i włókienniczym, wskutek czego liczba bezrobotnych zmalała o 2.105 osób. - Hamujące na normalny bieg życia gospodarczego oddziaływał zły stan dróg i niemal całkowite wstrzymanie międzymiastowego ruchu autobusowego. Obecnie drogi są w szybkim tempie oczyszczane i ruch autobusowy powoli ożywia się.

-:-:-:-:-

29

GOŚCIEŃSKI BIAŁOSTOKI

Nr 82. I 1939/31.7.

Dnia 10 kwietnia 1931 r.

Sygnacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.4.

za miesiąc marzec 1931 rok.

II. Przegląd prasy.

a/ Prasa prorządowa.

"Głos Ziemi Białostockiej"

Jednym z zasadniczych zagadnień, oświetlanych przez to pismo, było zagadnienie naprawy ustroju Państwa. Przecistawiając państwowy punkt widzenia BBWR, na to zagadnienie partyjnemu i antypaństwowemu nastawieniu opozycji w dziedzinie naprawy ustroju państwowego, pismo stwierdzało, że walka o naprawę tego ustroju będzie walką najżywościwszych interesów Państwa przeciwko interesom partyjnym. Jednocześnie zaznaczało ono, że należy obecnie stworzyć taki ustrój prawny Rzeczypospolitej, któryby uniemożliwił raz na zawsze przyjscie kiedykolwiek do obozu anarchji i rozkładowi państwowemu. Dalej pismo dowodziło, że zgodnie z tym poglądem, wielokrotnie emulacjami Marszałka Piłsudskiego i orędziami Prezydenta Rzeczypospolitej obóz prorządowy przeprowadził kampanję wyborczą pod hasłem naprawy Konstytucji, samo zaś hasło naprawy zostało dostatecznie apularyzowane, a także uświadomienie poważny i zasadniczy temat wszelkich dyskusyj politycznych. Dla pisma cennym jest co-najmniej świadomość opozycji, której przywódcy jeszcze przed rokiem podkreślali konieczność naprawy ustroju państwowego, obecnie zaś są zdecydowanymi przeciwnikami tej naprawy. Traktując o dążeniach obozu prorządowego do naprawy ustroju Państwa i oświetlając te dążenia, "Głos Ziemi Białostockiej"

podkreślał, że sprawy ustrojowe Państwa nie przyskaniają
EBWzR. co za na aktualne zagadnienia chwili. Posiadała za-
tydowane, więc coś w ciążach ustawodawczych EBWzR. wykorzy-
stał ją dla szeroko zakrojonych prac, mających w rezultacie
umocnić państwowe stanowisko Polski, szanując i przestrze-
gając postanowień międzynarodowych traktatów, które dla
Państwa Polskiego są zawsze podstawą pokojowego współżycia
narodów. Przy omawianiu zagadnień gospodarczych, "Głos" ana-
lizował traktat handlowy polsko-niemiecki i przy tej sposob-
ności akcentował, że polską racją stanu jest pokojowe współ-
życie Polski z sąsiadami i stąd umacnianie tendencji poko-
jowych. Ta racja stanu nie znajduje w polskim piśmie należyte-
go zrozumienia u opozycji, która przeciwstawia się ratyfi-
kowaniu rzeczonego traktatu. Przez ratyfikację umowy polsko-
niemieckiej obóz rządowy wraz z Rządem dowiódł, że dąży
konsekwentnie do rozbudowy międzynarodowej współpracy gospo-
dziej i unormowania stosunków polsko-niemieckich. Dla
pisma nie ulega najmniejszej wątpliwości, że ratyfikacja trak-
tatu polsko-niemieckiego jest doniosłym aktem zdecydowanego
i mocnego odwołania się Polski do polityki pokojowej i,
że przez ten akt Polska zademonstrowała wobec Europy swe
wolę do utrwalenia stosunków politycznych i gospodarczych.

Przegląd Rombyński

● Główny nacisk kładł na zagadnienie Konstytucyjne, prze-
stawił, że istotną przyczyną wewnętrznych niedomagań
wstrząsów, wyzstępujących dotychczas między organami Pań-
stwa była hegemonia poprzednich Sejmów, które odgrywały w
rozwoju Polski rolę szkodliwego hamulca. Niezależnie dla
Polski był brak silnej władzy państwowej, która by mogła ukro-
cić anarchję od upadku politycznego. Choć połowy kres tym
niedomoganiom natury ustrojowej, obóz rządowy wystąpił z

30

projektowi Konstytucji i zapołowań do opozycji. Maszyny
przystąpiła do współpracy nad naprawą ustroju Państwa w płasz-
czyźnie rzeczowej dyskusji nad tym projektem. Wbrew wszelkim
przewidywaniom opozycja zacięła się w swej bezpłodnej negacji
i przeciwstawiając się woli większości społeczeństwa za wszel-
ką cenę nie chce dopuścić do naprawy ustroju Państwa. Z tego
punktu widzenia "Przegląd Łomżyński" oświeślał wszelkie wystą-
pienia opozycji przeciwko Rządowi i obozowi przeciwrządowemu.
Nadto pismo poświęcało wiele uwagi regionalnym zagadnieniom
gospodarczym i społecznym.

Przerzucić Ziemi Suwalskiej". Pomijając zagadnienia polityczne, żywo interesował
się sprawami gospodarczymi i społecznymi, dotyczącymi Woje-
wództwa Białostockiego.

Identyczne stanowisko zajmowały "Nowy Dziennik Kre-
sowy" i "Dziennik Białostocki".

Przerzucić Ziemi Grodzieńskiej". Dawala dokładny i szczegółowy przegląd życia spo-
łecznego w Grodnie i powiecie grodzieńskim, przyczyniając
się nierzadko do nintensywniania tego życia i kierowania go
w żołyisko pracy państwowo-twórczej.

b/ Prasa opozycyjna.

Nowe Życie".

Dowodziło, że obóz rządowy przystąpił nieszczerze do
zagadnienia naprawy ustroju Państwa, i nie mogąc rozwiązać
problemu konstytucyjnego własnymi siłami, nie chce i boi się
ruszyć z miejsca w płaszczyźnie tego problemu. Według podkreś-
leń pisma, nie-szczerześć "sanacji" w sprawie konstytucyjnej
została stwierdzona i jest znana powszechnie. Pozornie zagra-
żając BBWR, nie może tej sprawy wyciągnąć na prostą drogę. Jeże-
li sfery rządzące absorbują uwagę społeczeństwa zagadnieniem
konstytucyjnym, to tylko dlatego, żeby odwrócić jego uwagę

od pogłębiającego się upadku gospodarczego kraju i stale wzrastającej nędzy. Zamiast ratować kraj z upadku gospodarczego, sfery rządzące bawią się "w radosną twórczość", do której zabrakło także aż nadto gorliwie Sejm obecny, który uchwalił szereg ustaw, obarczających obywateli nowymi ciężarami podatkowymi, którymi chce pokryć zupełnie wyraźnie określony przez Ministra Skarbu deficyt w budżecie Państwa.

Rozpatrując poczynania Rządu w dziedzinie polityki zagranicznej, "Nowe Życie" starało się dowieść, że Rząd unika starania wszelkich zmian w tej polityce, pozornie stara się forsować zapożyczony od Stronnictwa Narodowego program przeciw niemiecki i mówi dużo o zwracaniu Polski frontem ku morzu, ale równocześnie zaprzecza temu wszystkiemu wyraźnie ratyfikacją umowy handlowej z Niemcami. Wprawdzie Rząd twierdzi, że z u w y tej Polska osiągnie duże korzyści, jednakże możliwych skutków dodatnich ratyfikacji tej umowy nikt poza Rządem dojrzeć nie umie i nie może. W konkluzji obszernych wywodów na temat ratyfikacji traktatu handlowego z Niemcami, pismo stwierdzało, że zawarcie tego traktatu jest jeszcze jednym błędem rządów pomajowych, którego fatalne następstwa nie kapłają na siebie długo czekać.

"Życie i Praca".

Spraw politycznych w zasadzie nie poruszało, rozważało natomiast kwestję stosunku narodu i Państwa do kościoła i konkludowało, że kościół i naród są wartościami trwałymi, niezniszczalnymi, Państwo zaś może przestać istnieć, wobec czego w pierwszym rzędzie należy dbać o interes kościoła i narodu już chociażby dlatego, że zasada państwowości jest zasadą nową utrzymującą się przeważnie dzięki fałszywym założeniom współczesnej doktryny politycznej. W okresie przygotowań społeczeństwa do obchodu imienin Marszałka Piłsudskiego pismo celowe

i w sposób zgoła tendencyjny ilustrowało cały stan gospodarczy kraju. Utykiwało przytem, że sfery rządzące zamiast powstrzymać kraj od upadku zajmują się organizacją wysyłania życzeń imieninowych na Madagę, zokolwiek muszą sobie zdać sprawę z tego, że koszt kart imieninowych i znaczków pocztowych dosięgnie pokaźnej sumy, która stanie się niezem inną, jak tylko ciężarem dla społeczeństwa i swego rodzaju nowym podatkiem.

Rozpatrując sytuację handlu polskiego, pismo zaznaczało, że trzasmiljonowa kolonia żydowska w Polsce wdziera się coraz głębiej i gwałtowniej we wszystkie dziedziny życia gospodarczego kraju, a w pierwszym rzędzie opanowuje handel. Stwarza to groźne niebezpieczeństwo dla narodu polskiego, który musi się zjednoczyć i dążyć do wyparcia żydów nie tylko z zajętych przez nich placówek, lecz nawet wogóle z Polski.-

na Praca".

W artykuli "Wczoraj i dzisiaj" zaznacza, że do niedawna przywilej urządzenia obchodów imieninowych Marka Piłsudskiego należał do lewicy. Były to szczerze odruchy i mokracji polskiej, do której wrogo ustosunkowywała się reszta spokojna i obojętna - zazwyczaj lojalna klasa urzędnicza. Od przewrotu majowego i arstwy robotniczej i demokracji stoją od tych obchodów na uboczu, same zaś obchody coraz bardziej przypominają dawne carskie "galówki", zaczynają się bowiem w Starostwie, a kończą się na wojaku, urzędach i szkołach.-

W artykule "Kryzys gospodarczy a Demokracja" rozwija pogląd PPS na możliwości zażegnania obecnego kryzysu gospodarczego kraju przez Demokrację. Pogląd ten straszcza się do tego, że dopóki milionowe rzesze wytwórców i konsumentów przez odpowiednie organizacje nie będą mogły we własnym interesie ustawić swych cen na wytwory ręk własnych, aby przy wymiarze na inne im potrzebne rzeczy otrzymać równą wartość tychże, dopóty

kryzysy gospodarcze będą towarzyszyć ich zmaganiom się z nies-
wiedliwymi prawami, będącymi w swej wewnętrznej istocie i tre-
ścią przyczyną walk narodów ze wszystkimi następstwami, jakie te
sprowadzają na ludność.-

-:-:-:-:-

III. Polski ruch polityczny.

a/ Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem.

Działalność BBWR. w terenie była nieco słabsza, niż w lutym, częściowo z racji zaabsorbowania posków pracami w Sejmie, częściowo zaś wskutek współpracy działaczy BBWR. z organizacjami społecznymi w pieszczynie przygotowań do obchodu Imienin Marszałka Piłsudskiego. Z ważniejszych jej momentów należy podkreślić udane poczynania w powiecie ostrowskim, zmierzające do trwałego oparcia akcji politycznej na gruncie pracy społecznej, oraz oddziaływanie na ruch zawodowy pośrednio przez ^{Gospodarczych} Konfederacje Zawodowych Związków w powiatach łomżyńskim i grodzieńskim. W białostockim okręgu przemysłowym wzrosła aktywność BBWR. na odcinku ruchu zawodowego kosztem PPS.CKW. wypartym przez Konfederacje Gospodarczych Związków Zawodowych w kilku ośrodkach przemysłowych. -

Powiat Białostocki.

Zebnanie zamknięte.

WBI

We łnowo w gminie Juchnowiec dnia 20 marca b.r. pod przewodnictwem sekretarza rady powiatowej, Dziurskiego odbyło się zebranie członków lokalnego koła BBWR., na którym omówiono sprawy organizacyjne i wybrano nowy zarząd /30/. -

Powiat Grodzieński.

Zjazd

W Grodnie dnia 22 marca b.r. odbył się zjazd grodzieńskiej grupy regionalnej posłów i senatorów pod przewodnictwem senatora Walerego Romana i przy udziale działaczy, prezesów i sekretarzy rad powiatowych i komitetów lokalnych z powiatów grodzieńskiego, suwalskiego i augustowskiego. Zasadnicze referaty

wygłosili: poseł Dabulewicz o programie prac BBWR. i poseł Perkowicz o działalności reprezentacji parlamentarnej BBWR., a zwłaszcza jej udziale w pracach nad budżetem Państwa. W dyskusji nad tymi referatami poruszono szereg spraw, których wyjaśnienie na zjeździe przyczyni się niewątpliwie do ożywienia działalności BBWR. w poszczególnych powiatach grodzieńskiego okręgu wyborczego. W uchwałach zjazdu podkreślono m.in. i uzasadniono potrzebę upaństwowienia Związku Strzeleckiego jako podstawowej organizacji przysposobienia wojskowego.

Zgromadzenie publiczne.

W Grodnie dnia 22 marca b.r. odbył się wiec sprawozdawczy, na którym przemawiali senatorowie Walery Roman i Wielowieyski, oraz posłowie Perkowicz i Walewski, którzy omówili szczegółowo poczynania Rządu w dziedzinie polityki zagranicznej, sprawy budżetowe i kwestję naprawy ustroju Państwa /400/.-

Powiat Sokółski. Zgromadzenie publiczne.

W Sokółce dnia 29 marca b.r. odbył się wiec sprawozdawczy posła Jana Walewskiego /500/.-

Powiat Ostrowski. Zebranie zamknięte.

W Ostrowi-Mazowieckiej dnia 6 marca b.r. odbyło się ogólne zebranie członków miejscowej organizacji BBWR., na którym przyjęto sprawozdanie z działalności zarządu ustępującego i wybrano nowy zarząd. Zarząd ten przystąpił do realizowania programu pracy uwzględniającego zazębianie akcji politycznej z życiem społecznym.

Odczyt.

W Ostrowi-Mazowieckiej dnia 8 marca b.r. sekretarz powiatowy BBWR. wygłosił pierwszy z cyklu zamierzonych odczytów, obliczonych na spopularyzowanie programu działania i zadań BBWR. /60/.-

Nieznana działalność na gruncie ruchu zawodowego w Grodzie i białostockim okręgu przemysłowym, która nie przyniosła partji rezultatów organizacyjnych. Wskutek zerwania z PPS. d. Frakcja Rewolucyjna dotychczasowego członka jej zarządu okręgowego w Białymstoku, Aleksandra Muszyńskiego, pracownika Powiatowej Kasy Chorych wkraść się pewien ferment do oddziałów PPS. d. Frakcja Rewolucyjna w Ochorzycy i Ozarnej-Wsi, powiatu białostockiego. Rozwojowi tego fermentu sprzyja brak odpowiednich ludzi, którzyby mogli być wartościowymi kierownikami tych oddziałów.

c/ Monarchistyczna Organizacja Wszechstanowa.

Przejawów działalności nie notowano.-

d/ Stronnictwo Narodowe.

Prowadziło pośrednio przez duchowieństwo "akcję katolicką" jako akcję polityczną, zmierzającą do umocnienia ośrodków parafialnych Stronnictwa. W okresie przygotowań do obchodu Imienin Marszałka Piłsudskiego najczęściej przez duchowieństwo i młodzież szkolną usiłowano doprowadzić w kilkunastu miejscowościach Województwa do uzewnętrznienia akcji przeciwstawnej, której wyrazem miały być obchody Imienin Generała Hallera, akcja ta jednakże zakończyła się kompletnym dla niego niepowodzeniem.-

Nadto dostrzegane były wysiłki działaczy Stronnictwa w kierunku organizowania placówek Obozu Młodych Wielkiej Polski i zainteresowania działalnością Obozu młodzieży ze szkół średnich.

iat Wysoko-Maz. Zebranie zamknięte.

W Wysokim-Mazowieckim dnia 16 marca b.r. odbyło się zebranie delegatów kół, członków i mężów zaufania Stronnictwa Narodowego przy udziale posłów Hipolita Godlewskiego i Zygmunta Beresowskiego. Pierwszy z nich składał oświadczenie odpowiedzialności

13

na Rząd za przeżywany przez kraj kryzys gospodarczy i dowodził, że sfery rządzące najmniej dbają o interesy rolnika, gdyż nie wprowadzają ceł ochronnych na importowane do Polski surowce i nie czynią nic, ażeby surowce były produkowane w kraju. Poseł Bereński przekonywał słuchaczy, że rządy pomajowe nie posiadają i nie posiadają wypracowanego i realnego planu gospodarki państwowej, wskutek czego błądzą od przypadku i do przypadku i pomijają przepisy prawa, co demoralizuje społeczeństwo. Następnie analizował uchwalony przez Sejm budżet, przy czem podkreślał, że budżet ten jest deficytowy, a przeto Rząd dla ratowania sytuacji będzie musiał szukać pomocy finansowej zagranicą, co jednak jest o tyle trudne, że zagranica żywi coraz mniejsze zaufanie do Polski, w której prawo nie jest szanowane. W wolnych wnioskach poruszano kwestję nadmiernego obciążenia ludności podatkami na rzecz samorządów i uchwalono rezolucję, domagającą się zmniejszenia podatków samorządowych i rozwiązania obecnego Sejmiku Powiatowego. - /300/

Powiat Łomżyński.

W Łomży pośrednio przez Stowarzyszenie Robotników Chrześcijańskich Stronnictwo Narodowe przystąpiło do organizowania robotników chrześcijańskich celem pomniejszenia wpływów wśród nich organizacji prorządowych. Wspomniane Stowarzyszenie w pierwszych dniach marca rozpoczęło akcję werbunkową i w tym celu wydało odezwę p.t. "Robotniku Katolicki", w której wzywa robotników chrześcijan, ażeby wstępowali do Stowarzyszenia. Akcję emawianego Stowarzyszenia podtrzymuje swym autorytetem duchowieństwo z ks. biskupem Łukomskim na czele.

Dnia 8 marca b.r. Stowarzyszenie Robotników Chrześcijańskich w Łomży po odbytych uprzednio rekolekcjach dla robotników, na których przemawiali ks. biskup sufragani Dębek i inni księża, zwołało ogólne zebranie swych członków, na którem przemawiali

poseł Witold Staniszkis i ks. biskup Jakowski. Poseł Staniszkis scharakteryzował sytuację gospodarczą w kraju, zaznaczając, że społeczeństwo polskie pod ciężarem wzrastającego kryzysu gospodarczego spada się coraz bardziej na dno nędzy. Na pogłębianie się tego kryzysu wpływają przede wszystkim bezrobocie, pustki w przemyśle i handlu i zubożenie rolnictwa, a wszystko jest skutkiem nieudolności sfery rządzącej. Ks. biskup Jakowski nakreślił zadania robotników w chwili obecnej, w najbliższej przyszłości, wypływające ze wskazań encykliki "Rerum novarum", a następnie podkreślał konieczność organizowania się tychże robotników w Stowarzyszeniu Robotników Chrześcijańskich, które winno wzorować się na pokrewnych mu organizacjach robotniczych, istniejących od dawna w Województwie Poznańskim /100/-

c/ Obóz Wielkiej Polski.

wiat Wysoki-Maz. Ruch organizacyjny.

W Wysokim-Mazowieckim przy sekretarjacie powiatowym Stronnictwa Narodowego powstał wydział powiatowy Młodych Obozu Wielkiej Polski, którego kierownikiem jest Jan Roszkowski, będący równocześnie kierownikiem wspomnianego sekretarjatu.

Zebrańie zamknięte

Tamże dnia 26 marca b.r. odbyło się zebranie poufne członków Młodych O.W.P. pod przewodnictwem oboźnego wojewódzkiego, Bronisława Bronowicza, redaktora kamieńskiego tygodnika "Życie i Praca" i przy udziale Stanisława Majewskiego, studenta U.M., członka komitetu naczelnego Młodych O.W.P.-

Bronowicz w dłuższym referacie podkreślał, że przeżywany przez kraj kryzys gospodarczy nie osiągnął jeszcze punktu kulminacyjnego i, że "ład bezplanowemi poczynaniami nie wioda tego kryzysu przesłaniać. Skuteczną walkę z kryzysem może przeprowadzić jedynie Stronnictwo Narodowe, które niewątpliwie już w najbliższym czasie pod

naporem konieczności państwowej musi zmobilizować kraj do rozprawy się z obecnym systemem rządzenia Państwem, opartym na szablach i karabinach. Dlatego też aktualną staje się sprawa organizowania w miastach miasteczkach i wsiach placówek Młodych O.W.P. Związków Młodzieży Chrześcijańskiej i Stowarzyszeń Robotników Chrześcijańskich. Majkowski omawiał specjalnie ratyfikowaną przez Sejm umowę handlową z Niemcami a następnie nakreślił program działalności organizacyjnej Młodych O.W.P. Program ten przewiduje organizowanie kół i placówek Młodych O.W.P., przeniesienie ich do tego rodzaju organizacji jak straż ognio-we, lokalne organizacje społeczne i t.p., wciąganie do pracy osób wpływowych i walkę z BBWR. /24/-

f/ Polskie Stronnictwo Chrześcijańskiej Demokracji.

W dalszym ciągu prowadziło nieznaczna akcję organizowania Chrześcijańskich Związków Zawodowych i podobnie jak Stronnictwo Narodowe usiłowało doprowadzić do uzewnętrznienia się akcji przeciwstawnej obchodowi Imienin Marszałka Piłsudskiego. W obu wypadkach zabiegi Stronnictwa nie dały zamierzonych przezeń wyników.-

Powiat Augustowski. Zebranie zamknięte.

W Augustowie dnia 14 marca b.r. poseł Fokjan Romuald odbył poufną konferencję z miejscowymi działaczami Ch.D., na której zastanawiano się nad możliwościami zorganizowania tamże Chrześcijańskich Związków Zawodowych Robotników Przemysłu Drzewnego i służby domowej.

Białystok-Miasto. Zebranie zamknięte.

Dnia 8 marca b.r. na zebraniu członków Stowarzyszenia Robotników Katolickich poseł Wacław Bitner wygłosił referat o kwestji zmiany Konstytucji /30/-

Tegoż dnia odbył się wiec sprawozdawczy posła Bitnera, który oświecił uchwalony przez Sejm i Senat budżet Państwa jako wybitnie deficytowy, zwałcrak wniesiony przez BBWR. do Sejmu projekt zmiany Konstytucji. dowodził, że obóz rządowy konsoliduje przeciwko sobie ogół zdrowo-myślącego społeczeństwa i potępia "kampanję imiennową" która jego adaniem posiada charakter polityczny /120/.

g/ Polskie Stronnictwo Ludowe "Piast".

Przejawów działalności, ani też żywotności nie dostrzeżono.

h/ Polskie Stronnictwo Ludowe "Wyzwolenie".

n.s. uzewnętrzniało działalności.

i/ Stronnictwo Chłopskie.

Przebywający stale w Korycinie, powiatu sokólskiego poseł Adolf Sawicki pozostaje dotychczas na uboczu od życia politycznego, wskutek czego wpływy stronnictwa w tym powiecie stale maleją.

W powiecie Augustowskim odbywa się proces rozpadań się silnych w swoim czasie kół gminnych Stronnictwa, których członkowie nierzadko przechodzą do BBWR., zwłaszcza w tych miejscowościach, gdzie poczynania władz administracyjnych i samorządów doprowadziły do usunięcia bolączek ludności natury gospodarczej, wykorzystywanych dotąd przez działaczy Stronnictwa Chłopskiego.

j/ Polska Partja Socjalistyczna.

Zapowiadany dość sumnie obchód dnia kobiet /22 marca/ skończył się dla partji niepowodzeniem. Poszczególne organizacje partyjne pod koniec miesiąca zapowiedziały rozpoczęcie w

na najbliższym czasie przygotowań do obchodu pierwszomajowego.

Białystok-Miasto. Zebrania zamknięte.

Dnia 10 marca b.r. pod przewodnictwem sekretarza OKR. PPS Kapitułki Tomasza odbyło się posiedzenie Komitetu Miejskiego w sprawie przygotowań do kongresu partyjnego, który miał być zwołany do Warszawy na dzień 3 kwietnia b.r. /7/.

Na następnym zebraniu Komitetu dnia 26 marca b.r. wniany Kapitułko oświadczył, że kongres został umieszczony na 24 maja b.r. z uwagi na konieczność spopularyzowania go podczas akcji pierwszomajowej.

Powiat Bielsk-Podl. Do Hajnówki powrócił z Warszawy Dominik Trochimowicz prezes Miejscowego Komitetu PPS., oskarżony w procesie o zamach na życie Marszałka Piłsudskiego. Tenże Trochimowicz wstąpił niezwłocznie do intensywnej działalności, mającej na celu odbudowanie wpływów PPS. w Hajnówce i Białowieży.-

-i-i-i-i-i-i-i-i-i-i-i-i-i-i-

IV. Polskie Związki i stowarzyszenia społeczne.

a/ Związek Strzelecki:

Nowe oddziały.

Nowe oddziały Związku Strzeleckiego powstały we wsiach :
Kłajpedka, gminy Wiżajny, Gębówka, Kamionka i Nieszki gminy
Wólka, Taciowo i Zielone-Kamedulskie, gminy Kuków, Przecółki,
Rutce, gminy Tartak, Filipowie, Wiżajnach /od 8 do 32 członków
każdy/, Jeleniewie, gminy Kadaryszki /25/, Besejłach, gminy Za-
boryszki /16/, Skastelach, gminy Maszopol /14/, Rosochatym-
Howu /13/ i Budzie-Ruskiej /18/, wszystkie w powiecie suwalskim
we wsi Grandzicze, gminy Hoża /25/ i Kotrze, gminy Skidel /22/
w powiecie grodzieńskim, w Trzciannem powiatu białostockiego,
oddział żeński w Augustowie i w Kolnie.-

Kurs strzelecki.

W Suwałkach od dnia 4 /do dnia 7 marca trwał kurs dla
16 komendantów oddziałów Związku Strzeleckiego w powiecie suwal-
skim.-

Zebrań.

W Ostrowi-Mazowieckiej dnia 13 marca zebranie oddziału, na
którym wybrano nowy zarząd.-

W Suwałkach dnia 24 marca - zebranie Tymczasowego Zarządu p-
wiatowego. Stwierdzono, że w ostatnich dwóch miesiącach powstał
na terenie powiatu 18 nowych oddziałów i omówiono akcję przeciw-
działania ze strony Związku Strzeleckiego na wystąpienia przeciw-
ko niemu proboszcza parafji w Wiżajnach, księdza Balukiewicza.
Nasutek uchwał zebrania Zarząd powiatowy wydał drukiem /10000
egzemplarzy/ ulotkę p.t. : "Młodzieży Polska", podpisaną przez
przewodniczącego zarządu, starostę powiatowego. Ulotka ta, która
rej - zesłane załączona, demantuje antystrzelecką akcję du-

chowieństwa katolickiego.-

Zjazd.

W Białsku-Podlaskim dnia 15 marca odbył się zjazd obwodowy delegatów zarządów i komendantów oddziałów przy udziale przedstawicieli władz i komendanta okręgu Związku Strzeleckiego Nr.9 kapitana Wierzbickiego. Zjazd po wysłuchaniu referatów wybrał zarząd obwodowy i uchwalił wysłanie depesz hołdowniczych do Pana Prezydenta Rzeczypospolitej i Marszałka Piłsudskiego. W zjeździe brało udział 100 delegatów, reprezentujących 40 oddziałów męskich i 4 żeńskie.-

Towarzystwo Przyjaciół Związku Strzeleckiego.

W Kolnie i Saważkach powołały zarządy powiatowe Towarzystwa Przyjaciół Związku Strzeleckiego.-

b/ Stowarzyszenie Rezerwistów i b.Wojskowych.

Zebrania.

W Sokółce dnia 11 marca odbyły się uzupełniające wybory do Zarządu powiatowego. Tegoż dnia wspomniany zarząd rozpoczął cykl odczytów o roli Związku b.Wojskowych w Europie ogólnie, a w Polsce szczególnie.

W Białsku-Podlaskim dnia 23 marca - zebranie zarządu powiatowego w sprawach organizacyjnych.-

c/ Związek Podoficerów Rezerwy.

Zebranie.

W Grodnie dnia 8 marca - walne zebranie członków miejscowego oddziału w sprawach organizacyjnych. Na zebraniu tym został wybrany nowy zarząd.-

d/ Związek Hallerczyków.

Zebranie.

W Wysokiem-azowieckiem dnia 16 marca zebranie członków placówki w sprawach organizacyjnych i wewnętrznych związku.

W Augustowie dnia 13 marca zebranie zarządu powiatowego przy udziale posła Michała Łazarzkiego m.in. postanowiono poczynić zabiegi o uzyskanie dla Federacji i Związku Psowiaków koncesji na wolny skład soli w Augustowie.

f/ Związek Włodzieży Wiejskiej

Powstał we wsi Rybokty, gminy Grodzisk w powiecie bielskim. Z pośród 17 członków oddziału większość należała poprzednio do Stowarzyszenia Włodzieży Polskiej

g/ Związek Obrony Kresów Zachodnich.

We wsi Czarnia, gminy Wach w powiecie ostrołęckim dnia 15 marca - zebranie zarządu Koła lokalnego. Postanowiono zorganizować szereg odczytów propagandowych dla Z.O.K.Z. we wszystkich szkołach na terenie gmin Wach i Myszyniec i zwrócić się do ludności z apelem do składania ofiar na kolonje letnie dla dzieci polskich z Niemiec.

W Wysokiem-Mazowieckiem dnia 27 marca - walne zebranie członków oddziału w sprawach organizacyjnych, wyboru zarządu i zjazdu wojewódzkiego -

h/ Liga Obrony Powietrznej Państwa.

Powstał w Wąsewis, powiatu ostrowskiego /23 członków/

W Suwałkach dnia 10 marca odbył się zjazd delegatów Kół powiatu suwalskiego, wybrano nowy zarząd powiatowy, do którego wszedł m.in. przemysławiec Józef Edelson, wybitny przedstawiciel społeczeństwa żydowskiego. Nowy zarząd na posiedzeniu w dniu 30 marca opracował program szeroko zakrojonej pracy, powziął kilka uchwał co do organizacji tj. dnia propagandowego LOPP, urządzenia londyńska na terenie Papierni i punktów obserwacyj-

nych w przygraniczu dla śladzenia przelotu obcych samolotów.

Kurs przeciwigazowy

W Bokołce odbył się kurs przeciwigazowy LOPP -

Odczyty

Koła LOPP urządziły w marcu 12 odczytów w różnych sekcjach Województwa -

i/ Związek Młodzieży Ludowej

Zjazd powiatowy

W Wołkowysku dnia 15 marca odbył się zjazd powiatowy delegatów Związku przy udziale wiceprezesa zarządu głównego z Warszawy. Omówiono plan działalności związku na terenie powiatu wołkowyskiego i wybrano nowy zarząd, do którego weszło trzech członków Stronnictwa Chłopskiego.

1/ Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej

Nowe oddziały

Nowe oddziały stowarzyszenia powstały w Bakałarach i Sadkowiźnie, gminy Woła /żeńskie/, oraz Karolinie, gm. Krasnopol /męski/ w powiecie suwalskim i w Jasionówce, powiatu białostockiego. Patronami oddziałów są proboszczowie miejscowych parafii.-

Zebrań

Oddział Stowarzyszenia w Druskienikach na posiedzeniu dnia 1 marca postanowił urządzić szereg przedawień w celu spopularyzowania stowarzyszenia.-

k/ Związek Inwalidów Wojennych

Zjazdy powiatowe

Odbyły się zjazdy powiatowe w Wołkowysku, Ostrowi zowieckiej, Grodnie i Kolnie. Wybrano na nich nowe zarządki powiatowych.-

1/ Związek Drobnych Rolników

Nowe oddziały

Nowe oddziały związku powstały we wsiach Juszkowy, Grodzie /14/, Ciwonikach /23/, Jałówe /13/ i Podozierze /16/, gminy Jałówka, w powiecie wołkowyskim, Mielechów /1/

Ładunki /40/, gminy Gródek, oraz Nowej-Woli /12/, Oziabłach /16/,
Kobylance /15/, Borszczewie /10/ i Pienkach /15/,miny Michałko-
wo w powiecie białostockim.-

X/ Wojewódzkie Towarzystwo Organizacji i Kółek Rolniczych.

Odbyły się zjazdy powiatowe w 5 powiatach i zjazd wojewódz-
ki. Szczegóły co do zjazdu wojewódzkiego zostały uwzględnione
w sprawozdaniach Nr.BP.I-1172/31.T. z dnia 26.marca i Nr.BP.I-
1261/31. z dnia 2 kwietnia b.r.

W marcu powstało 8 kółek rolniczych, odbyło się 5 kursów
dla przodowników zespołów konkursów rolniczych i przysposobienia
rolniczego i 6 zebrań zwożanych przez spółdzielnie rolnicze.-

Dnia 10 kwietnia 1931 r.

M. n. wyznaniowy

a/ Polski Katolicki Kościół Narodowy

Powiat Łomżyński.

Parafia Polskiego Katolickiego Kościoła Narodowego w Łomży objęła w swoje posiadanie nowo-urządzony kościół w prywatnej nieruchomości b. posła dr. M. Ozarnieckiego przy ulicy Berka Joselewicza, w którym dnia 29 marca odprawione zostało poraz pierwszy nabożeństwo. Konsekracja Kościoła ma być dokonana przez biskupa Parona z Zamścia w pierwszym dniu Zielonych Świątek, t.j. dnia 24 maja b.r. -

Powiat Ostrowski.

Osiadły we wsi Malinowo w powiecie ostrołęckim biskup Polskiego Katolickiego Kościoła Narodowego, ks. Zawadzki usiłuje pozyskać sobie zwolenników parafji ostrowskiej, a szczególnie we wsiach Lubiejewo-Nowe w gminie Komorowo. -

Dnia 13 marca b.r. ks. Zawadzki urządził zebranie we wsi Zakrzewek, gminy Komorowo, na które przybyli przeważnie mieszkańcy wspomnianej wsi Lubiejewo. Dotychczasowe poczynania ks. Zawadzkiego, natrafiające na podatny grunt, zaniepokoiły kler katolicki. Proboszczowie parafji katolickiej w Jelonkach i Ozerwinie rozpoczęli energiczną kampanię przeciwko ks. Zawadzkiemu, który ze swej strony wydał drukiem następującej treści list otwarty: "List otwarty do Księży Proboszczów w Jelonkach i Ozerwinie. Bardzo często padają grozy i różne ataki w stronę idei Kościoła Narodowego, Jako biskupów, Kapłanów i wyznawców, przeto my wyznawcy Kościoła Chrystusowego, Polskiego Narodowego Katolickiego prosimy Księży Proboszczów i wyznawców Kościoła Rzymskiego, ażeby zechcieli wystą-

nia 10 kwietnia 1931 r.

VI. Mniejszości narodowe

Zycie społeczne i polityczne mniejszości narodowych w okresie sprawozdawczym nie było żywsze niż latym, niemniej jednakże sarysowały się w nim charakterystyczne i zasługujące na baczeniejszą uwagę momenty. W pierwszym rzędzie na uwagę tę zasługuje fakt zajęcia przez prasę żydowską dość wyraźnego stanowiska w odniesieniu do zagadnienia naprawy Konstytucji. Prasa ta w marcu kilkakrotnie podkreślała, że reforma Konstytucji w ujęciu obozu prorządowego nie może dać większych korzyści żydom, obóz ten bowiem nie jest jeszcze prześląknięty dostatecznie tolerancją i altruizmem, a przeto będzie wprowadzić przy poszukiwaniu poparcia ze strony żydów na gruncie parlamentarnym dla przeprowadzenia tej reformy czynnik pewne obciążenie społeczeństwa żydowskiego, w rezultacie jednak nie będzie chciał i mógł urzeczywistnić istotnych żądań żydostwa polskiego. Możliwości i urzeczywistnienia tych żądań oskłada izolowanie się posłów żydowskich z klubu BBWA od innych przedstawicieli parlamentar-nych żydów i od ogółu społeczeństwa żydowskiego, co w konsekwencji oskłada ich pozycję wobec Rządu. Z tej też racji prasa żydowska wskazywała na konieczność zajęcia przez wszystkich posłów żydowskich bez różnicy przynależności klubowej zgodnego stanowiska tak, ażeby Rząd widział się zmuszonym brania ich poważnie w rachubę przy wszelkich rozmowach z mniejszościami narodowymi w płaszczyźnie zagadnień konstytucyjnych. Przytoczone wy-murzenia prasy żydowskiej spotkały się z aprobatą wielu organi-zacji żydowskich, które również wypowiedziały się za potrzebą przekreślenia wszelkich rozdrożeń i nieporozumień na ulicy

żydowskiej. Pomimo wszystko w życiu ludności żydowskiej nadal dominowały zainteresowanie się sprawami gospodarczymi i w większości wypadków negatywny stosunek drobnego kupiectwa i rzemiosła żydowskiego do poczynań Rządu w dziedzinie obniżki cen i walki z kryzysem.-

Jeżeli chodzi o ludność białoruską, to w masie swej pozostawała ona na uboczu od życia politycznego i raczej interesowała się najbliższą jej obchodzącymi sprawami kulturalno-oświatowymi. Rozgrywająca się i zyskująca stale na intensywności walka o Towarzystwo Szkoły Białoruskiej pomiędzy radykalnym i umiarkowanym odłamami społeczeństwa białoruskiego w marcu zaznaczyła się wyraźnie na orientacjach ludności białoruskiej w Województwie Białostockim. W powiatach grodzieńskim i wołkowyskim elementy umiarkowane zaczęły odsuwać się od Towarzystwa Szkoły Białoruskiej w tych miejscowościach, w których kierownictwo kół się pożywa w ręku elementów radykalnych i orjentować się w sposób już całkiem określony ^{na} "Centrosójus". Tego rodzaju zmiana w nastrojach ludności białoruskiej osłabia pozycję elementów radykalnych i odwrotnych w Towarzystwie Szkoły Białoruskiej, jedynej dotąd w województwie Białostockim masowej organizacji białoruskiej i stwarza możliwości przeprowadzenia sensacji stosunków w Towarzystwie po myśli zamierzeń władz administracji ogólnej.-

Sprawy pozostałych mniejszości narodowych specjalnych uwag nie nastroczają.-

a/ Ż y d z i .

Życie polityczne.

S i o n i ś c i .

Powiat Suwalski. W Suwałkach dnia 7 marca b.r. odbyła się akademja żałobna ku czci Trumpeldora /500/.-

Powiat Bielski.

W Brańsku dnia 7. marca b. r. Liga Pomocy Pracującej Palestynie urządziła akademię żałobną ku czci Trumpeldora. -

W Ciechanowcu dnia 13. marca b. r. Abram Lipman z Warszawy wygłosił odczyt nt "Kolonizacja, a żydowska kwestja robotnicza w Palestynie". -

W Siemiatyczach dnia 21. marca b. r. Małka Widrowiczowa wygłosiła odczyt o kwestji palestyńskiej. -

Powiat Sokółski.

W Sokółce dnia 20. marca b. r. delegat Ligi Pomocy Pracującej Palestynie, Józef Funt z Warszawy wygłosił odczyt o kierunkach sjonizmu i akcji palestyńskiej. -

Poalej-Sjon.Powiat Sokółski.

W Sokółce dnia 20. marca b. r. odbyło się zebranie członków organizacji w sprawach organizacyjnych i akcji palestyńskiej. -

Białystok-Miasto.

W Białymstoku dnia 23. marca b. r. miejscowa organizacja Poalej-Sjon urządziła rozprawę publiczną, mającą na celu przekonanie społeczeństwa żydowskiego o szkodliwej działalności sjonistów-rewizjonistów, którzy swymi metodami działania szkoda interesom gospodarki żydowskiej i rozwoju Palestyny. -

Powiat Kolneński.

W Kolnie dnia 14. marca b. r. na walnem zebraniu członków organizacji podkreślano konieczność zadania zniesienia utrudnień emigracyjnych dla żydów emigrujących do Palestyny i rozważano sprawę przysposobienia rolniczego przyszłych emigrantów żydowskich do Palestyny. -

Bund.Białystok-Miasto.

W Białymstoku dnia 21. marca b. r. odbyła się akademja w związku z obchodem przez Bund 60-tej rocznicy Komuny Paryskiej. -

Powiat Łomżyński.

W Łomży dnia 7. marca b. r. Motel Rudawski z Nowego-Dworu wygłosił odczyt o rozwoju żydowskiego ruchu robotniczego w

28
Niemcech.-

41
Życie kulturalno-oświatowe.

stok-Miasto. W Białymstoku dnia 7 marca b.r. działacze Zjednoczenia Szkół Żydowskich Waks i Goldman wygłosili odczyty o rozwoju prasy żydowskiej. Podkreślali oni specjalnie zasługi i znaczenie prasy bundowskiej, stojącej na straży interesów żydowskiej ludności robotniczej.-

Zjednoczenie Szkół Żydowskich urządziło dnia 21 marca b.r. rozprawę literacką nad prasą żydowską. Przemawiał m.in. Szefer z Warszawy, który wypowiadał się przeciwko popieraniu przez społeczeństwo żydowskie prasy sensacyjnej i wskazywał na konieczność dostarczania temuż społeczeństwu prasy zdrowej, któraby swój stosunek do ogółu ludności opierała na wartościach moralnych /300 osób/.-

Życie gospodarcze.

W ciągu miesiąca odbyło się 18 zebrań dorocznych żydowskich organizacyj gospodarczych. Na zebraniach tych wypowiadano się przeciwko zwalozaniu kryzysu przez czynniki rządowe kosztem drobnego kupiectwa i rzemiosła żydowskiego, oraz za koniecznością występowania do władz z memorjałami w sprawach ulg podatkowych dla tegoż rzemiosła i kupiectwa i za reformą dotychczasowej polityki podatkowej rządu.-

Organizacje sportowe.

stok-Miasto. W Białymstoku dnia 14 marca b.r. odbyło się doroczne zebranie żydowskiego klubu sportowego w sprawach organizacyjnych i wyboru nowego zarządu. Klub liczy 115 członków.

Łomżyński. W Łomży dnia 14 marca b.r. przewodnicząca Zrzeszenia Żydowskich Kobięcych Stowarzyszeń Sportowych Mira Jakubowiczówna wygłosiła odczyt o rozwoju sportu kobiecego.-

P R A S A

"Unzer Grodner Expres"

Poruszał zasadniczo dwie sprawy: antysemityzm i zaczeństwa polskiego i subsydjów dla szkolnictwa żydowskiego. W pierwszym wypadku wykorzystywał każdy wypadek z kroniki kryminalnej dla podkreślenia rzekomych krzywdzanych przez żydów ze strony ludności polskiej. Drugim zaś domagał się traktowania szkolnictwa żydowskiego przez Państwo i samorządy na-równi ze szkolnictwem polskiem.-

"Unzer Leb"

Podobnie jak "Unzer Grodner Expres" dopatrywało wzrostu nastrojów antysemitycznych w społeczeństwie polskiem i na potwierdzenie tego dopatrywania dowodziło, że żydom w Polsce nie pozwala się nawet przyłożyć ręki do osuszenia błot pińskich i tworzenia na Polacie ośrodków żydowskich w obawie, ażeby nie powstała ta przyszłości kolonia żydowska. Według określonej pisowności żydów w Polsce pogarsza się stale i obecnie tak dalece rozpaczliwa, że położeniem ich winna być wględnie zająć się Liga Narodów. Pismo jednak nie wierzy w skuteczność jakiejkolwiek interwencji Ligi Narodów i dlatego proponuje zwołanie jak najrychlej światowego kongresu żydów, który zająć się winien sprawami ludności żydowskiej w Polsce.

Pozatem pismo nawoływało społeczeństwo i samorząd Białegostoku do energicznego sprostowania przeciw projektowi skasowania Województwa Białostockiego.

"Dos Naje Leb"

Zwalczało projekt skasowania Województwa Białostockiego jako nierealny i poruszało wiele spraw politycznych i gospodarczych. Specjalnie omawiało warunki przemysłowe i o cechach, przytem stwierdzało, że

30 42
ta została wprowadzona w życie tylko po to, ażeby jednym ciosem śmiertelnym zniszczyć rzemiosko żydowskie. Komisje egzaminacyjne dla rzemieślników zostały potworzone w ten sposób, że Żydzi nie mają w nich głosu, zaś egzaminy odbywają się wyłącznie z myślą utracania Żydów, którzy wobec tego wogóle nie mają po-co zgłaszać się do tych egzaminów.

Traktując o zagadnieniach konstytucyjnych i wniesionym do łaski Marszałkowskiej przez BBWZM. projekcie zmiany Konstytucji, pismo wyrażało przekonanie, że chociaż Rząd i BBWZH. są przeciwnikami antysemityzmu, to jednakże praktyka życiowa wykazuje, że wszystko skończy się tylko na obietnicach. Niema przeto nadziei, aby po wprowadzeniu zmian w Konstytucji sytuacja Żydów w czemkolwiek się poprawiła. Równouprawnienie pozostanie i nadal łeczym frazesem w ustach polityków polskich. Miljony Żydów tęsknią za tem równouprawnieniem, ale gdy chce się je urzeczywistnić, wówczas wyrastają tysiączne przeszkody. Obóz proryządowy nie jest jeszcze dostatecznie przesiąknięty tolerancją i dlatego właśnie reforma Konstytucji nie może przynieść Żydom zmiany dotychczasowej na lepsze.

-----0000000000000000-----

W początkach marca najstarsze w Województwie Białostockiem pismo żydowskie, białostockie "Dos Naje Leb" znalazło się w trudnych warunkach finansowych wskutek deficytu, przekraczającego 30.000 złotych. W celu utrzymania pisma przy życiu redaktor Pejsach Kapłan zdecydował się na redukcję pensji personelu redakcyjnego i technicznego, co w konsekwencji doprowadziło do tego, że z pismem zerwały dwie grupy pracowników, z których pierwsza z redaktorem Mendlem Goldmanem założyła pismo codzienne "Unzer Leb", druga zaś z redaktorem Stajnsapirem dziennik "Białystokier Kurjer". Pierwsze z tych pism raje jako utrwaliło swoje bytowanie, drugie zaś po kilku dniach przestało

wychodzić. Tonieważ redaktor Kapkan nie był w stanie wytrzymać konkurencji secesyjnego "Unser Leben", przeto zawarł umowę z wydawcami i zlikwidował "Dos Naje Leben". Wychodzące obecnie jedyne żydowskie pismo codzienne w Białymostku "Unser Leben" właściwie emanacją zlikwidowanego "Dos Naje Leben" o bardziej nacjonalistycznym zabarwieniu, które nadał jej wydawca Mendel Goldman, typowy litwański sionista.

---ooo000ooo---

Nakładem Zamieszkały w Dąbrowie, powiatu ^{sokólskiego} ~~Wielkopolskiego~~ Sztabiński wydał własnym nakładem broszurę p.t. "Co robić Bolesny kraj polskiego żydostwa", której sam jest autorem. /nakład 100 egzemplarzy/. W broszurze tej Sztabiński rozpatruje sytuację żydów ogólnie w świecie i w Polsce, analizuje działalność poszczególnych ugrupowań żydowskich i ^{omawia} ~~rozstrzyga~~ swoje dążenia i metody działania sionizmu, uzewnętrzniając swój gatywny do niego stosunek. Wypowiada on przekonanie, że sionizmiści są zdolni do rozwiązania kwestji żydowskiej. Osobny dział poświęca Sztabiński stosunkowi żydów do Polski. Zauważa on, że chociażby Rząd Polski zabiera żydom ostatnie mienie na polu to jednakże broni ludność żydowską przed bolszewizmem. Położenie żydów w Polsce, pisze Sztabiński pozostawia wiele do życzenia, ale jest daleko lepsze, niż w Rosji Sowieckiej. Żydzi polscy zawdzięczają wiele armji polskiej i obowiązani są spłacić dług, zaciągnięty wobec społeczeństwa polskiego i Rzeczypospolitej przez ich przodków w okresach inkwizycji, przed którą ludność żydowska znalazła opiekę nie gdzieindziej tylko w Polsce. O tem każdy żyd winien pamiętać. Żydzi muszą pamiętać również, że Polsce grozi niebezpieczeństwo ze strony Niemiec i że przeciwstawianie się temu niebezpieczeństwu winno być ich udziałem. Obowiązani są oni fizycznie i moralnie bronić

82, WB
Muszą wychowywać swą młodzież tak by mogła ona w razie potrzeby stanąć obok młodzieży polskiej w szeregach armji polskiej. Taki stosunek Żydów do Polaków da Żydom prawo domagania się, ażeby sfery rządzące uznały ich słuszne postulaty. Stosunek ten jest obcy sjonizmowi i dlatego społeczeństwo żydowskie nie w sjonizmie, lecz w jedności i lojalnem stosunkowaniu się do Państwa musi szukać wyjścia z dzisiejszej sytuacji.

b/ Białorusini.

Życie polityczne.

W gminie Skidelskiej, powiatu Grodzieńskiego i w gminie Swisłocz, powiatu wołkowyskiego "Centrosjuz" pozyskał kilku wybitniejszych działaczy Towarzystwa Szkoły Białoruskiej, którzy rozpoczęli akcję przeciwko radykalnemu kierunkowi białoruskiemu. W wyniku tej akcji zlikwidowały się samorzutnie koła Towarzystwa Szkoły Białoruskiej w Skidlu, Swisłocz i Lichosielcach, na ich zaś miejsce mają powstać lokalne organizacje "Centrosjuzu". Jednym z wybitniejszych rzeszników "Centrosjuzu" w powiecie wołkowyskim jest Piotr Gobiec, b. działacz Kromadowski.

Życie kulturalno-oświatowe.

W Białymstoku dnia 15 b.m. przy udziale delegata Tymczasowej Komisji Pełnomocnej TSB, odbyło się ogólne zebranie członków miejskiego oddziału TSB. Na zebraniu tem delegat Pilecki zażądał decyzję Tymczasowej Komisji Pełnomocnej co do wykluczenia z TSB. Symona Kuśmina, nie podając bliższych motywów tej decyzji. Przeciwno zastosowaniu się do żądania Tymczasowej Komisji Pełnomocnej wypowiedzieli się Józef Grygorczuk i Mikołaj Grycuk, komunistyczni działacze TSB. Na ich wywody replikował umiarkowany Witajlusz Zajkowski. Ostatecznie w głosowaniu przeszedł wniosek Grycuka o niepodporządkowanie się żądaniu Tymczasowej Komisji Pełnomocnej

w kwestji wykluczenia Wajmona Kuźmina b. prezesa Zarządu Okręgowego TSB. w Białymstoku do czasu wyjaśnienia przez komisję powodów, dla których domaga się ona wykluczenia Kuźmina. Po przyjęciu tego wniosku Kuźmin oświadczył, że w celu niedopuszczenia do zerwania przez kogoś stosunków z głównymi władzami Towarzystwa sam dobrowolnie ustępuje z TSB. Następnie wybrano nowy zarząd, do którego weszli działacze umiarkowani i uchwalono rezolucję, protestującą przeciwko powoływaniu się przez "Centrosjuz" na TSB, w jego proteście przeciwko prześladowaniom inteligencji białoruskiej w Białorusi Sowieckiej. Zawagły zebrania podane zostały Ministerstwu w oddzielnym sprawozdaniu.

Na zebraniu członków tegoż oddziału dnia 29 marca b.r. wybrano zarząd sekcji teatralnej, załatwiono sprawę dzierżawy lokalu i uchwalono rezolucję, domagającą się rychłego zwołania zjazdu walnego TSB., oraz protestującą przeciwko aresztowaniu członków Zarządu Głównego TSB. jako jedynej, masowej organizacji kulturalno-oświatowej w Zachodniej Białorusi.

Dnia 29 marca b.r. odbyły się zebrania członków kół TSB. w Pieszczanikach i Gródku, powiatu białostockiego. Powzięto na nich uchwały, dotyczące ożywienia pracy kulturalno-oświatowej wśród ludności białoruskiej w gminie Gródek.

Życie gospodarcze.

We wsi Pławy, gminy Zytomla w powiecie grodzieńskim powstała spółdzielnia białoruska "Самопомога", do której zarządem zostali wybrani Paweł Kurpik-przes, Marek Kiziewicz-viceprezes, i Konstanty Panasjuk-sekretarz, dwiarkowani działacze białoruscy.

P R A S A

Grodzieńska "Białoruska Druk" bardzo szczegółowo ilustrowała stosunki, panujące w Białorusi Sowieckiej. Stwierdza ona, że bolszewicy od roku 1922 poczęli głośno reklamować swój zamiar obudowania niezależnej republiki białoruskiej i w ten sposób wygrywali nastroje ludności białoruskiej w Polsce, gdzie wciąż niezapomniali obietnicami

Wskutek tej reklamy i płaćnej agitacji wyrosła na potężną organizację BWRHromada jako organizacja wybitnie-antypaństwowa. Rząd polski nie mógł tolerować jej sbrodniczej działalności, a przeto zmuszony był do zlikwidowania BWRHromady i osadzenia jej przywódców w więzieniu. Wykorzystując powstałe po likwidacji BWRHromady nastroje wśród inteligencji białoruskiej w Polsce, rząd sowiecki różnemi obietnicami skłonił działaczy białoruskich, zamieszkujących w granicach Polski, do wyjazdu do Rosji Sowieckiej. Działacze ci rozwinęli intensywną działalność na terenie Białorusi Sowieckiej i tem-samem spowodowali, że rząd sowiecki odskonił właściwe oblicze i istotny stosunek do sprawy białoruskiej. Inteligencja białoruska ujrzawszy oblicze sowieckie ale niestety zapóźno. Przygarnięci i działacze białoruscy w Polsce, orjentujący się dotychczas na Rosję Sowiecką, postanowili zerwać z ruchem komunistycznym i rozpocząć pracę wyłącznie narodową. Rząd polski ocenił należycie ich intencje i zwolnił z więzienia b. posłów BWRHromady, którzy wkrótce ze szkodą dla ludności białoruskiej złożyli dane rządowi przyrzeczenia i zbiegli do Rosji Sowieckiej. Rządzili się oni nie pobudkami ideowemi, ale interesem osobistym i to stało się przyczyną katastrofy dla niektórych z nich, a m.in. dla Taraszkiewicza, który powtórnie znalazł się w więzieniu polskiem. W dalszym ciągu rozważałem pismo uzewnętrzniające swój jak najdalej idący negatywny stosunek do Taraszkiewicza, zarzucając mu, że dla kariery osobistej porzucił rzeczywistą pracę ideową, której oczekiwała od niego ludność białoruska. Taraszkiewicz zdaniem pisma splamił narodowy ruch białoruski w Polsce, ruch ten jednak wyjdzie na czyste wody bez pomocy Wschodu. Trzeba tylko znaleźć ludzi z czystym sumieniem, którzy będą umieli dać ruchowi białoruskiemu odpowiednie nastawienie.

W związku Imieninami Marszałka Piłsudskiego, pismo stwierdzało, że ludność białoruska docenia należycie zasługi Marszałka Piłsudskiego i oddaje mu należyty hołd, gdyż wyrwał on białorusinów w roku 1926 z uścisku nacjonalizmu i połączył ją z Rzeczpospolitą.

Pozatem pismo zamieściło protest białoruskich organizacji kulturalnych przeciwko fizycznemu i moralnemu terrorowi bolszewików, stosowanemu względem działaczy białoruskich, w związku z 13-letnią rocznicą ogłoszenia w Mińsku niezależnej republiki białoruskiej stwierdzało, że Rosja bolszewicka, o dziedzictwo, wsty po Rosji Carskiej instynkty zaboroze wprzędła Białoruś w swe jarano i, że wówczas, gdy cała Europa przechodziła do porządku dziennego nad gwałtami bolszewików, popełnionymi na białorusinach i usunęła się od białorusinów. Marszałek Piłsudski zapewnił białorusinom możliwość swobodnego rozwoju narodowego w granicach Rzeczypospolitej. "Ruskie "Białoruska Dumka" drukowała w odcinku broszurę Fabjana Orłowskiego p.t. "Dlaczego tak się stało".

c/ Litwini.

Powiat Suwalski. W dniu 4 marca b.r. /Sw. Kazimierz, patron Litwy/ w Puńsku odbyło się w kościele parafjalnym nabożeństwo, na które przybyli członkowie oddziałów Towarzystwa Sw. Kazimierza w gmin Sejwy, Andrzejewo i Krasnowo w liczbie około 500 osób.

W tymże dniu poszczególne oddziały Towarzystwa Sw. Kazimierza urządziły odczyty i wieczorki sceniczne.

Powiat Grodzieński. Oddział Towarzystwa Sw. Kazimierza we wsi Gruta gminy Marcinkówce zwołał dnia 1 marca b.r. zebranie, które zostało przez policję rozwiązane z tego powodu, że na zebraniu były obecne dzieci poniżej lat 10.

d/ Ukraińcy.

W Białymstoku dnia 15 marca odbyło się zebranie członków oddziału Ukraińskiego Komitetu Centralnego pod przewodnictwem inżyniera Daniela Rosomachy, który wygłosił odczyt o twórczości Tarasa Szewczenki.

e/ Rosjanie

W Białymstoku dnia 22 marca b.r. odbyło się ogólne zebranie członków Rosyjskiego Towarzystwa Dobroczynności w sprawach organizacyjnych i wy-

36 12 45
boru nowego zarysów. -

f/ Niemcy.

Dnia 27 marca w kościele ewangelickim w Łomży odbyło się uroczyste nabożeństwo z racji 50-letniego jubileuszu kapłaństwa pastora tejże parafji, obecnie emeryta, Kacpra Mikulskiego, który w tymże dniu udekorowany przez Starostę Powiatowego złotym "Krzyżem Zasługi" za wydatną działalność obywatelską i społeczną. -

-:-:-:-:-

Białystok, dnia 10 października 1931 roku

T A J N E - P I L N E !
-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

Do

Pan Dyrektor Departamentu FI

~~W W R e z a v i .~~

Z a t h o j e w o d o

Otrzymują do wiadomości:

- 1/ Pan Wojewoda w Wilnie,
- 2/ Pan Wojewoda w Nowogródku
- 3/ Pan Wojewoda w Brześciu nad Bugiem,
- 4/ Pan Wojewoda w Warszawie,
- 5/ Pan Wojewoda w Tarnopolu,
- 6/ Pan Wojewoda w Stanisławowie,
- 7/ Pan Wojewoda w Lublinie,
- 8/ Pan Wojewoda w Łodzi.
- 9/ Pan Prokurator Sądu Apelacyjnego w Warszawie.
- 10/ Pan Prokurator Sądu Apelacyjnego w Wilnie,
- 11/ Pan Prokurator Sądu Okręgowego w Białymstoku,
- 12/ Pan Prokurator Sądu Okręgowego w Grodnie,
- 13/ Pan Prokurator Sądu Okręgowego w Łomży,
- 14/ Pan Prokurator Sądu Okręgowego w Suwałkach,
- 15/ Samodzielny Referat Informacyjny DOK. III. w Grodnie,
- 16/ Samodzielny Referat Informacyjny DOK. IX. w Brześciu nad Bugiem,
- 17/ Samodzielny Referat Informacyjny DOK. I. w Warszawie,
- 18/ K.O.P. "Brygada Grodno" w Grodnie,
- 19/ Wszyscy Panowie Starostowie Powiatowi
Województwa Białostockiego,
- 20/ Pan Starosta Grodzki w Białymstoku,
- 21/ Pan Naczelnik Urzędu Śledczego w miejscu.-

H.P.

Doświadczony Okręg Korpusu № 1X

20/8 31 3024

Zaczynam (kciw)

Białystok, dnia 10 października 1931 r.

I. Sytuacja ogólna.

Zarówno w działalności polskich stronnictw politycznych, jako też w życiu organizacji społecznych dominowało zainteresowanie się zagadnieniami gospodarczymi, a szczególnie zagadnieniem walki z bezrobociem. Inicjatywa Rządu co do tworzenia komitetu do spraw bezrobocia sięga rzeczy wchodziła w orbitę działania wszystkich stronnictw politycznych, z których negatywnie całkowicie ustosunkowała się do niej PPS.OKW., która w Grodnie pośrednio przez frakcję socjalistyczną głoszą na radzie miejskiej demagogiczne wnioski w sprawie pomocy bezrobotnym, a po odrzuceniu tych wniosków złożyła mandaty radzieckie wezwawszy uprzednio ulegające jej wpływom organizacje robotnicze do uchylenia się od wszelkiej współpracy z czynnikami państwowymi w dziedzinie pomocy bezrobotnym. Wezwanie jej zostało zdezawutowane przez Okręgową Komisję Klasowych Związków Zawodowych, która stanęła na stanowisku, że organizacje robotnicze nie mogą się uchylać od współpracy ze wspomnianymi czynnikami, a przynajmniej w tych wypadkach, kiedy ta współpraca może dać pozytywne wyniki dla bezrobotnych. Podobne stanowisko zajął OKR.PPS.OKW. w Białymstoku, natomiast prezes OKR.PPS. Suwałki, prezydent miasta Suwałk Gałaj Nawrzymiec wszedł jako viceprezes do powiatowego komitetu do spraw bezrobocia. Również w Łomży wpływowy działacz PPS., redaktor "Wspólnej Pracy" Franciszek Hryniewicz nie uchylił się od udziału w pracy powiatowego komitetu do spraw bezrobocia. O ile PPS.OKW. jako partja zgoda wyraźnie zaakcentowała swój stosunek do organizowanej przez czynniki rządowe akcji pomocy bezrobotnym, o tyle Stronnictwo Narodowe dotychczas swego stosunku do tej akcji nie określiła, niemniej jednakże stosunek ten należy uważać za negatywny, gdyż organizacje lokalne Stronnictwa biorą udział w przeciw-

stawnej niejako akcji organizowania pomocy bezrobotnym katolikom
której patronuje duchowieństwo katolickie w diecezji łomżyńskiej
naskutek zarządzeń ks. biskupa Łukomskiego. - 47

Chrześcijańska Demokracja z uwagi na osobę ks. Metropolity Romualda Jakubzyńskiego, który jest członkiem honorowym Wojewódzkiego Komitetu do spraw bezrobocia bierze czynny udział w pracy powiatowych i lokalnych komitetów do spraw bezrobocia. -

Poza zagadnieniem bezrobocia polskie stronnictwa polityczne opozycyjne prowadziły zastrzoną w związku z jesienną sesją sejmową kampanję przeciwko Rządowi, w której wysuwały omówione w części szczegółowej sprawozdania argumenty, mające przekonać społeczeństwo, że Rządy pomajowe są niemal jedynym czynnikiem, który ponosi odpowiedzialność za obecny kryzys gospodarczy. -

PPS. poza tem w Grodnie prowadziła kampanję za rozwiązaniem obecnej rady miejskiej i w tym celu postanowiła wydawać w najbliższym czasie poświęcony specjalnie tej kampanji tygodnik "Standar Pracy", zaś w Białymstoku i białostockim okręgu przemysłowym urabiała robotników nie-przychylnie do kwestji zmniejszenia ilości dni pracy w tygodniu celem zatrudnienia w przemyśle większej ilości robotników. - Nadto powołano do życia Sekretariat powiatowy w Ostrowi Mazowieckiej. -

Na wrzesień przypadła ożywiona akcja organizacyjna Stronnictwa Ludowego w związku z zapowiadzianym na dzień 11 października b.r. w Białymstoku zjazdem wojewódzkim delegatów prezydów zarządów powiatowych Stronnictwa z powiatów zorganizowanych, na który przybyć mają posłowie Wrona i Róg. -

Z przejawów życia społecznego zasługują na uwagę udział organizacyj społecznych w akcji organizowania komitetów do spraw bezrobocia, obchód 600-letniej rocznicy bitwy pod Płowcami, powołanie do życia zarządu wojewódzkiego Towarzystwa Przyjaciół Związków Strzeleckiego i obchód w Białymstoku dziesięciolecia istnienia

Związku Stępeckiego na terenie Województwa Biskostockiego.

Z życia mniejszości narodowych pozostawało w całkowitej zależności od sytuacji gospodarczej, co zresztą szczegółowo omówiono w części VI. sprawozdania.-

Podkreślić należy, że żydowskie organizacje polityczne ustosunkowywały się, podobnie jak PPS, negatywnie do prorządowej akcji pomocy bezrobotnym i wogóle wszelkich poczynaniach w dziedzinie walki z bezrobociem. Wyrazem tego ustosunkowania się jest np. fakt, że przywódca Bundu w Białymstoku kawnik Magistratu Flomenbaum Benjamin zaprotestował oficjalnie przeciwko samoopodatkowaniu się na cele pomocy bezrobotnym przez członków zarządu miasta, oraz urzędników i pracowników miejskich.-

Nastroje ludności w Województwie zmianom nie uległy w sensie ujemnym, poprawiły się natomiast wskutek złagodzenia bezrobocia w Białymstoku i białostockim okręgu przemysłowym, oraz powiatach szczuczyńskim i komżyńskim.

Również nie pogorszyła się w porównaniu z kw. sierpniem sytuacja gospodarcza, jeżeli pominąć stworzone wskutek załamania się kursu funta angielskiego możliwości pogorszenia się konjunktury dla przemysłu włókienniczego w Białymstoku i białostockim okręgu przemysłowym, który ostatnio pracował specjalnie dla rynków angielskich.-

$$\cos \frac{\pi}{2} = \cos \frac{0}{2} = \cos \frac{\pi}{2} = \cos \frac{3\pi}{2} = \cos \frac{5\pi}{2} = \cos \frac{7\pi}{2} = \cos \frac{9\pi}{2} = \dots$$

48

dnia 10 października 1931r.

II. Przegląd prasy

a) Prasa przerwana

Głos Ziemi Białostockiej. Wpisał kilka obszernych artykułów, poświęconych życiu i działalności ś.p. Tadeusza Hołówki i potępiających w ostrych słowach popełnioną zbrodnię. Ponadto omawiał ogólnopolskie zagadnienia natury politycznej i gospodarczej. W związku z obecną sesją Sejmu i Senatu przedstawiał opozycję w parlamencie polskim opozycję w parlamencie angielskim i podkreślał, że o ile opozycja sejmowa w Polsce nie cofa się nawet przed szkodeniem interesom państwa nazemnatrz, o tyle opozycja parlamentarna angielska cechuje głębokie zrozumienie interesów państwa. Reszcie polemizował z organem łomżyńskim Kurji Biskupiej, tygodnikiem "Wycie i Praca" w sprawach, dotyczących Zwłaska Strzeleckiego.

Przegląd Łomżyński. Szczegółowo oświetlił sprawę zakazu przez Kurję Biskupią w Łomży odbicia się tamże dnia 4 września w katedrze ogólnego dla społeczności wszystkich sakramentów nabożeństwa żałobnego za duszę ś.p. Ministra Sławomira Czerwińskiego, a następnie w numerze 23 z dnia 20 września zamieścił wzmiankę p.t. "Smutne echo" następującej treści: "Dnia 15 lutego 1923 r. w katedrze łomżyńskiej odbyło się nabożeństwo żałobne za spokój duszy Kuligjusza Wiewiadowskiego, ordercy pierwszego Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Gabryela Narutowicza. Dnia 4 sierpnia b.r. zmarł polski Minister Włókni O.S., ś.p. Sławomir Czerwiński, a władze sakralne, które zwróciły się do łomżyńskiej Kurji Biskupiej z prośbą o odprawienie wspólnego dla społeczności katolickiej wsey-

6
w Łomży
stkich szkół/nabożeństwa takowego w katedrze, spotkały się
z odmową. Społeczeństwo polskie winno o tem pamiętać". -

b/ Prasa opozycyjna.

"Życie i Praca"

W artykule "Kryzys zaufania" starało się dowieść, że obecny kryzys gospodarczy w kraju łączy się z brakiem zaufania społeczeństwa do poczynań Rządu w dziedzinie gospodarczej. Według określenia pisma, przy obecnym stanie psychicznym społeczeństwa nie może być mowy o jakiegokolwiek poprawie sytuacji gospodarczej w Państwie, a przeciwnie należy się liczyć z możliwością dalszego zaostrzenia się tej sytuacji, większość bowiem obywateli nie wierzy w skuteczność poczynań władz państwowych i niema do nich zaufania. Warunki pewnej poprawy stworzone zostaną dopiero wtedy, jeżeli wróci wiara w przyszłe ukształtowanie się wewnętrznych stosunków politycznych i gospodarczych.

W numerze 38 pismo ogłosiło list pasterski księdza biskupa Łukomskiego, którego odpis został przesłany Ministerstwu przy sprawozdaniu Nr. BP. IV-3618/31. z dn. 26. września b.r. W liście tym ksiądz biskup Łukomski wezwał wszystkich diecezjan, kapłanów, parafje i organizacje katolickie, dobroczynne i ascetyczne do akcji niesienia pomocy bezrobotnym katolikom, oraz zalecił duchowieństwu organizowanie przy pomocy bractw kościelnych akcji dobroczynnej w ramach parafji. Akcja ta winna iść w kierunku wyszukiwania pracy dla bezrobotnych oraz zbiórki funduszy żywności i odzieży i rozdania ich pomiędzy potrzebujących. Parafje, które nie mają bezrobotnych lub innych osób, potrzebujących wsparcia, powinny przysyłać pieniądze do kurji biskupiej, która je skieruje do miejscowości szczególnie ciężko nędzą nawiedzonych. -

"Nowe Kycie"

Pismo powtarzało za "Życiem i Pracą", że równocześnie z kryzysem gospodarczym Polska przeżywa kryzys zaufania.

49

... społeczeństwa do sterników nawy państwowej. W artykule "Pięć latka gospodarcze", omawiając wydaną drukiem książkę Wiceministra Stefana Starzyńskiego omawiającą sprawy ekonomiczne w Polsce, pismo podkreślało, że pieniądź polski jest istotnie ustabilizowany, ale obywatele mają go coraz mniej i, że wyścig pracy na froncie gospodarczym być wprowadzicie prowadzony, lecz zawiódł zupełnie. Wysnuwało stąd wniosek że droga, na którą wszedł rząd i obóz senacyjny w walce z przesileniem gospodarczym nie prowadzi do celu, a przeto trzeba pójść innemi drogami, przedewszystkiem zaś drogą szukania współpracy ze społeczeństwem.-

Pozatem "Nowe Życie" propagowało Akcję Katolicką.-

Dnia 19 września b.r. Sąd Grodzki w Grodnie skazał redaktora odpowiedzialnego "Nowego Życia" Aleksandra Tomerackiego z artykułu 263 pkt. 1. K.K. na jeden złoty grzywny i zapłacenie 50 groszy kosztów sądowych za umieszczenie w Nr. 93 tegoż pisma z dnia 10 grudnia 1930 roku artykułu p.t. "Interwencja Stolicy Apostolskiej w sprawie Brzeźcia". Artykuł ten został obłożony aresztem, który Sąd Okręgowy w Grodnie zatwierdził.-

Praca

Oceniała negatywnie politykę eksportową Rządu, nazywając ją nie odpowiednią i krzywdzącą konsumentów w kraju. Wyrazem tej polityki dla pisma jest wywożenie cukru zagranicę po cenach o połowę niższych niż na rynku zagranicznym.-

Podobnie wyrażało się pismo o akcji pomocy bezrobotnym, rozpoczętej przez komitety dla spraw bezrobocia, które zdaniem pisma nie zlagodzą niedoli bezrobotnych, gdyż bazują głównie na jałmużnę społeczną, nie zaś na organizowanie pracy dla bezrobotnych, niemniej jednakże przyznawało, że obecnie zagadnienie pomocy bezrobotnym traktowane jest poważnie.-

W artykule "Nietakt Kurji Biskupiej", omawiającym odmowę Kurji Biskupiej w Łomży na odprawienie tamże dnia 4 września b.r. w katedrze wspólnego dla młodzieży katolickiej wszystkich sakramentów nabożeństwa żałobnego za duszę ś.p. ministra Skawamiira Ozerwińskiego pismo

Dnia 10 października 1931 r.

III. Polski ruch polityczny.a/ Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem.

Działalność BBWR. w terenie w miesiącu ubiegłym zyskała na intensywności i posiadała dość znaczne napięcie organizacyjne. Poczynania organizacyjne BBWR. szły w kierunku usprawnienia instancji powiatowych przez powołanie do nich jednostek uspołecznionych, energicznych i posiadających znaczne wpływy osobiste. Agitacja słowna i propaganda BBWR. obliczone były, podobnie zresztą jak w poprzednich miesiącach na przeciwdziałanie agitacji stronnictw opozycyjnych, zwłaszcza wśród ludności wiejskiej i na tym odcinku dała pozytywne rezultaty w powiatach augustowskim, grodzieńskim, ostrołęckim i komżyńskim. Dość intensywny był udział BBWR. w akcji zwalczania skutków bezrobocia i pomocy bezrobotnym.

powiat Augustowski. Ruch organizacyjny.

W Augustowie dnia 13 września b.r. - powiatowy zjazd prezesów i sekretarzy komitetów gminnych BBWR. przy udziale posłów Sławomira Dabulewicza i Michała Łazarskiego, oraz delegata Sekretariatu Wojewódzkiego w Białymstoku, Płaskaczewskiego. Omówiono sprawy organizacyjne i wybrano komitet powiatowy z prezesem Heronimem Jonkajtisem i pierwszym wiceprezesem Eugenjuszem Olejniczakowskim, burmistrzem m. Augustowa. W przemówieniach na zjeździe podkreślano m.in. konieczność zwalczania stwarzanej sztucznie w umysłach społeczeństwa psychozy wyolbrzymiania kryzysu gospodarczego w kraju/50/

Zebrań zamknięte.

W Augustowie dnia 6 września b.r. zebranie gminne członków BBWR. zwołane przez kierownika sekretariatu powiatowego, Juliana Płaskowskiego. Omawiano aktualne sprawy gospodarcze /50/-

W
Białystok-Mia. o.

Zgromadzenie publiczne.

Dnia 19 września b.r. wiec sprawozdawczy posła Jana Walewskiego, który zobrazował szczególnie poczynania Rządu w dziedzinie walki z bezrobociem /60/.

Powiat Białostocki.

Zebranie zamknięte.

W Choroszowie dnia 25 września-zebranie członków koła gminnego: wybrano nowy zarząd, do którego weszły jednostki uspołecznione i posiadające znaczne wpływy osobiste /20/-

Powiat Grodzieński.

Zjazd.

W Grodnie dnia 20 września b.r.-zjazd powiatowy delegatów z udziałem posła Sławomira Dabulewicza i kierownika sekretariatu Wojewódzkiego w Białymstoku, Pastuszyński. Po przyjęciu sprawozdania z działalności dotychczasowej rady powiatowej, poseł Dabulewicz i Pastuszyński wygłosili referaty dotyczące spraw organizacyjnych i politycznych. Następnie załatwiono kilka spraw natury lokalnej, powzięto uchwałę co do jak najściślejszej współpracy organizacji BBWR. z komitetami do spraw bezrobocia i wreszcie dokonano wyborów do rady powiatowej, do której prezydium weszli adwokat Konstanty Terlikowski, Jerzy de Virion, Kazimierz Olech i dr. Jan Jakimowicz. Na kierowników poszczególnych sekcji wybrano: Władysława Kościucha - gospodarczej, adwokata Antoniego Zaboklickiego - samorządowej, rejenta Piotra Chojnowskiego - organizacyjno-społecznej, profesora Teofila Budzanowskiego - kulturalno-oświatowej i Antoninę Sawicką - pracy wśród kobiet.-

Powiat Kolneński.

W Kolnie dnia 13 września b.r. zjazd powiatowy delegatów z udziałem kierownika sekretariatu wojewódzkiego Pastuszyńskiego. Wybrano radę powiatową, do której prezydium weszli Roman Lasocki-ziemianin, Karol Doczkan, komisarz Straży Granicznej, Józef Lemański, wójt gminy Zbójna, Stanisław Kiełczewski, sekretarz Wydziału Powiatowego i Dr. Adam Kukliński - lekarz.

51

Z przemówienia na zjeździe podkreślano negatywny stosunek duchowieństwa katolickiego do BBWR i organizacji programowych oraz niedocenianie zjazdów powiatowych przez posłów BBWR, którzy najczęściej w zjazdach tych udziału nie biorą. -

Zebrań zamkniętych

W wsi gminnej Zbójna dnia 1 września b.r. zebranie gminne członków i sympatyków, na którym wybrano komitet gminny i postanowiono przystąpić do organizowania kół wiejskich we wszystkich wsiach gminy. -

Powiat Łomżyński. Zebranie publiczne.

W Miastkowie dnia 27 września b.r. wiec sprawozdawczy posła Stanisława Godłewskiego, związany przyczynowo z wyznaczonymi na dzień 4 października wyborami wójta gminy Miastkowo /600/. -

Powiat Ostrowski. Zebranie zamknięte.

W Ostrowi-Mazowieckiej dnia 13 września b.r. zebranie delegatów komitetów gminnych i działaczy społecznych z udziałem posła Józefa Boreckiego. Wybrano radę powiatową, do której prezydium weszli: Wacław Mejer, viceburmistrz miasta Ostrowi-Mazowieckiej, Jan Sankowski, ziemianin, dr Eugenjusz Rytel-lekarz, Lucjan Szarlak-sekretarz powiatowy i Władysław Kulesza - rolnik. /42/. -

Powiat Ostrołęcki. Zebrania zamknięte.

W Ostrołęce dnia 6 września b.r. zebranie organizacyjne kolejowego koła, liczącego 30-ci członków. -

W Myszynie dnia 13 września b.r. dr Szamota z Ostrołęki wygłosił referat o sytuacji politycznej i gospodarczej w kraju /200/. -

W Ostrołęce dnia 27 września b.r. zebranie członków koła miejskiego w sprawach organizacyjnych. -

Powiat Sokółski. Zebranie zamknięte.

W Szudziałowie dnia 13 września b.r. zebranie członków koła gminnego, na którym wybrano nowy zarząd. -

W Suwałkach dnia 27 września b.r. zjazd powiatowy delegatów z udziałem posła Tabulewicza. Wybrano radę powiatową z prezydium w składzie: - Józef Paszkiewicz-sekretarz Wydziału Powiatowego, Jan Mieczkowski-rolnik, Wacław Tańewski- oficer rezerwy i rolnik z gminy Sejwy i Stanisław Kołomyjski-urzędnik państwowego monopolu spirytusowego./40/

We wsi gminnej Krzemienica dnia 11 wrześn b.r. zorganizowano koło gminne, liczące 25 członków.-

Takież koło zorganizowano dnia 26 września b.r. w Mécibowie. Na pierwszym zebraniu tego koła postanowiono zorganizować oddział Związku Strzeleckiego i zwrócić się do właściwych władz o przydzielenie domu pocerkiewnego dla świetlicy wspomnianego oddziału

W Wołkowysku dnia 13 września b.r. - zjazd delegatów kół gminnych z udziałem posła Włodzimierza Bzowskiego. Omówiono sprawy organizacyjne i wybrano radę powiatową.-

Dłuższy referat o polityce wewnętrznej i zagranicznej rządu wygłosił na zjeździe poseł Jan Walewski.

Poseł Włodzimierz Bzowski odbył wiece sprawozdawcze dnia 20 września w Zelwie /300/ i dnia 27 września w Krzemienicy /80/-

W Klukowie dnia 11 września powstało liczące 20-tu członków koło gminne.-

W Wysokiem-Mazowieckiem dnia 5 września b.r. odbył się zjazd delegatów kół miejskich i gminnych w sprawach organizacyjnych /30/-

W dotychczasowych metodach działalności Stronnictwa Narodowego w terenie zmiany nie zauważamy. P. agają one w dalszym ciągu na prze-
 nywaniu społeczeństwa, że winę obecnego kryzysu gospodarczego w
 kraju ponoszą wyłącznie rządy pomajowe i, że tylko zmiana dotychcza-
 so ego systemu rządzenia Państwem może zapobiec dalszemu pogarszaniu
 się sytuacji gospodarczej kraju. Ponadto, jak w miesiącu poprzednim
 działacze Stronnictwa wypowiadali przekonanie, że kraj stoi w prze-
 dedniu doniosłych wydarzeń, grożących upadkiem rządom pomajowym.
 W powiatach diecezji łomżyńskiej Stronnictwo ustosunkowało się na-
 ogół bądź obojętnie, bądź też w nierzadkich wypadkach negatywnie do
 akcji komitetów do spraw bezrobocia, inspirując jednocześnie organi-
 zacje klerykalne do organizowania równoległych katolickich komitetów
 niesienia pomocy bezrobotnym katolikom.-

Powiat Augustowski. Zgromadzenie publiczne.

W Osadzie Lipsk dnia 13 września b.r. - wiec posła Witolda Stanis-
 kisa, który obarczał Rząd odpowiedzialnością za wywołanie obecnego
 kryzysu gospodarczego polityką statyzmu, utrzymywaniem anormalnych
 stosunków w przedsiębiorstwach państwowych, niezdrową polityką
 wywozową i podkreślał bezsilność opozycji sejmowej w walce z obecnym
 systemem rządzenia. Na podkreślenie zasługuje oświadczenie posła
 Staniszkisa, że posłowie opozycji pomimo wszystko zdołali załatwić
 u właściwych władz szereg konkretnych spraw, zleconych im przez wy-
 borców.-/30/

Powiat Łomżyński. Zebranie zamknięte.

W Kołakach na wikarjacie dnia 27 września b.r. - zebranie z za-
 proszeniami imiennymi, na którym poseł Staniszkis wygłosił referat
 sytuacji gospodarczej i politycznej w kraju. Zaznaczył on m.in., że
 chwila obecna wymaga od społeczeństwa daleko posuniętej konsolidacji
 i zaniechania walk politycznych. Omawiane zebranie pozostawało w zw-
 ązku z wyjazdami na dzień 18 października b.r. w kierunku wójtwa omi-
 ańskiego.

14
Rutka i zostało zwołane przy pomocy kierownika szkoły powszechnej
we wsi Wiśniewo, gminy Ługoborz, Czesława Wyrzykowskiego.

Na zebraniu tem został wyłoniony komitet wyborczy złożony z
3 osób, któremu poseł Staniszkis zlecił przeprowadzenie akcji wy-
borczej. - /25/

W Rutkach dnia 27 września b.r. - zebranie za zaproszeniami i
imiennymi z udziałem posła Choromańskiego, poświęcone przeważnie
wyborom wójta gminy Rutka. Komitetu wyborczego narazie nie wybrano
/40/.

Powiat Ostrołęcki. Zebranie zamknięte.

W Goworowie dnia 20 września b.r. w sali parafialnej zebranie z
udziałem posła Jana Choromańskiego, który poddał krytyce rządowy
nowy projekt ustawy samorządowej i stwierdził, że posłowie Stronni-
ctwa Narodowego z racji znikomej ich liczby w Sejmie nie mogą
przeprowadzić swych postulatów. /120/

Powiat Suwalski. Zebrania zamknięte.

W Suwałkach dnia 13 września b.r. w sali parafialnej za zapro-
szeniami zebranie, zwołane przez posła Jana Choromańskiego /20/.

W Sejnach dnia 20 września b.r. zebranie sprawozdawcze posła
Staniszkisa Witolda, który oświadczył, że Polska nie może otrzymać
dogodnej pożyczki zagranicznej, ponieważ niema zaufania do ukrytej
dyktatury i Rządu z nie fachowymi ministrami. W sprawie zabójstwa
posła Tadeusza Hołówki poseł Staniszkis zaznaczył, że jest ono
skutkiem ugodowej polityki Rządu w odniesieniu do ukraińców, która
spowodować może nawet oderwanie od Polski Małopolski wschodniej.
Wreszcie poseł Staniszkis nawoływał zebranych, ażeby propagowali
wśród ludności konieczność ~~xx~~ wybierania do samorządów zwolenników
Stronnictwa Narodowego, którzy "zmniejszą budżety samorządowe
przez skreślenie z nich niepotrzebnych wydatków na Związek Strzele-
cki". - /30/

45
53
c/ Obóz Wielkiej Polski.

Przejawów działalności nie notowano.-

d/ Polskie Stronnictwo Chrześcijańskiej Demokracji.

Działalność zewnętrzna Stronnictwa była nieznaczna, silniejsza natomiast propaganda cicha na rzecz Akcji Katolickiej i również cicha akcja przeciwrządowa. Silniejsze przygotowania do udziału w kongresie częstochowskim Stronnictwa dostrzeżono jedynie w Białymstoku, gdzie poseł Wacław Bitner doprowadził do wyboru zarządu okręgowego Ch.D., którego wybór został następnie unieważniony ze względów formalnych. W Białymstoku nadto Ch.D. usiłowała rozszerzyć swoje wpływy w związkach zawodowych, nie osiągnęła jednak na tym odcinku pozytywnych rezultatów z racji przeciwdziałania ze strony PPS.CKM.-

Łódź Augustowski.

Zebranie zamknięte.

W Augustowie dnia 17 września b.r. w domu parafialnym - zwołana za zaproszeniami imiennymi przez miejscowego proboszcza, ks. Chojnowskiego konferencja członków Stronnictwa, na której poseł Romuald Pułjan wygłosił referat o Akcji Katolickiej i zadaniach zwołanego pierwotnie do Częstochowy na dzień 4 b.m. Kongresu Ch.D. /25/

Łódź Miasto.

Zebranie zamknięte.

Dnia 20 września b.r. - zebranie za zaproszeniami, na którym poseł Wacław Bitner zobrazował sytuację polityczną i gospodarczą w kraju. Na temże zebraniu wybrano zarząd okręgowy Ch.D. w składzie - poseł Wacław Bitner, Mikołaj Korbut, sekretarz chrześcijańskich związków zawodowych, Stefanja Kaczyńska, Konstanty Misiewicz, Jan Czyżewski, Władysław Kmity, Ludwik Mioduszeński i Piotr Swiderski /15/.-

Dnia 27 września b.r. powtórne zebranie członków Stronnictwa z udziałem posła Wacława Bitnera. Zdecydowano unieważnić ze względów formalnych dokonane dnia 20 września wybory do zarządu okręgowego i wybrać jako delegatów na kongres Stronnictwa w Częstochowie Mikołaja Korbuta, Ludwika Mioduszeńskiego, Jana Dojlię i Józefa Swisłockiego /46/ -

46
Powiat Grodzieński.

Akcja organizacyjna.

Nasutek zaleceń Zarządu Głównego Ch.D. zarząd powiatowy Stronnictwa w Grodnie przystąpił do intensywnej działalności organizacyjnej i propagandowej, łącząc ją z propagandą na rzecz Akcji Katolickiej. Całością Akcji kieruje poseł Romuald Pułjan przy pomocy poszczególnych księży.-

e/ Stronnictwo Ludowe.

Sądząc z posiadanych informacji władze naczelne Stronnictwa zainteresowały się bliżej w jego rozwoju organizacyjnym na terenie Województwa Białostockiego i przyspieszyły zwołanie zjazdu wojewódzkiego delegatów z powiatów zorganizowanych, który odbędzie się 11 października b.r. z udziałem w nim posłów d-ra Stanisława Wnuki i Michała Roga.

W związku z tym zjazdem odbyły się zjazdy powiatowe w Grodnie i Białymstoku.-

Zjazd

Białystok-Miasto.

Dnia 27 września odbył się przy udziale posła Adolfa Sawickiego zjazd powiatowy delegatów Stronnictwa, na którym wybrano zarząd powiatowy z prezesem Dominikiem Kosiem, b.posłem PSL.Piast w poprzednim Sejmie.-

Powiat Grodzkiński

Zjazd. W Grodnie dnia 4 września b.r. - zjazd powiatowy delegatów Stronnictwa pod przewodnictwem posła A.Sawickiego. Wybrano zarząd powiatowy w składzie: Romuald Siemieniuk ze wsi Cidowicze, gmina Hoża - prezes, Kuczkowski Józef ze wsi Czarnucha, gminy Hoża - wiceprezes, Feliks Surowiec ze wsi Jeziorki, gminy Porzecze - sekretarz i Jan Kwieciński z Wołpy - sekretarz. Pierwsi trzej są byli członkami Stronnictwa Chłopskiego, Kwieciński zaś należał do PSL.Piast.-

W gminach z ludnością kurpiowską rozpoczynać akcję organizacyjną na rzecz Stronnictwa Walenty Grała ze wsi Dylewo-Stare w gminie Kańczuga. Akcja jego dała o tyle pozytywne rezultaty, że Sekretarjat Generalny Stronnictwa zdecydował się na utworzenie w Ostrożcu Sekretarjatu Powiatowego i wyznaczyć na jego kierownika Tomasza Perzanowskiego.

Zgromadzenie publiczne.

We wsi Dąbrówka, gminy Durlasy dnia 8 września b.r. wiec posła Jana Kotarskiego, który scharakteryzował negatywny stosunek Stronnictwa Ludowego do poczynań Rządu w dziedzinie walki ze skutkami kryzysu gospodarczego i pomawiał Rząd o to, że obcy mu jest interes chłopa /500/.-

Powiat Sokółski.Zebrawie zamknięte.

W Sokółce dnia 6 września b.r. - zwołane przez posła Sawickiego zebranie poufne, na którym omawiano sprawę utworzenia tamże Sekretarjatu Powiatowego Stronnictwa.-

Powiat Suwalski.Zebrawia zamknięte.

W Suwałkach dnia 20 września b.r. zebranie w sprawach organizacyjnych i zjazdu wojewódzkiego dnia 11 października w Białymstoku, na który wyjechać mają z Suwałk prezes Wincenty Kościuch i wiceprezes zarządu powiatowego Aleksander Ostrowski./10/.

Oskarżenie Zarządu Powiatowego Stronnictwa w Suwałkach, Antoni Trochima z Raczek, powiatu augustowskiego urządził w dniach 16 i 17 września b.r. zebrania zamknięte we wsiach Zuzno i Pieski gminy Czortków /20,6/. Zebrania te efektów organizacyjnych nie dały głównie z tego powodu, że Trochima zażądał od deklarujących przynależność do Stronnictwa Ludowego po 1 złotym tytulek wpisowego.-

f/ Polska Partja Socjalistyczna.

OKR.PPS. w Białymstoku, wykorzystując dobrą konjunkturę w przemyśle włókienniczym, starał się w dalszym ciągu rozszerzać wpływy partji wśród robotników tego przemysłu i w tym celu interwenjował w najdrobniejszych nawet zatargach w poszczególnych fabrykach włókienniczych. W białskim okręgu przemysłu drzewnego PPS. wstrząsa nastroje pozostałych bez pracy robotników państwowych zakładów przemysłu drzewnego, zaś w Grodnie wskutek ogólnych założeń Centralnej Komisji Klasowych Związków Zawodowych prowadziła pośrednio przez frakcję socjalistyczną demonstracyjną kampanję w sprawie pomocy bezrobotnym na gruncie rady miejskiej.

Powiat Augustowski. Powstały organizacje PPS. i ulegających jej wpływom w związkach zawodowych w Augustowie wskutek przejścia lidera PPS. Feliksa Ardziejewskiego do BBWR. pogłębił się we wrześniu dość znacznie. Większość członków partji i wspomnianych związków skłania się już wyraźnie w kierunku współpracy z BBWR. Pogorszyło to sytuację PPS. w powiecie i to tembardziej, że nieposiada ona tutaj odpowiednich jednostek kierowniczych, mogących zastąpić wspomnianego Ardziejewskiego.

Białystok-Miasto. "Zgromadzenie publiczne.

W dniu 11 września b.r. w lokalu OKR.PPS. wiec sprawozdawczy poseł Stanisław Lubois, który stwierdzał, że polityka Rządu w dziedzinie gospodarczej powoduje w kraju stan wrzesa, czego następstwem są tego rodzaju wypadki wystąpienia robotników, jakie miały miejsce w Jaworznie. Wypadkom tym nie zapobieganie zdaniem posła wprowadzenie przez Rząd postępowania doraźnego przed sądami powszechnymi, Rząd bowiem zamiast iść po linii bezwzględnej w bezrobociu i pomocy bezrobotnym skrócić okres zasiłkowy z 17 do 13 tygodni. Nie zapobieganie skutkowi bezrobocia powodane przez Rząd Komisja Międzyministerjalna, która nie dotychczas nie zrobiła. W kraju wzrasta się dyktatura,

16
55
która ująć musi, gdyż ma przeciwko sobie zorganizowaną całą klasę robotniczą, przekonywującą się coraz bardziej, kto jest istotnym jej obrońcą. Klasa ta przeciwstawi się zamierzeniom Rządu co do ograniczenia pracy do 2-3 dni w tygodniu, nie rozwiąże to bowiem kwestji bezrobocia, a obniży tylko spożycie w kraju i pogłębienie się kryzysu /60/.-

Powiat Białostocki.   Zgromadzenia publiczne.

W Ozarnej-Wsi dnia 12 września b.r. wiec sprawozdawczy posła Stanisława Dubois, który omówił szczegółowo sprawę aresztowania i osadzenia w więzieniu w Brześciu posłów b. Centrolewu, podkreślając, że aresztowanie ich przed wyborami było ciosem, zadany w serce i duszę ludowi pracującemu, który, pozbawiony przywódców, stał się igraszką w ręku sanacji. Następnie poseł Dubois określił stosunek PPS. CKW do poczyną Rządu w dziedzinie walki z bezrobociem i zapewnianie bezpieczeństwa w kraju, przyczem szczególnie gwałtownie występował przeciwko organom bezpieczeństwa publicznego /150/.-

Powiat Bielski.

W Hajnówce dnia 2 września b.r. bawił poseł Stanisław Dubois który odbył tutaj konferencję z czynniejszymi członkami partji i interwenjował w dyrekcji fabryki chemicznej w sprawie wypłaceni robotnikom tejże fabryki zaległych zarobków, wynoszących około 30.000 złotych. Sprawę tę jeszcze w sierpniu Urząd Wojewódzki przedstawił Ministerstwu w specjalnem sprawozdaniu. Obecnie uważać ją można za nieaktualną o tyle, że dyrekcja wspomnianej fabryki zobowiązała się wypłacić robotnikom zaległe zarobki do dnia 5 grudnia b.r.-

Powiat Grodzieński

Na posiedzeniu Rady Miejskiej m. Grodna dnia 7 września b.r. frakcja socjalistyczna /PPS., Bund i Poalej-Sjon/ zgłosiła następujący wniosek nagły w sprawie pomocy bezrobotnym: "W przewidywa-

20
niu, że kryzys gospodarczy wobec zbliżającej się zimy będzie się pogłębiał, a z tego powodu będą wzrastać szeregi bezrobotnych młodziarzy, których los musi się stać przedmiotem zainteresowania samorządu naszego miasta wnosimy. Rada miejska uchwała: 1/ Poleca się Magistratowi opracować w terminie do dnia 20 września b.r. szczegółowy plan zorganizowania na szerszą skalę robót publicznych dla 1.000 ludzi, gdyż taka mniej więcej liczba nie będzie korzystała z zasiłków Funduszu Bezrobocia, a więc musi otrzymać pomoc od miasta. 2/ Odnieść płace na robotach publicznych do normy niezbędnej na utrzymanie, a mianowicie - dla samotnego robotnika - 4 zł., dla rodzinnego 5 do 6 zł. 3/ Na pokrycie wydatków związanych z zatrudnieniem i pomocą dla bezrobotnych: a/ podnieść do najwyższej ustawowo przewidzianej skali dodatek do podatku od nieruchomości, b/ wprowadzić specjalny podatek od mieszkań luksusowych/powyżej 4 pokoje z kuchnią, c/ podnieść stawkę podatku od przedmiotów zbytku /samochody prywatne, powozy, motocykle itp., d/ wprowadzić podatek od rachunków spożycia w restauracjach i cukierniach po godzinie 20-ej w wysokości 20% od sumy rachunku, e/ zwiększyć podatek od widowisk za miejsca droższe od 20%, f/ wprowadzić podatek od przyrostu wartości placów. g/ wystąpić niezwłocznie do władz państwowych o kredyty z funduszy Skarbu Państwa.

Rada miejska przeszła nad omawianym wnioskiem do porządku dziennego, wobec czego wszyscy członkowie frakcji socjalistycznej, liczącej 7 osób zgłosili złożenie mandatów radzieckich, motywując swój krok tem, że jako przedstawiciele robotników nie mogą dalej być członkami rady miejskiej, która nie tylko nie czyni za dotychczas nic, i nie czyni w dziedzinie okazywania pomocy bezrobotnym, lecz stale ignoruje wnioski radnych socjalistycznych, dotyczące tej dziedziny. Motywy te frakcja socjalistyczna wykuś czyła szczegółowo złożonej radzie miejskiej deklaracji pisemnej.

Szczegółowe sprawozdania w tej sprawie Urząd Wojewódzki przesłał Ministerstwu w dniach 16 i 17 września b.r. za Nr.Nr.BP.III-3507/31. i 3518/31.T.-

Na dzień 23 września b.r. zapowiadziany był w Grodnie wiec sprawozdawczy poseła Stanisława Dubois, na który jednak Starosta Powiatowy nie uwzględnił zezwolenia organizatorów ze względów formalnych i bezpieczeństwa publicznego, o czym Urząd Wojewódzki doniósł Ministerstwu w sprawozdaniu specjalnem. Mimo nieudzielenia zezwolenia na ten wiec poseł Dubois przyjechał do Grodna i przemawiał na zebraniu sprawozdawczem robotników Państwowej Fabryki Tytoniowej. Przemówienie jego na tem zebraniu było identyczne, jak na wiecach w Białymstoku i Ozarnej-Wsi, powiatu białostockiego.-

Powiat Wysoko-Mazowiecki.

Zgromadzenia publiczne.

W Łapach dnia 11 września b.r. wiec poseła Stanisława Dubois /200/.-

IV. Polskie związki i stowarzyszenia społeczne

a/ Związek Strzelecki.

Białystok-Miasto. W Białymstoku dnia 9 września b. r. pod przewodnictwem wojewody i przy udziale przedstawicieli kadz wojskowych, cywilnych i samorządowych, duchowieństwa, ziemiaństwa, przemysłu, organizacji społecznych i prasy odbyło się zebranie organizacyjne zarządu wojewódzkiego Towarzystwa Przyjaciół Związku Strzeleckiego. Przyjęto statut Towarzystwa i wybrano do zarządu Wojewódzinę Reginę Zyndram-Kościałkowską-prezes, dyrektora gimnazjum państwowego dra Kwapińskiego - pierwszy wiceprezes, dyrektora białostockiego towarzystwa elektryczności inż. Rigierta - drugi wiceprezes, Ludwika Plusarczyka - sekretarz, dyrektora oddziału Banku Polskiego Anczakowskiego - sekretarz, Borowiczową, Garwacką, red. Lubkiewiczową, dra Bobotka, kierownika państwowej wytwórni wódek, pułkownika Boguszewicza i Franciszka Grosza, prezesa Izby Rzemieślniczej - członkowie.

Dnia 20 września odbył się obchód 10-ciolecia istnienia Związku Strzeleckiego na terenie Województwa Białostockiego. Na uroczystość obchodu przybyły oddziały Związku Strzeleckiego z poszczególnych powiatów, liczące około 1500 osób. W uroczystości brali udział wojewoda, Dowódca OK. III. gen. brygady inż. Litwinowicz, zastępcą Komendanta Głównego Związku Strzeleckiego major Święcicki, przedstawiciel estońskiego "Kejselitu" płk. armji estońskiej Bader, pułkowiec BB zB. oraz przedstawiciele władz cywilnych, wojskowych i samorządowych. Uroczystość rozpoczęła się nabożeństwem w kościele farnym, poczem wojewoda i gen. Litwinowicz skłóżyli wieniec na płycie niezmianego żołnierza i przyjęli defiladę oddziałów strzeleckich, następnie odbyła się akademja, na której strzelcy ślubowali wierność Rzeczypospolitej, Panu Prezydentowi Rzeczypospolitej i Marszałkowi Piłsudskiemu.

57

Uroczystość została zakończona poświęceniem świetlicy Związku Strzeleckiego.-

Powiat Kolneński. W Zbójnej dnia 20 września odbyło się zebranie organizacyjne zarządu gminnego, na którego prezesa powołano wójta Józefa Lemańskiego.

Dnia 27 września b.r. we wsi gmin.) Czerwone odbył się zjazd gminny komendantów i instruktorów oddziału Związku. Omówiono sprawy organizacyjne i wybrano zarząd gminny z prezesem Kucharkiem, nadleśniczym Ponadto do zarządu weszło trzech nauczycieli.

Powiat Sokółski. W Sokółce dnia 8 września b.r. na posiedzeniu zarządu powiatowego postanowiono zorganizować w październiku w Sokółce powiatową wystawę Związku Strzeleckiego.-

Tamże dnia 15 września b.r. ukonstytuował się zarząd powiatowy Towarzystwa Przyjaciół Związku Strzeleckiego.-

Powiat Wołkowyski. W Wołkowysku dnia 19 września b.r. odbył się zjazd powiatowy delegatów oddziałów Związku Strzeleckiego w związku z obchodem dziesięciolecia istnienia Związku Strzeleckiego na terenie Województwa Białostockiego.-

Powiat Wysoko-Mazowski. W Wysokim-Mazowieckim dnia 17 września b.r. odbyło się zebranie zarządu powiatowego Związku w związku z uroczystością obchodu dnia 20 września b.r. w Białymstoku. Ze sprawozdań złożonych na wspomnianym posiedzeniu wynika, że Związek Strzelecki liczy na terenie powiatu wysoko-mazowieckiego około 800 członków, zorganizowanych w 42 oddziałach.-

b/ Stowarzyszenie Rezerwistów i b. Wojskowych.

Powiat Bielski. W Hajnówce dnia 13 września b.r. zebranie miejscowego oddziału w sprawach organizacyjnych i wyboru nowego zarządu, na którego prezesa powołano Maksymiljana Kwiesienia, zarządcę kolejek leśnych.-

W Bielsku-Podlaskim dnia 23 września b.r. na posiedzeniu zarządu powiatowego ustalono sposób współdziałania Stowarzyszenia z powiatowym komitetem do spraw z bezrobociem.-

Pow. Łomżyński. Nowe oddziały "towarzystwa powstały w wieżach, Kozłach i Miastko-
wie.

Powiat Ostrowski. Nowy oddział "towarzystwa liczący 27 członków powstał w Kozłach -

c/ Związek Pracy Obywatelskiej Kobiet

Powiat Łomżyński. W Łomży dnia 21 września b.r. Moszczyńska-Goszczyńska wygłosiła odczyt o celach i zadaniach Związku Pracy Obywatelskiej Kobiet.

Powiat Ostrołęcki. W Ostrołęce dnia 22 września b.r. odczyt Moszczyńskiej-Goszczyńskiej -

Powiat Sokółski. Oddział Związku w Sokółce powołał do życia sekcję pomocy bezrobotnym miasta Sokółki.-

Tamże dnia 23 września b.r. odczyt Moszczyńskiej-Goszczyńskiej.

d/ Związek Młodzieży Wiejskiej.

Uzynione są przygotowania do zjazdu wojewódzkiego delegatów Związku Młodzieży Wiejskiej i Związku Młodzieży Ludowej, na którym zostanie wybrany zarząd zunifikowanych organizacji Młodzieży Ludowej i Wiejskiej.-

e/ Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej.

Powiat Białostocki. Zarząd oddziału w Uzarnej-Wsi rozważa kwestję budowy własnego domu.-

Dnia 27 września proboszcz parafji w Zabłudowie ks. Kuźmiński dokonał poświęcenia i otwarcia świetlicy oddziału "Stowarzyszenia w Krotasach gminy Zabłudów -

Powiat Grodzieński. Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej w Białym przystąpiło do intensywnej akcji organizowania akcji Katolickiej. W tym celu został zaangażowany przez p. Romana Pułjasa specjalny instruktor Wacław Skroński, który we wrześniu urządził kursy instruktorskie Stowarzyszenia w Indurze, Zaniewiczach, gminy Indura i w osadzie fabrycznej. We wszystkich tych miejscowościach w wyniku kursów wybrano zarządy parafjalne Akcji Katolickiej. Na kursach tych obok Skrońskiego prze-

wiali : Indurze student Uniwersytetu S.B. Franciszek Lachowicz i
w Mostach Stefan Chmielewski z Archidiecezjalnego Instytutu Akcji
Katolickiej w Wilnie.-

[illegible]

Dnia 10 października 1931 r.

V. Ruch wyznaniowy.

a/ Kościół Katolicki

Kongres Eucha. W dniach 7 i 8 b.m. w Wołkowysku odbył się powiatowy/dekanalny/rystyczny, kongres eucharystyczny, na który przybyli Metropolita Wileński, ks.

Arceybiskup Romuald Jakbrzykowski i Żemżyński biskup pomocny, ks. Dembek.

W pierwszym dniu kongresu po odczytaniu błogosławieństwa papieskiego w kościele odbyła się defilada oddziałów Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej, liczącej około 900 osób /w tym około 600 dziewcząt/, a następnie akademia Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej, na której przemawiali ks. proboszcz sufragan Dembek i instruktor Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej z Wilna Chmielewski, którzy podkreślali, że Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej jest organizacją katolicką, służącą kościołowi i stanowiącą część składową Akcji Katolickiej.

Nadto ks. Arceybiskup Jakbrzykowski, oraz księża przewodniczący poszczególnych sekcji i referenci w czasie kongresu podnosili jako moment zasadniczy, że działalność Akcji Katolickiej idzie w kierunku zapewnienia kościołowi katolickiemu respektowania jego praw przez Państwo, możliwości należytego udziału w wychowywaniu obywateli w szkołach i urzędach na dobrych katolików i przeciwstawiania się wszelkim zamierzeniom, godzącym interes kościoła, jak np. zamierzenie wprowadzenia ślubów cywilnych.

W drugim dniu kongresu ks. biskup Dembek podczas kazania apelował do zgromadzonych, ażeby w imię miłości bliźniego spieszyli z wydatną pomocą bezrobotnym.

W pierwszym dniu kongresu na powitanie ks. Arceybiskupa Jakbrzykowskiego przybyło nie więcej, niż 1.500 osób, w drugim zaś dniu w kongresie brało udział około 7.000 osób.

Akcja Katolicka.

Ordynariusz diecezji Łomżyńskiej, ks. biskup Łukowski dekretem dnia 21 września b.r. powołał do życia diecezjalny Instytut Akcji Katolickiej w Łomży. Asystentem kościelnym Instytutu został mianowany ks. biskup sufragan Dembek, prezesem dyrektor Szymon Konarski i sekretarzem ks. Wacław Krajewski. -

W Białymstoku w dniach 13 - 15 września b.r. podczas czterdziestogodzinnego nabożeństwa w kościele farnym księża z ambony propagowali Akcję Katolicką i podkreślali, że ma ona na celu walkę o poszanowanie prawa i religii oraz wywieranie nacisku na czynniki państwowe w kierunku zerwania przez nie z polityką tolerowania sekt i stanu rzeczy, przy którym duchowieństwo zmuszone jest odmawiać posług religijnych osobom wysoko postawionym/aluzja do odmowy Kurji Biskupiej w Łomży/. -

Kurja Biskupia w Łomży wyznaczyła aptekarza Ludwika Mieczkowskiego w Ostrowi-Mazowieckiej na prezesa dekanalnej Akcji Katolickiej, odwołała go jednak z tego stanowiska wskutek wynikłych pomiędzy nim i miejscowym proboszczem, ks. dr. Ciesielskim nieporozumień. Nowy kandydat na miejsce aptekarza Mieczkowskiego nie został jeszcze upatrzony. -

Odprawa odprawienia

nabożeństwa w katedrze w Łomży.

Kurja Biskupia w Łomży potraktowała odmownie prośbę dyrektorów i kierowników szkół w Łomży w sprawie odprawienia wspólnego nabożeństwa dla młodzieży katolickiej wszystkich szkół łomżyńskich nabożeństwa żałobnego w katedrze dnia 4 września b.r. za duszę ś.p. Ministra Sławomira Czerwińskiego. Nabożeństwo to odbyło się dnia 7 września w kościele garnizonowym. Szczegółowe sprawozdanie w tej sprawie Urząd Wojewódzki przesłał Ministerstwu dnia 8 września za Nr. BP. I-3402/31. P. -

Stosunek duchowieństwa do akcji

pomocy bezrobotnym

Ozłonkiem honorowym Wojewódzkiego Komitetu do spraw bezrobocia jest Metropolita Wileński, ks. Arcybiskup Romuald Jałbrzykowski. Okoliczność ta przesądza zgóry ustosunkowanie się duchowieństwa katolickiego w Archidiecezji Wileńskiej do akcji komitetów do spraw bezrobocia. Wspomniane duchowieństwo nie tylko nie

uchyla się od udziału w rzecznej akcji, lecz zajmuje kierownicze stanowiska w powiatowych i gminnych komitetach do spraw bezrobocia i swym wpływem osobistym przyczynia się w dużej mierze do pozytywnej działalności tych komitetów.

Inaczej zgoła kształtuje się stosunek duchowieństwa katolickiego do traktowanych komitetów w diecezji komyńskie, której ordynariusz, ks. biskup Łukomski, jak już zaznaczono w drugiej części sprawozdania, wydał list pasterski, wzywający duchowieństwo, organizacje katolickie i parafian do organizowania pomocy bezrobotnym i potrzebującym tej pomocy katolikom. Naskutek tego listu w niektórych miejscowościach duchowieństwo w zależności od indywidualnego potraktowania zaleceń ks. biskupa Łukomskiego stosunkowało się wręcz negatywnie do prorządowej akcji pomocy bezrobotnym.

Tak np. ks. kanonik dr. Ciesielski w Ostrowi-Mazowieckiej dnia 16 września b.r. zorganizował także parafjalny komitet katolicki niesienia pomocy bezrobotnym katolikom i na dwukrotne prośby komitetu porozumiewawczego organizacji społecznych, które zadeklarowały udział w akcji prorządowej pomocy bezrobotnym - co do skonsolidowania tej akcji w ręku Powiatowego Komitetu do spraw bezrobocia oświadczył wręcz, że nie zgodzi się na to nigdy, gdyż nie ma po temu zezwolenia ordynariusza diecezji i, że nie obchodzi go akcja państwa. W przeciwieństwie do ks. kanonika Ciesielskiego, ks. kanonik Rogiński w Pyszkach-Mazowieckich wszedł do komitetu powiatowego do spraw bezrobocia i przyjmując czynny udział w jego pracach, zaś ksiądz dziekan Gumowski w Pławkach na zebraniu w dniu 22 września oświadczył, że wykonując nakaz biskupa komyńskiego co do organizowania pomocy bezrobotnym, nie uchylił się od pracy w powiatowym Komitecie do spraw bezrobocia, a dnia 27 września z ambony po odczytaniu listu pasterskiego wezwał ludność do składania ofiar w Komitecie powiatowym, zaznaczając, że i on do tego komitetu należy.

Wyraźnie negatywnie stosunkowali się do akcji powiatowych

60

komitetów do spraw bezrobocia ks. Chojnowski w Augustowie, ks. biskup pomocny Dembek, prezbiter Kozłowski, ks. infolant Szczepanowicz, który nie przybył na zebranie organizacyjne komitetu miejskiego do spraw bezrobocia w Łomży, a zapytany o powody nieprzybycia odpowiedział "my już mamy swój komitet pomocy bezrobotnym, otwieramy kuchnię, wobec czego do powiatowego komitetu nie idę, bo nie chcę siedzieć na dwóch stołkach", wspomniany wyżej ks. Dr. Ciesielski w Ostrowi-Mazowieckiej, ks. Wacławski z Brańszczyka, Jagodziński z Poręby i ks. wikariusz z Zaręb-Kościelnych Choromański w powiecie ostrowskim i inni.

b/ Polski Katolicki Kościół Narodowy.

Łomżyński. Dnia 18 września b.r. przybył do Łomży biskup Kościoła Narodowego, ks. Gawrychowski, który dnia 20 września odprawił uroczyste nabożeństwo w kościele parafjalnym i dokonał poświęcenia tego kościoła. W przemówieniu swem podczas nabożeństwa podkreślił, że będzie dążył do podniesienia godności P.K.K.N. i otoczy go należytą opieką.--

Łódzki. Do powiatu łódzkiego zostały nadesłane egzemplarze druku, zawierającego zawiadomienie ordynariusza P.K.K.N. na Polskę, ks. Farona o odbytych dnia 2 września w Krakowie zjeździe b. duchownych tegoż kościoła, usuniętych przez ks. Farona za niesubordynację. Egzemplarz zawiadomienia - dołączony do sprawozdania.--

-:-:-:-:-

dnia 10 października 1931 r.

VI. Mniejszości narodowe

Życie mniejszości narodowych we wrześniu nie nabrało bardziej charakterystycznych spostrzeżeń. Pozostawało ono w całkowitej zależności od sytuacji gospodarczej. Oceniając je pod tym kątem widzenia, należy podkreślić, że zarówno Żydów, jako też Białorusinów i Litwinów interesowały głównie sprawy gospodarcze. Prasa żydowska oceniała krytycznie poczynania rządu w dziedzinie walki z bezrobociem i skutkami kryzysu i podkreślała, że poczynania te nie prowadzą do celu. Zdaniem jej akcja tworzonej na polecenie rządu komisji do spraw bezrobocia nie zżegodzi niedoli bezrobotnych, obecnie bowiem w Polsce nie wielu jest ludzi, którzy w drodze dobrowolnych ofiar mogliby pomóc bezrobotnym, zaś o celowości wprowadzenia jakiegokolwiek podatków państwowych, względnie samorządowych na rzecz akcji pomocy bezrobotnym nie można wogóle mówić. Zresztą, według określeń omawianej prasy, organizowana przez czynniki rządowe akcja walki z bezrobociem najamniej da korzyści ludności żydowskiej, a zwłaszcza licznej bezrobotnej inteligencji żydowskiej, której zasadniczym postulatem jest uzyskanie dostępu do urzędów i instytucji państwowych i samorządowych. Zarówno w prasie żydowskiej, jako też na zebraniach organizacji społecznych i gospodarczych podkreślano w ciągu miesiąca, że kryzys gospodarczy odbija się najciężniej na ludności żydowskiej i, że interesy tej ludności najmniej są doceniane przez czynniki rządowe.

Ze spraw białoruskich zasługują na podkreślenie dążenia elementów radykalnych do ożywienia działalności Towarzystwa Sokoła Białoruskiej.

Życie polityczne.S j o n i ś c i .

W Łomży dnia 13 września b.r. Izaak Funt wygłosił odczyt n.t. "Postulaty frakcji robotniczej na XVII kongresie sjonistycznym" Prelegent charakteryzował przebieg odbytego w Bazyleji XVII kongresu sjonistycznego, podkreślając, że frakcja rewizjonistyczna domagała się wyboru na prezydenta egzekutywy sjonistycznej Zaborzyńskiego, chcąc w ten sposób wzmocnić wpływy reakcyjne na organizację sjonistyczną. Sprzeciwiała się temu zdecydowanie frakcja robotnicza i przesądziła wybór Sokolowa. Następnie Funt oświadczył, że jednym z naczelnych postulatów frakcji robotniczej w chwili obecnej jest popularyzowanie idei sjonistycznej wśród żydowskich mas robotniczych, oraz zbudowanie spokojnego współżycia robotników żydowskich z arabskimi w Palestynie /200/.-

Tenże odczyt Izaak Funt wygłosił dnia 23 września b.r. w osadzie Janów, powiatu sokólskiego.-

Poalej-Sjon.

W Ostrołęce dnia 27 września b.r. członek Centralnego Komitetu Poalej-Sjon Aron Białkopolski wygłosił odczyt n.t. "Walka proletariatu żydowskiego na XVII Kongresie sjonistycznym", wymierzony głównie przeciwko Bundowi /80/.-

B u n d .

W Ostrowi-Mazowieckiej dnia 26 września b.r. Szaja Feledler wygłosił odczyt o stosunku komunistów do zagadnień klasy robotniczej. Prelegent scharakteryzował szkodliwą działalność komunistów, oszukujących klasę robotniczą w interesie czynników dla tej klasy obcych /80/.-

Życie społeczne.

W Białymstoku dniami 28 i 29 września b.r. odbył się wojewódzki zjazd delegatów Hechaluc-Pionier w sprawach organizacyjnych /150/.-

W Gródku, powiatu białostockiego dnia 19 września b.r. Liga Pracującej Palestyny urządziła odczyt o XVII Kongresie sjonistycznym, Przewodniczący Izaak Funt z Warszawy. Odczyt został rozwiązany przez policję z po-

wodu bójki, która powstała pomiędzy sjonistami i sjonista i-rewi-
nietami.

W Zambrowie, powiatu łomżyńskiego dnia 26 września b.r. odbył
się w sprawach organizacyjnych i wyboru nowego zarządu zebranie
miejscowego oddziału Ligi Pracującej Palestyny.

W Myśzynie, powiatu ostrołęckiego dnia 14 września b.r. Izak
Sant z Warszawy wygłosił odczyt o zadaniach Hechaluc-Fionier w od-
niesieniu do Palestyny. /100/

Życie gospodarze.

Stowarzyszenie kupców żydowskich w Wołkowysku na walnym zebraniu
w dniu 27 września b.r. postanowiło dokonać generalnej kontroli
działalności dyrektora Banku Żydowskiego w Wołkowysku.

P R A S A .

Lokalna prasa żydowska zgodnie potępiła mord, dokonany na oso-
bie ś.p. Tadeusza Hołkiewicza i wyraziła przekonanie, że mord ten nie
zmieni stosunku Białej do mniejszości narodowych na gorszy, a raczej
polepszy go.

"Unzer Leb"

Wypowiadało się przeciwko postępowaniu dorańczemu przed sądami
powszechnymi, twierdząc, że sądy doraźne nie polepszą stanu bezpie-
czeństwa w kraju.

Wyrażało wątpliwość w skuteczność działalności komitetu do
spraw bezrobocia z tego względu, że członkiem pisma w Polsce jest
zbyt mało obywateli, którzy są w stanie składać ofiary na rzecz be-
robotnych. Według podkreślenia pisma, w obecny okresie najwięcej
cierpi wskutek kryzysu gospodarki ludność żydowska, która syste-
matycznie i konsekwentnie odsuwana jest od wszystkich warsztatów
pracy. Prócz wielkiej liczby bezrobotnych robotników fizycznych,
rosła liczba bezrobotnych inteligencji żydowskiej, której głównym
postulatem jest dostanie się do urzędów i instytucji państwowych i
samorządowych.

Nawiązując do obrad odbytego w Warszawie kongresu rzemieślników

622

żydów i wygłoszonych na tym kongresie przemówień przedstawicieli władz i rzemieślniczych organizacji polskich, pisano zazwyczaj, że Żydzi nie są tak dalece naiwni, aby wierzyć w to, co polacy mówią oficjalnie. Życie wykazuje, że w sferach decydujących i działalność szeregu polskich organizacji społecznych i gospodarczych uszczupla coraz bardziej żydowski stan posiadania.-

rodner Sztyma" Występował ostro przeciwko akcji komitetu dla spraw bezrobocia twierdząc, że komitety te w żadnym wypadku nie spełnią swego zadania, podkreślał przytem, że Rząd, nie mogąc sobie dać rady z zagadnieniem bezrobocia, wprowadził sądy doraźne i stworzył komitety do spraw bezrobocia, co jednakże jest o tyle problematyczne, że klasa robotnicza zbyt długo czuje pazury nędzy, ażeby można wpłynąć na jej uspokojenie przy pomocy takich środków.-

b/ Białorusini.

Tymczasowa Komisja Pełnomocna TSB. anulowała swoją pierwotną decyzję co do wykluczenia z TSB. radykalnych działaczy białoruskich z zarządu okręgowego TSB. w Białymstoku Szymona Kuźmina, Grycuka Michała i Zajkowskiego Witaliego i przywróciła im prawa członkowskie. Posunięcie to pozostaje w związku z zamierzeniami wspomnianych działaczy co do zwołania w najbliższym czasie zjazdu okręgowego delegatów TSB. w Białymstoku. Zamierzeniom tym przeciwdziała umiarkowana grupa Konstantego Sidorowicza i Antoniego Kowalczyka.-

Byli działacze hromadowscy ze Swiskoczy-Dolnej w gminie Łasza, powiatu grodzieńskiego Nierod Leonid i Daniel Żukowski czynią zabiegi celem utworzenia tamże spółdzielni białoruskiej.-

P R A S A .

Grodzińska "Białoruska Dumka" omawiając w dalszym ciągu mord, popełniony na osobie ś.p. Tadeusza Hołówki, podkreślała, że śmierć ś.p. Tadeusza Hołówki okryła wielką żałobą wszystkie narodowości ukraińskie, zamieszkające w Polsce, a chcące żyć we wzajemnej ze sobą zgo-

działanie tych narodowości do zgodnego współżycia nie podobają się komuś i dlatego zabił on człowieka o najczystszym sumieniem politycznym. Smierć ś.p. Hołówki jest wodą na młyn różnym elementom, zarówno polskim, jako też ukraińskim i białoruskim, którym zależy na tem, by nie doszło do porozumienia pomiędzy wspomnianymi narodowościami. Nie zdołają one jednak zmienić dotychczasowego stosunku białorusinów do Polski, gdyż Białoruś była zawsze najwierniejszą częścią Rzeczypospolitej Polskiej, a białorusini najwierniejszymi obywatelami Polski.

W związku z kongresem mniejszości narodowych i jesienną sesją Ligi Narodów pismo oświadczało, że ataki mniejszości ukraińskiej i niemieckiej na Polskę, które były zgóry do przewidzenia, nie odniosły rezultatu. Innego ich wyniku nie można się było spodziewać, jest bowiem rzeczą nie dopomyślenia, ażeby Polskę sądził kongres mniejszości narodowych. Niektóre czynniki oboje, podkreślało pismo, chcą wyzyskać mniejszości narodowe dla swoich własnych celów politycznych i dlatego ubierają się w toge obrońców tych mniejszości, trzeba jednakże zrozumieć nareszcie, że ta droga do celu nie prowadzi. Masi to zrozumieć także i mniejszość narodowa białoruska i pójść na spokojne współżycie z narodem polskim. -

c/ Litwini.

Powiat Suwalski. Zarząd Główny Litewskiego Towarzystwa Św. Kazimierza delegował do powiatu suwalskiego pana Butryna w celu wygłoszenia w czasie od dnia 12 września do 4 października b.r. odczytów w 16-tu oddziałach mniejszości Towarzystwa na tematy: Świecie, Witolda, szkodliwość alkoholu i t.p.-

Oddziały Towarzystwa Św. Kazimierza w powiecie odbyły 4 zebrania i urządziły 5 przedstawień.

Powiat Grodzieński. Oddziały Towarzystwa Św. Kazimierza odbyły 4 zebrania w sprawach organizacyjnych i kulturalno-oświatowych.

Nr. 1 P. 76/32.7.

T A J N E - P I L N E

Sytuacyjne sprawozdanie
miesięczne Nr. 1 za mie-
siąc grudzień 1931 r.

63

Do
Ministerstwa Spraw Wewnętrznych

Pan Dyrektor Departamentu II

W W A R S Z A W I E

Przesyłam sytuacyjne sprawozdanie miesięczne
Nr. 1 za miesiąc grudzień 1931 roku.

Za W O J E W O D ę

Modliński
/S. Modliński/

Naczelnik Wydziału Bezp. Publicznego

Otrzymują do wiadomości:

- 1/ Pan Wojewoda w Wilnie,
- 2/ " " w Nowogródku,
- 3/ " " w Brześciu n/Bugiem,
- 4/ " " w Warszawie,
- 5/ " " w Tarnopolu,
- 6/ " " w Stanisławowie,
- 7/ " " w Lublinie,
- 8/ " " w Łodzi,
- 9/ Pan Prokurator Sądu Apelacyjnego w Warszawie,
- 10/ " " " w Wilnie,
- 11/ " " " Okręgowego w Białymstoku,
- 12/ " " " " w Łomży,
- 13/ " " " " w Grodnie,
- 14/ " " " " w Suwałkach,
- 15/ Samodzielny Referat Informac. DOK. III w Grodnie,
- 16/ " " " IX w Brześciu n/Bugiem,
- 17/ " " " I w Warszawie,
- 18/ K.O.P. "Brygada Grodno", w Grodnie,
- 19/ Wszyscy Panowie Starostowie Powiatowi
Województwa Białostockiego,
- 20/ Pan Starosta Grodzki w Białymstoku,
- 21/ Pan Naczelnik Urzędu Śledczego w miejscu.

Dowództwo Okręgu Korpusu Nr. IX

W. 22 131

Dnia 10 stycznia 1932 r.

I. Sytuacja ogólna.

Sytuacja gospodarcza w kraju stanowiła niemal główną płaszczyznę działalności propagandowej polskich stronnictw politycznych, z których silniej działały tylko Stronnictwo Narodowe i Chrześcijańska Demokracja. Określały one wspomnianą sytuację jako katastrofalną i prowadzącą kraj do ruiny, przy czem możliwość zapobieżenia temu widziały jedynie w likwidacji pomajowego systemu rządowego. Oba te stronnictwa współdziałały żywo z duchowieństwem katolickim w jego akcji protestacyjnej przeciwko projektowi nowego prawa małżeńskiego i w organizowaniu Akcji Katolickiej. W poczynaniach traktowanych stronnictw na odcinku organizowania Akcji Katolickiej zaszedł w grudniu charakterystyczny fakt, zasługujący na baczniejszą uwagę. Chodzi mianowicie o zwalczanie przez nie Związku Strzeleckiego i przewstawianie mu Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej. O ile dotychczas Stronnictwa te wraz z duchowieństwem ograniczały się do demagogicznej agitacji i szkalowania Związku Strzeleckiego, o tyle ostatnio niemal niedwuznacznie poczęły inspirować czynne wystąpienia członków Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej w odniesieniu do Związku Strzeleckiego i jego członków. W grudniu r. ub. miały miejsce wypadki napadu uzbrojonych członków Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej na świetlicę Związku Strzeleckiego, podłoża jego członków i fizycznego znęcania się przez księży nad członkami Związku Strzeleckiego. Zaznaczyć nadto należy, że walka duchowieństwa ze Związkiem Strzeleckim przybiera charakter coraz perfidniejszy, czego dowodem jest odmawianie rozgrzeszenia rodzicom, których synowie należą do Związku Strzeleckiego.

2

64

przeklinania strzelców z ambon, występowania przeciwko świeżym strzelcom, znajdującym się w pobliżu kościołów wówczas, kiedy tolerowane jest istnienie świetlik Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej w domach parafialnych, kancelariach kościelnych i nawet zakrystiach. Ponadto Stronnictwo Narodowe i Chrześcijańska Demokracja propagowały konieczność realizowania przez społeczeństwo polskie hasła "swoją do swego", podkreślając, że hasło to już od dawna realizowane jest przez Żydów. Więcej żywcem były PPS, CKW, i Stronnictwo Ludowe, z których pierwsza ograniczała się do działalności na gruncie Związków Zawodowych, gdzie zastrzekała nastroje bezrobotnych i występowała przeciwko "filantropijnym" akcji wojewódzkiego i powiatowych komitetów do spraw bezrobocia, drugie zaś podejmowało próby akcji organizacyjnej w powiecie suwalskim, jednak bez efektów zewnętrznych. Poczynia stronnictw opozycyjnych nie spotykały się z przeciwdziałaniem ze strony B. W. R., którzy żywiej działał jedynie w powiatach komżyńskim, ostrowskim i wołkowyskim.

Działalność polskich związków i stowarzyszeń polegała głównie na współdziałaniu z wojewódzkim i powiatowymi komitetami do spraw bezrobocia.

W dziedzinie ruchu narodowościowego podkreślić należy akcję prasy żydowskiej, oraz żydowskich organizacji społecznych i gospodarczych, przeciwną w odniesieniu do akcji bojkotowej, prowadzonej przez Stronnictwo Narodowe i Chrześcijańską Demokrację. Podkreślano w niej, że Rząd winien wystąpić przeciwko bojkotowi gospodarczemu Żydów równie stanowczo, jak i przeciwko ekscesom antyżydowskim, bojkot ten bowiem jest daleko groźniejszy dla Żydów, niż ekscesy.

Ze spraw białoruskich wymienić należy zwołanie na dzień 17 b. m. do Białegostoku zjazdu okręgowego delegatów kół TSB, z miasta Białegostoku, oraz powiatów białostockiego, wołkowyskiego

go i białskiego, który dokonać ma wyboru nowego zarządu okręgowego. W związku z tym zjazdem elementy radykalna wszczęły w terenie akcję mającą na celu obalenie zjazdu przez ich zwolenników w celu zapewnienia im możliwości uzyskania w nowym zarządzie przeważających wpływów.

Toczący się przed Sądem Okręgowym w Warszawie proces przeciwko przywódcom Centrolewu budzi duże zainteresowanie wśród społeczeństwa. Zainteresowanie to, przynajmniej trzeba, wzrasta w miarę zbliżania się procesu ku końcowi, o czym świadczy fakt zwiększenia się co najmniej podwójnie w grudniu w porównaniu z październikiem kolportażu pism opozycyjnych. Ogólnie przeważa przekonanie, że w traktowanym procesie zapadnie wyrok skazujący. Na tę ewentualność, jak już Urząd Wojewódzki doniósł Ministerstwu, przygotowane jest PPS.OMW.

Sytuacja gospodarcza poważniejszą zmianom nie uległa, jeżeli chodzi o tereny wiejskie, pogorszyła się zaś znacznie w ośrodkach przemysłowych, a szczególnie w Białymstoku i białostockim okręgu przemysłowym wskutek zastojów w przemyśle. Świadczy o tym znaczny wzrost bezrobocia, które na dzień 1 stycznia wyrażało się cyfrą 11.100 bezrobotnych /w dniu 1 grudnia ub.r. 9540 bezrobotnych/.

Stan gospodarczy ludności wiejskiej pogarsza trwająca depresja cen na bydło i to tembardziej, że ludność ta, ratując się przed skutkami długotrwałego spadku cen na zboże przeszła do produkcji zwierzęcej, która obecnie zawodzi niemal kompletnie. Szczegóły w tej materji zostały przedstawione Ministerstwu w oddzielnym sprawozdaniu. -

Data 10 stycznia 1932r.

65

II. Przegląd prasy

a/ J/raza prorządowa

Przegląd Łomżyński. Omawia w dalszym ciągu wystąpienia antyżydowskie studentów i Obozu Wielkiej Polski, wyjaśniając zarazem cel tych wystąpień. Stwierdza, że Oboz Wielkiej Polski dąży do zmobilizowania ulicy w obronie studentów obwiepolskich po uprzednim wytworzeniu w masach przeświadczenia, że Rząd występuje przeciwko studentom a popiera żydów, zaś policja z polecenia władz administracyjnych stosuje względem tychże studentów represje fizyczne. Zdaniem pisma, Stronnictwo Narodowe i Obwiepol podjęły akcję antyżydowską jedynie w celu odzyskania utraconych wpływów w społeczeństwie i rozpętania pośredniej walki ze znienawidzonym przez nie pomajowym systemem rządzenia Państwem. Przy sposobności pismo zaznacza, że w walce z tym Systemem stronnictwa opozycyjne tracą nieraz swą ideologię. Dowodzi tego przedewszystkiem stanowisko, jakie zajęła P.P.S. OKW w odniesieniu do omawianych wystąpień antyżydowskich. Aczkolwiek program P.P.S. OKW niema i nie może mieć nic wspólnego ze Stronnictwem Narodowym Obwiepołem, to jednakże przemilcza ona te wystąpienia li tylko ze względów oportunistycznych. Pohnawszy studentów i nawet młodzież szkolną na ulicę przeciwko żydom, Stronnictwo Narodowe odniosło iluzoryczne zwycięstwo, młodzież bowiem akademicka zrozumiała właściwy cel wystąpień antyżydowskich.

W związku z rocznicą śmierci Pierwszego Prezydenta Rzeczypospolitej ś.p. Gabriela Narutowicza pismo zastanawiało się nad przyczyną popełnionej na Jego osobie zbrodni i dochodziła do wniosku, że pozostaje ona w przyczynowym związku z nastawie-

wieniem polityczno-agitacyjnem Stronnictwa Narodowego, które niechęć swą do Pierwszego Prezydenta motywowało tem, że został on wybrany wbrew woli parlamentarnej większości polskiej. Na potwierdzenie słuszności tego wniosku pismo podkreślało, że i obecnie Stronnictwo Narodowe występuje przeciwko Prezydentowi Rzeczypospolitej, aczkolwiek powołała Go na to stanowisko wola większości przedstawicieli narodu. Pismo konkluduje zatem, że Stronnictwo Narodowe rządzi się wyłącznie szowinizmem politycznym w określaniu swego stosunku do najwyższych przedstawicieli Państwa i jako takie wspierane jest przez tych, którzy w roku 1922 potępili popełnioną zbrodnię, t.j. przez P.P.S. OKW.

Z okazji świąt Bożego Narodzenia pismo nawoływało do zaniechania sporów politycznych i budowania zgody, która wpłynęłaby na szybki przeżycie kryzysu gospodarczego.

Dziennik Biały - Interesowały się głównie sprawami lokalnymi natury społecznej i gospodarczej, przyczem wiele miejsca poświęcały pracom organizacyjnym i akcji Wojewódzkiego i Powiatowych komitetów dla spraw bezrobocia.

b/ Prasa opozycyjna

Życie i Praca Oceniało sytuację gospodarczą jako katastrofalną i prowadzącą bezpośrednio do ruiny kraju, podkreślając zarazem, że Rząd nie czyni nic w kierunku przeżycia kryzysu gospodarczego i budzącego więcej obawy stanu moralnego społeczeństwa, lecz tylko obiecuje. Następnie prowadziło w dalszym ciągu kampanję przeciwko nauczycielstwu i straciło się dowiedzieć, że nauczycielstwo w wyniku czynnego zaangażowania się w przerwany rok wyborczy straciło zaufanie ludności, które nie pogodziło się i nie może pogodzić z tem, ażeby nauczyciel, popierany ze skarbów Państwa mógł poświęcać dobro szkoły i wychowywanej przez nie młodzieży interesom stronnictwa politycznego.

W numerze 49 zamieściło orędzie Episkopatu Polskiego w sprawie

jak nowego prawa małżeńskiego i list pasterski ks. biskupa łukom-
skiego, nakazujący urządzenie zebrań protestacyjnych przeciwko te-
mu, rojektowi w dniu 8 grudnia, zaś w numerze następnym w sposób
nieślywale napastliwy wystąpiło przeciwko komisji kodyfikacyjnej,
którą nazwało "spoganiadą". W tymże numerze artykułem p.t. "Bierzmy
się do oszczędnej gospodarki w sejmikach" rozpoczęło po myśli
wytycznych znanego okólnika Stronnictwa Narodowego o pracy jego
grup w samorządach kampanję przeciw starostom, domagając się obni-
żenia dla nich dodatku samorządowego do 25% i pozbawienia ich samo-
chodów, oraz zniesienia sejmikowych instruktorów rżnych i oświaty
pozaszkolnej, którzy według podkreśleń pisma wykorzystywani są
dla celów politycznych. Wreszcie pismo omawiało począy się proces
przeciwko przywódcom Centrolewu, przyczem zaznaczało "Smutna sprawa
brzeska zwała się kamieniem ciężkim na polskie sumienia. Tym, któ-
rzy wezmą odpowiedzialność przed Bogiem i Narodem za sprawę brzeską
-lekko na duszy być nie może".

Nowe Życie

Podobnie jak "Życie i Praca" zwalczało projekt nowego prawa małżeń-
skiego, a pozątem zajmowało się kwestją bojkotu gospodarszego ży-
dów. Pod tym względem stanowisko pisma jest o tyle charakterystycz-
ne, że w czasie wystąpień antyżydowskich zachowało ono neutral-
ność, a nawet zamieściło odezwę, potępiającą te wystąpienia. Traktu-
jąc w wspomnianym bojkocie pismo przytoczyło ustęp z listopadowe-
go numeru "Wiadomości archidiecezjalnych wileńskich", w którym
powiedziano, że "społeczeństwo starsze wyczuło w ruchu młodzieży
akademickiej nie egoistyczne dążenia, nie wykładowywanie się tylko
nadmiaru energii młodzieńczej, która często nie dba o reguły i dla-
tego grzeszy, nie swawolę zawsze zasługującą na nagane, lecz dąż-
ność uchylecia narzucającej się całemu życiu naszemu przemocy i
nieuzasadnionej pretensji do supremacji nad naszym intelektem i
nad naszym życiem kulturalnem, gospodarczem i politycznem obcej
psychozy" i wysnuwało z niego wniosek, że nie można mówić o jakim-

kolwiek bojkocie w ścisłym znaczeniu, a jedynie o stosowaniu hasła "swój do swego" które oddawna stosowane jest przez społeczeństwo żydowskie. Po takim określeniu swego stanowiska w odniesieniu do bojkotu gospodarczego żydów pismo umieściło odezwę p.t. "Kupcy i rzemieślnicy Polacy", zawierającą apel do kupców i rzemieślników polskich, ażeby realizowali wspomniane hasło i starali się podnieść na wyższy poziom swe przedsiębiorstwa i warszaty. W artykule noworocznym oceniało ujemnie bilans roku 1931 w życiu Polki i zaznaczało, że bilans ten zamyka się w stwierdzeniu, iż "był to rok pogrążeniowy, w którym unosiły się nad narodem polskim i Polską odgłosy i opary smutnych dni brześciowych w odrodzonej Ojczyźnie, aż nareszcie przyszedł proces, który, mamy nadzieję, odwróci na zawsze tę ponurą kartę historii".

Wspólna Praca Wstępowała w obronie projektu nowego prawa małżeńskiego. W artykule "Laicyzacja Polski i Rzym" stwierdzała, że we wszystkich krajach cywilizowanych świata obowiązują prawa daleko radykalniejsze niż kompromisowa ustawa, którą proponuje polska komisja kodyfikacyjna. Rozpatrując następnie prawo małżeńskie, obowiązujące w szeregu krajów, podnosiła, że mimo daleko posuniętego liberalizmu wspomnianego prawa społeczeństwa z niego korzystające znakomicie się rozwinęły. Pismo wysnuwało z tego wniosek, że w danym wypadku duchowieństwo katolickie nie rozchodzi się o ochronę dawnego prawa małżeńskiego, lecz o władzę Rzymu nad Polską. Tym dążeniom duchowieństwa przeciwstawiło ono zasadę, że jeśli społeczeństwo chce żyć i rozwijać się, to musi samo dbać o swe interesy, a interesy Rzymu pozostawić Rzymowi.

W artykule "Piątiletka" podało streszczenie wydanej pod tymże tytułem nakładem "Drogi" książki Michała Farbmana. W związku z wygłoszonym w Łomży dnia 13 grudnia przez Wieniawę Długoszowskiego odczytem n.t. "Żydzi w Polsce" zamieściło artykuł A. Mosiężnika /Żyd Łomżyński/, który wyraża ubolewanie, że prelegent tylko w

8
pierwszej części odczytu mówił na temat właściwy i oświecił 67
przyczyny wystąpień antyżydowskich, stojąc po stronie młodożyty ży-
dowskiej i jej prawa do nauki, natomiast w drugiej części poddał kry-
tyce postępowanie Żydów w Polsce, co jest jego zdaniem niedopusz-
czalne, gdyż Żydzi w Polsce powinni wyłącznie sami rozpatrywać
swoje sprawy, któremi społeczeństwo polskie nie ma potrzeby wogóle
zajmować się.

Nr. BP. 76/32, T.

Dnia 10 stycznia 1932 r.

III. Polski ruch polityczny.

a/ Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem.

Podobnie jak w listopadzie, działalność propagandowa BBWR w terenie była słaba, co zresztą powiedzieć można także o działalności organizacyjnej, która jedynie w powiatach ostrowskim i łomżyńskim zyskała na intensywności. Ogólnie działalność BBWR cechowała bierność w odniesieniu stronnictw opozycyjnych, które tylko w powiecie ostrowskim były przezeń atakowane w sposób przemysłany i wynikach skuteczny, oraz pomijanie konieczności oddziaływania propagandystycznie na umysły ludności chociażby w ośrodkach o największym nasileniu akcji antyrządowej.

Powiat Augustowski   Zgromadzenie publiczne

W Bargłowie dnia 6 grudnia - zgromadzenie publiczne, na którym burmistrz Augustowa Olejniczakowski scharakteryzował sytuację gospodarczą w kraju i wysiłki Rządu w kierunku przełamania kryzysu gospodarczego /100/.

Białystok Miasto   Ruch organizacyjny.

Powstała rada grodzka.

Powiat Białostocki   Zgromadzenie publiczne

We wsi Rynki, gminy Zawyki dnia 14 grudnia wiec sprawozdawczy posła Jaroszewicza, który omawiał przyczyny kryzysu gospodarczego.

Zebrań zamkniętych.

W Ozarnej Wsi dnia 7 grudnia zebranie w sprawie akcji propagandowej.

Powiat Łomżyński   Ruch organizacyjny

Nowy kierownik sekretariatu powiatowego, Mieczysław Łazowski

organizować komitety gminne w Nowogrodzie, Wiźnie, Końskach, Szumowie, Szczepankowie, Rutkach, Piątnicy, Łomży, Sniadowie i Lubotynie

Zebrań zamkniętych

W Łomży dnia 19 grudnia zebranie komitetu miejskiego, na którym wybrano nowy zarząd.

Ruch organizacyjny.

W Piaskach powstał komitet gminny.

Zebrań zamkniętych.

Odbyły się zebrania w Zelwianach, gminy Piaski, Mścińsk i Piaskach. Na zebraniu w Mścińsku podniesiono fakt, że skarbnik miejscowego koła BBWR, Franciszek Okuliński informował o zebraniach i uchwałach zarządu tegoż koła proboszcza parafji, ks. Buraka. Okuliński wystąpił z BBWR.

Zebrań delegatów.

W Wołkowysku dnia 20 grudnia - zebranie powiatowe delegatów komitetów i kół przy udziale posła Włodzimierza Bzowskiego. Omawiano sprawy dotyczące gospodarstw różnych.

b/ Stronnictwo Narodowe.

Wspólnie z duchowieństwem prowadziło kampanję przeciwko projektowi nowego prawa małżeńskiego i współdziałało z tymże duchowieństwem w rozbudowie Akcji Katolickiej. Rozbudowa ta polegała na organizowaniu oddziałów Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej i prowadzeniu dywersji w odniesieniu do Związku Strzeleckiego. W agitacji terenowej przedstawiało sytuację gospodarczą w kraju jako wręcz katastrofalną i podkreślało, że uratować kraj od ruiny może tylko likwidacja pomajowego systemu rządzenia. Ponadto propagowało konieczność podjęcia przez społeczeństwo akcji bojkotu gospodarczego Żydów. Zaskazuje na specjalną uwagę zainteresowanie się przez stronnictwo poraz pierwszy od wyborów powiatem bielskim.

Powiat Bielski.

Zgromadzenie publiczne.

W Brańsku dnia 20 grudnia zorganizowano przez proboszcza miejscowej parafji, księdza Czarkowskiego wiec w lokalu zamkniętym posłów Berezowskiego i Godlewskiego, którzy stwierdzali, że Polska została objęta wszechświatowym kryzysem gospodarczym, nie mniej jednakże dowodzili, że kryzys w kraju zastrzany jest nieracjonalną polityką gospodarczą Rządu. Zdaniem ich Rząd tylko wtedy będzie mógł przełamać kryzys gospodarczy, kiedy osiądzie zaufanie całego społeczeństwa, o czym obecnie nawet mowy być nie może. Nadto posłowie poruszali w oświeceniu Stronnictwa walkę z projektem nowego prawa małżeńskiego i zagadnienie bojkotu gospodarczego żydów.-

Powiat Kolneński

Zgromadzenie publiczne.

Na wiecu w Kolnie dnia 13 grudnia r.ub. poseł Rakowski Henryk oskarżał Rząd o to, że, nie licząc się z sytuacją gospodarczą w Kraju opracował nierealny budżet i, że nie czyni nic w kierunku przełamania kryzysu gospodarczego /200/.

Powiat Ostrołęcki

Zgromadzenie publiczne.

W Ostrołęce dnia 27 grudnia r.ub. wiec sprawozdawczy posłów Witolda Staniszkisa i Jana Choromańskiego. Posłowie podkreślali, że Rząd ciągłym zwiększaniem podatków zastrza kryzys gospodarczy w kraju i wskazywali na potrzebę dążenia do jak najwydatniejszego obniżenia budżetów samorządu gminnego i powiatowego /100/-

Powiat Szamotyński

Zgromadzenie publiczne.

Dnia 8 grudnia r.ub. na zwołanych przez duchowieństwo wiecach protestacyjnych przeciwko projektowi nowego prawa

małżeńskiego przemawiali poseł Jan Choromański w Szostacynie
i posłanka Ewelina Popłowska z Brzawia, /200/ 100/..

Powiat Wysoko-Mazowiecki

Zebranie zamknięte.

W Wysokiem-Mazowieckiem dnia 21 grudnia posłowie Godlewski i Berezowski urządzili zebranie w sali parafjalnej. W przemówieniach swych krytykowali poczynania Rządu w dziedzinie walki z kryzysem gospodarczym i podkreślali konieczność zaprotestowania przez całą społeczność katolicką przeciwko projektowi nowego prawa małżeńskiego. /100/..

c/ Obóz Wielkiej Polski.

Zewnętrznych przejawów działalności nie dostrzegano.-

d/ Polskie Stronnictwo Chrześcijańskiej

Demokracji.

Propagowało konieczność podjęcia przez społeczeństwo polskie bojkotu gospodarczego żydów w sensie realizowania hasła "swój do swego" w takim stopniu, w jakim hasło to realizowane jest oddawna przez żydów, prowadziła kampanję protestacyjną przeciwko projektowi nowego prawa małżeńskiego, w specjalnem oświetleniu charakteryzowało sytuację gospodarczą w kraju i rozpoczęło żywszą akcję terenową w płaszczyźnie organizacyjnej. Silne było współdziałanie Stronnictwa z Akcją Katolicką.

Powiat Augustowski

Zebranie zamknięte.

W Augustowie dnia 20 grudnia poseł Romuald Pułjan odbył konferencję z miejscowymi działaczami Stronnictwa w sprawach akcji protestacyjnej przeciwko projektowi nowego prawa małżeńskiego i zamierzonym reformom szkolnictwa.-

W Jasionówce dnia 20 grudnia r.ub. poseł Wacław Bitner na wlecu sprawozdawczym omówił szkodliwość projektu nowego prawa małżeńskiego dla społeczności katolickiej i Państwa, podkreślając, że chrześcijańska demokracja przeciwstawia się temu projektowi wszelkimi rozporządzalnymi środkami i oświecał poczynania Rządu w dziedzinie gospodarczej, akcentując ich niefachowość /200/...

W Brodnie dnia 8 grudnia r.ub. odbył się Wojewódzki Zjazd delegatów Stronnictwa, obelany przeważnie przez powiaty grodzieński, augustowski, suwalski i białostocki. Na zjazd przybyli posłowie Bitner, Krzyżewski i Pułjan. Pierwszy z nich scharakteryzował sytuację gospodarczą w kraju, zaanalizował projekt nowego prawa małżeńskiego, wskazując na jego szkodliwość dla Państwa i społeczeństwa, podkreślał nieprzystosowanie polityki podatkowej Państwa do stanu gospodarczego ludności wiejskiej, stwierdzał, że administracja państwowa i policja nie przestrzegają obowiązujących praw i przepisów i szykanują ludzi, nie należących do obozu rządowego, dowodził, że wskutek tajemniczości polityki zagranicznej Rządu pozycja Polski na terenie międzynarodowym znacznie osłabła i wreszcie akcentował, że antyżydowskie wystąpienia młodzieży akademickiej i szkolnej były aktem odruchowym samoobrony społeczeństwa polskiego przed zalewem żydowskim. Zdaniem posła Rząd nie zrozumiał istoty tego aktu, stanął zbygorliwie w obronie żydów, u których wytworzyło się wskutek tego przekonanie, że są oni narodowością uprzywilejowaną w Polsce. Poseł Krzyżewski refero-

sprawy organizacyjne. Podkreślał on, że po uchwałach Kongresu katowickiego Chrześcijańska Demokracja musi wyteńczyć wszystkie siły, ażeby społeczeństwo katolickie, a zwłaszcza młodzież zorganizować w swych szeregach, przytem specjalnie zaznaczał, że chodzi Stronnictwu o wyrwanie młodzieży z pod demoralizujących ją wpływów Związku Strzeleckiego. Poseł Pułjan zajął się wyłącznie sprawami lokalnymi i statutowymi. Po ich przemówieniach wybrano zarząd wojewódzki w składzie: poseł Bitner Wacław, dziekan białostocki ks. Aleksander Chodyko, ks. Zalewski, prefekt z Białegostoku, poseł Romuald Pułjan, Gutman i Domaradzki z Grodna /40/.

o d c z y t.

W Grodnie dnia 27 grudnia ub.r. poseł Romuald Pułjan wygłosił odczyt o projekcie nowego prawa małżeńskiego, w którym nawoływał społeczność katolicką do przeciwstawienia się temu projektowi z całą stanowczością. /200./.

e/ Stronnictwo Ludowe,
-----

wiat Suwalski

Ruch organizacyjny.

Sekretarz wojewódzki Stronnictwa Antoni Trochim urządził kilka zebrań organizacyjnych w powiecie, które nie dały jednak stronnictwu efektów organizacyjnych. Zgromadzeni na tych zebraniach wręcz oświadczaali Trochimowi, że nie chcą partyj politycznych, uważają bowiem, iż potrzebne im są organizacje spółdzielcze i społeczne. Jedynie we wsi Sobolewo, gminy Huta udało się Trochimowi zorganizować koło lokalne stronnictwa liczące 10 członków.

f/ Polska Partja Socjalistyczna.

Działalność swą zośrodkowywała wyłącznie na gruncie związków zawodowych, zwłaszcza w Białymstoku i białostockim okręgu przemysłowym, oraz w bielskim okręgu przemysłu drzewnego. Charakterystycznym jest, że wszelkie bielski okręg przemysłu drzewnego należy do partyjnego okręgu białostockiego, to jednakże poseł Stanisław Dubois, dbając specjalnie o swój okręg wyborczy, do którego należy powiat bielski, ustanowił w Bielsku-Podlaskim Edwarda Bryniawicza jako pewnego rodzaju drugiego sekretarza partji, zależnego tylko luźnie od OKR.PPS.CKW. w Białymstoku. Wspomnianą działalność PPS. charakteryzowały: dążenie do zaostreżenia nastrojów wśród bezrobotnych i usiłowanie inspirowania ich w kierunku narzucenia kontroli powiatowym komitetem do spraw bezrobocia, oraz prowadzenie akcji przeciwstawnej w odniesieniu do tych komitetów. Pomijała PPS. prawie całkowicie tego rodzaju zagadnienia jak zróżniczkowane ustosunkowanie się społeczeństwa polskiego do projektu nowego prawa małżeńskiego i prowadzoną przez Stronnictwo Narodowe i Ch.D. propagandę bojkotu ~~gospodarczego~~ żydów. Jedynie organ PPS. łomżyńska "Wspólna Praca" w jednym z artykułów wypowiedziała się za wspomnianym projektem prawa małżeńskiego, nazywając go zresztą kompromisem, i stwierdzając, że nawet liberalniejsze prawa małżeńskie w innych krajach nie tylko nie przyniosły szkody społeczeństwom katolickim, lecz jeszcze umożliwiły im szybszy rozwój.-

10 grudnia 1932r.

IV. Polskie Związki i Stowarzyszenia Społeczne.

a/ Związek Strzelecki.

Nowe oddziały.

Powstały w Sopoćkiniach, powiatu augustowskiego /36/
gdzie dotychczas dominowały wpływy Akcji Katolickiej i wsi
gminnej Troszyn, powiatu ostrołęckiego /11/.

W ciągu miesiąca oddziały Związku Strzeleckiego prowadzi-
ły wydatną akcję finansową na rzecz komitetu dla spraw bezrob-
cia. Charakterystycznym jest, że o ile w grudniu Związek Strz-
lecki niemal wszystkie wpływy z urządzonych przez niego impre-
dochodowych przeznacza na cel bezrobocia, o tyle zwalczające
go Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej nie przeznaczyło na ten
cel ani jednej imprezy dochodowej.

Zasługuje także na podkreślenie, że w ubiegłym miesiącu
zaostrzyła się walka Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej ze Zwi-
żkiem Strzeleckim, a także, iż coraz częstszymi stają się wypa-
ki czynnych wystąpień fizycznych Stowarzyszenia Młodzieży Po-
lskiej przeciwko Związkowi Strzeleckiemu, nierzadko pod wpły-
wem duchowieństwa katolickiego.

Tak na przykład we wsi Długoleś, gminy Krypnie w powiecie
białostockim członkowie Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej
podczas przedstawienia i zabawy napadli ze szpadlami i widzi-
mi na członków Związku Strzeleckiego i kilku z nich pobili.
Ksiądz Oleśczuk, proboszcz parafji w Krypnie powiatu biało-
stockiego dnia 3 stycznia b.r. wezwał do siebie czterech pr-
niejszych członków Związku oddziału Strzeleckiego w Długoleś
i zwymyślał ich od bandytów, a jednego z nich Jana Sadowski
go pobił do krwi po twarzy.

Dnia 26 grudnia r.ub. w Dąbrogę, gminy Krypnia w powiecie Białostockim, oddział Stowarzyszenia Podchorążych Polskiej Armii w wiodły i szpadle, napadli na świetlicę miejscowego Oddziału Związku Strzeleckiego i usiłovali rozpedzić zgromadzonych w niej strzelców.

Proboszcz parafji w Dąbrogę, ksiądz Walter, zaproszony na otwarcie świetlicy Związku Strzeleckiego, zaproszenia nie przyjął i oświadczył, że "Związek Strzelecki jest placówką tyjną popierającą projekt nowego prawa małżeńskiego".

Towarzystwo Przyjaciół Związku Strzeleckiego.

W Ostrowi-Mazowieckiej ukonstytuował się zarząd powiatowy Towarzystwa Przyjaciół Związku Strzeleckiego. -

b/ Stowarzyszenie Rezerwistów i b. Wojskowych.

W Łomży dnia 20 grudnia odbył się zjazd powiatowy delegatów kół miejskich i gminnych Stowarzyszenia. w sprawach organizacyjnych, szkolenia rezerwistów i współpracy z oddziałami P.W. w zakresie szkolenia młodzieży w okresie przedboronym. W obradach zjazdu wzięli udział Starosta Powiatowy, Inspektor Szkolny i Dowódca 18-ej Dywizji Piechoty, generał Młot-Pijałkowski. -

c/ Zjednoczenie Związków Młodej Wiejskiej i Ludowej

Prowadziło akcję unifikacyjną na gruncie poszczególnych oddziałów. -

d/ Związek Obrony Kresów Zachodnich.

Urządził w poszczególnych miastach 6 akademij, poświęconych Słaskowi i Pomorzu. -

e/ Związek Podoficerów Rezerwy.

W Grodnie na zebraniu członków oddziału Związku w celu

18 72
5 grudnia r.ub. złożono sprawozdanie z przebiegu zjazdu wal-
nego delegatów Związku w Warszawie i Gdyni, wyboru delega-
tów na następny zjazd walny, zatwierdzone stanowisko pła-tnego
sekretarza oddziału i omówiono sprawy organizacyjne.

f/ Związek Legionistów

W Grodnie dnia 20 grudnia r.ub. odbyło się przy udział-
le posłów Walowskiego i Łazarskiego nadzwyczajne walne ze-
branie członków oddziału, na którym poseł Walowski nakreślił
program działalności związku w dziedzinie społecznej i po-
litycznej.

g/ Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej.

Nowe oddziały.

Powstały w Gonimżu, wsi Studzianka w gminie Czarna-
Wież powiatu białostockiego, Wiotkiewiczach-Wielkich, gminy
Ejmonty-Wielkie w powiecie grodzieńskim, wsiach Kleczkowo,
Dąbek, Chorosany i Zabiele w powiecie ostrołęckim, Wierobie-
kach i Pobrownikach-Wielkich w powiecie wołkowyskim.

W powiecie grodzieńskim intensywnie działa instruktor
organizacyjny Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej, Wacław Sku-
cki.

Coraz silniej uwidacznia się latolny charakter Stowar-
szenia Młodzieży Polskiej jako swego rodzaju bojowej organiza-
cji Akcji Katolickiej. Oddziały Stowarzyszenia podciągane są
do bezwzględnej walki ze Związkiem Strzeleckim, której pa-
tronuje duchowieństwo. Walka ta usawnętrznia się w formie
dywersji moralnej w odniesieniu do Związku Strzeleckiego,
teroru w stosunku do członków Związku i moralnego nacisku
na jego rodziców. Zdarzają się często wypadki, że księża odna-
wiają rozgrzeszenia rodzicom, których synowie należą do
Związku Strzeleckiego, przeklinają tych, którzy propagują

Związek Strzelecki. Robią kwestję z tego, że świetlice Związku Strzeleckiego znajdują się w pobliżu kościołów tolerując zarazem istnienie świetlic Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej w domach parafjalnych kancelariach kościelnych a nawet po prostu w zakrystiach itp. Związek Strzelecki ponadto pomawiany jest obecnie przez duchowieństwo o to, że jest organem partyjnym powołanym do obrony projektu nowego prawa małżeńskiego, prowadzenia walki z kościołem itd. a wszystko to ma na celu wyrwanie młodzieży z pod wpływu Związku Strzeleckiego i oddanie jej pod wpływ Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej, co zresztą wyraźnie podkreślił poseł Krzyżewski na zjeździe wojewódzkim Chrześcijańskiej Demokracji w Grodnie. Zaznaczyć należy, że w traktowanej walce ze Związkiem Strzeleckim staje się coraz bardziej agresywne Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej, ufne w opiekę duchowieństwa.

h/ Stowarzyszenie Robotników Chrześcijańskich.

Stowarzyszenie Robotników Chrześcijańskich w Augustowie rozpoczęło propagandę akcji bojkotowej w odniesieniu do żydowskiej myśli wkazań Chrześcijańskiej Demokracji.

i/ P. O. W.

W Siemiatyczach dnia 20 grudnia odbył się zjazd powiatowy delegatów kół w sprawach organizacyjnych /27/.

j/ Katolickie Towarzystwo "Carytas".

W Kuśnicy, powiatu białostockiego powstał oddział Katolickiego Towarzystwa "Carytas" archidiecezji wileńskiej.

W Grodnie dnia 13 grudnia r.ub. na wspólnym posiedzeniu wszystkich polskich organizacyj kupieckich i rzemieślniczych postanowiono utworzyć wspólny sekretariat dla żywego zainteresowania ~~z~~ społeczeństwa polskiego sprawami kupiectwa i rzemiosła.

W Łomży dnia 12 grudnia r.ub. na nadzwyczajnym zebraniu ogólnym członków kasy spółdzielczej przemysłowców łomżyńskich uchwalono dopełnić udziały do ustawowo przewidzianej normy 100 zł. oraz dążyć do zwiększenia ilości udziałowców. Na temże posiedzeniu wybrano Starostę Powiatowego 95-iu głosami /na 133/ na członka rady kasy. Kandydaturze Starosty zwolennicy Stronnictwa Narodowego przeciwstawili kandydaturę adwokata Winnickiego, która uzyskała zaledwie 35 głosów.

W Ostrowi-Mazowieckiej BBWR. uzyskało poważne wpływy w spółdzielni "Spółka", pozostającej do niedawna pod wyłącznymi wpływami Stronnictwa Narodowego. Do spółdzielni tej BB. wprowadziło dwóch swoich wybitnych członków i spowodowało usunięcie ze stanowiska kierownika spółdzielni, Roszkowskiego, wybitnego działacza Stronnictwa Narodowego. W ciągu miesiąca Stronnictwo Narodowe usiłowało odzyskać utracone wpływy, jednakże bezskutecznie, gdyż BB. przedstawiało mu argumenty o złej gospodarce tejże spółdzielni. za czasów wyłączności jego wpływów w kierownictwie spółdzielnią.

W Sokółce dnia 6 grudnia r.ub. odbył się zjazd delegatów istniejących w powiecie organizacji spółdzielczych. Na zjeździe tym uchwalono rezolucję, zalecającą kasom Stefczyka wzmożenie egzekucji zaległych długów.

W Suwałkach na wspólnym posiedzeniu zarządu i rady Nadzorczej spółdzielni rolniczo-handlowej "Przyszłość" w Suwałkach i członków Wydziału Powiatowego Sejmiku postanowiono poczynić

jak najdalej oszczędności w spółdzielni drogą redukcji par-
 lu oraz zlikwidowania sklepów towarów mieszanych przy spółdziel-
 ni w Sułżkach i filji spółdzielni w Raszce, powiatu august-
 skiego, ażeby w ten sposób zapewnić spółdzielni możliwość pra-
 trwania kryzysu.-

1/ R ó z n e.

Redaktor Wieniawa-Długoszewski wygłosił dnia 14 grudnia
 r.ub. w Białymstoku odczyt na temat "Rząd Lubelski" treść od-
 czytłu omówiona została w sprawozdaniu miesięcznem za m-c listo-
 pad i dnia 13 grudnia r.ub. odczyt w Łomży na temat "Żydzi
 w Polsce", w którym potępiał wystąpienia antyżydowskie, stwier-
 dzał jednak, że społeczeństwo żydowskie nie zawsze w sposób na-
 leżyty kształtuje swój stosunek do społeczeństwa polskiego i
 żywotnych zagadnień państwowych.-

---O---O---

Dnia 10 stycznia 1932 r.

V. Ruch wyznaniowy.

W dniach 8 i 13 grudnia r.ub. we wszystkich kościołach na terenie Województwa odczytane zostały odczytanie Episkopatu Polskiego i listy pasterskie ordynariuszy diecezji w sprawie projektu nowego prawa małżeńskiego. Po odczytaniu ich proboszczowie parafii odbyli zebrania protestacyjne przeciwko wprowadzeniu w życie tego projektu i wezwali parafjan do podpisywania protestów. Podpisywanie tych protestów odbywało się pod presją moralną duchowieństwa i osób z kościołem silnie związanych. Naogół przyznać należy, że ludność dość obojętnie odniosła się do omawianej akcji protestacyjnej, podkreślając niejednokrotnie, że duchowieństwu chodzi jedynie o niedopuszczenie do utraty przez nich poważnego źródła dochodu, gdyż wśród samego duchowieństwa istnieją różne poglądy na kwestję małżeńską. Po dniu 13 grudnia r.ub. duchowieństwo rozpoczęło formalną walkę z projektem nowego prawa małżeńskiego, uciekając się do różnych demagogicznych środków agitacji. Wmawiało ono w ludność zarówno z ambon, jakoteż przy kolendowaniu po wsiach, że urzędnikami stanu cywilnego, którym będzie przysługiwało prawo udzielania ślubów w myśl traktowanego projektu, będą Żydzi, a więc Żyd będzie mógł udzielać ślubów katolikowi, że wprowadzenie w życie projektu grozi Polsce utratą niepodległości, że nastąpi zdziczenie obyczajów, że Polska zostanie oddana w ręce Żydów, masonów i inowierców.

W Jasionówce, powiatu białostockiego miejscowy proboszcz ksiądz Małyniec-Malicki z ambony dnia 8 grudnia wyklęł dwukrotnie tych swoich parafjan, którzy głosowali na listę BWA.

i zapowiedział, że gdyby nawet Sejm obecny, wybrany w więkaności drogą fałszerstwa, uchwalił projekt nowego prawa małżeńskiego, to uczciwy sejm następny projekt ten uchyli.

Akcją protestacyjną przeciwko projektowi nowego prawa małżeńskiego w powiecie bielskim kierował specjalny wysłannik Kurji Biskupiej w Pińsku, prałat Iwicki.

Rektor gimnazjum w Drohiczynie, powiatu bielskiego, ksiądz Antoni Rojko w dniu 13 grudnia oświadczył z ambony, że należy piętnować publicznie tych wszystkich, którzy podczas wystąpień antyżydowskich stanęli w obronie żydów.

W Łomży dnia 8 grudnia w Domu Katolickim odbyło się zebranie protestacyjne, na którym po przemówieniu m.in. ks. infułata Szczęsnowicza, uchwalono rezolucję, protestującą przeciwko projektowi ustawy o nowym prawie małżeńskim i rozwodach i żądającą odrzucenia tego projektu, jako godzącego w prawa Kościoła Katolickiego i w prawa Boże.-

b/ Kościół Prawosławny.

W związku z utworzeniem nowej parafji prawosławnej we wsi Juszków-Gród w gminie Jałówka, powiatu wołkowyskiego, powstała z jednej strony pomiędzy mieszkańcami wsi Saki, odnoga i Zacharki gminy Tarnopol, oraz mieszkańcami wsi Suszcza, Bindziugi, Supryny i Koleśno, z drugiej tarcia. Mieszkańcy pierwszej wsi zgadzają się na należenie do nowej parafji i zmuszają do tego drugą stronę, która jest przeciwna utworzeniu nowej parafji z tej racji, że będąc musieli ponieść koszty remontu cerkwi w Juszkowym-Grodzie i urządzenia tamże omentarza parafjalnego. Wysłali oni nawet specjalne delegacje do arcybiskupa Aleksego w Grodnie i Wojewody z prośbą o pozostawienie ich przy dotychczasowej parafji i zapowiadają, że raczej sprowadzą księdza unickiego, niż by mieli należeć

24
do nowej parafji.

75

c/ Polski Katolicki Kościół Narodowy.

Jak już Urząd Wojewódzki podkreślał w poprzednich sprawozdaniach, pobieranie wysokich opłat za posługi religijne przez duchowieństwo prawosławne odstrasza ludność od cerkwi prawosławnej i stwarza znaczne możliwości dla Polskiego Katolickiego Kościoła Narodowego. Ostatnio mieszkańcy wsi Zabłonie w gminie Izabelin, powiatu wołkowyskiego, należący do parafji w Izabelinie z powodu pobierania nadmiernych opłat przez proboszcza tejże parafji, księdza Makowielskiego za posługi kościelne postanowili przejść do Narodowej Cerkwi Prawosławnej i utworzyć we wspomnianej wsi parafję tejże cerkwi, bądź też przyłączyć się do istniejącej już parafji we wsi Konna gminy Zelwa. W tym celu zaprosili oni do siebie na dzień 8 b.m. proboszcza Narodowej Cerkwi Prawosławnej we wsi Konna, księdza Sergjusza Szwedko.

Wspomniany ksiądz Sergjusz Szwedko, zamieszkały dotychczas we wsi Parafjanowicze, przenosi się obecnie na stałe do wsi Konna, gdzie wynajęło mu już mieszkanie.

Dnia 5 grudnia do wsi Podbożecie, gminy Krzemienica w powiecie bielskim przybył biskup Kościoła Narodowego, ksiądz Józef Zielonka, który przebywał tutaj 4 dni u proboszcza Podbożeckiej parafji Polskiego Katolickiego Kościoła Narodowego ks. Józefa Janika. Dokonał on poświęcenia kościoła tejże parafji i aktu bierzmowania dwunastu dzieci w wieku szkolnym i zwiędził wieś Parafjanowicze.

Zaniepokojone rozwojem Polskiego Kościoła Narodowego duchowieństwo katolickie w powiecie wołkowyskim zamierza zorganizować akcję misyjną w zagrożonych miejscowościach.

Data 10 stycznia 1932r.

VI. Mniejszości Narodowe.

Podobnie jak w poprzednich miesiącach, zainteresowanie ludności wszystkich narodowości szło głównie w kierunku gospodarczym. Jeżeli chodzi o ludność żydowską, to w dalszym ciągu ważnym momentem dla niej były listopadowe wystąpienia antyżydowskie i rozwijająca się w ich konsekwencji akcja bojkotu gospodarczego żydów. Jakkolwiek akcja ta na terenie Województwa nie przyniosła szerszych rezultatów i nie wykroczyła nawet poza ramy propagandy czynników politycznych, to jednak zarówno prasa żargonowa, jakoteż gospodarcze i oświatowe organizacje żydowskie w ciągu miesiąca na każdym kroku podkreślały, że na władzach państwowych ciąży obowiązek przeciwdziałania bojkotowi w taki sam zdecydowany sposób, jak i przeciwdziałania ekscesom. Traktując o tem, n.p. białostocki dziennik "Unser Lebn" zaznaczał, że w okresie ekscesów antyżydowskich Rząd umiał rozprawić się z nimi energicznie, ale nie zdołał stworzyć sobie pod tym względem należytego wpływu na społeczeństwo i uchronić tem samem żydów od bojkotu gospodarczego, który dla żydów jest daleko groźniejszy, niż ekscesy. Poszczególne organizacje żydowskie szły nawet tak daleko, że domagały się stosowania surowych kar względem tych, którzy podnosili kwestje realizowania hasła "swój do swego". Duże zainteresowanie wśród mniejszości narodowych obudził drugi powszechny spis ludności. Prowadzona była silna agitacja za podkreślaniem przez ludność swej narodowości, przycem ludność żydowska rozbiła się w płaszczyźnie spisu na dwa obozy językowe, uznając - jeden język żydowski, drugi hebrajski. Wśród ludności litewskiej, zwłaszcza w przygraniczu czynnik antypaństwowe agitowały za negatywnem ustosunkowaniem się do spisu, przekonywując tem ludność, że spis ma na celu ode ranie od

76

podność litewskiej deklaracji na wieczne arzezenie się
praw narodowy. Skutkiem tej agitacji w kilku wypadkach
litwini odmówili podpisania kwestjonariuszy.

Ze spraw białoruskich na podkreślenie zasługuje zwołany
na dzień 15 b. m. do Białegostoku zjazd okręgowy delegatów
kół TSB. z powiatów wołkowyskiego, bielskiego, białostockie-
go i m. Białegostoku. Zjazd ten zwołany został pod naciskiem
elementów radykalnych, które usiłują dać do ożywienia dzia-
łalności Towarzystwa i wybrania zarządu okręgowego TSB.
w Białymstoku, złożonego z działaczy radykalnych. Sądzić
można, że zjazd ten będą się starali wykorzystać komuniś-
ci w celu przeferowania do wspomnianego zarządu swych
przedstawicieli, czemu przeciwstawi się prawdopodobnie gru-
pa umiarkowana działaczy TSB. -

a/ S y d z i.

Życie polityczne.

Sjonisci.

W Białymstoku dnia 21 grudnia odbył się obchód sjo-
nistyczny, poświęcony pamięci rabina Samuela Mohinowicza.
obchódzie
W ujęciu wzięł udział poseł Grünbaum, który w dłuższym
przemówieniu podkreślał konieczność skupienia się społe-
czeństwa żydowskiego w szeregach organizacji sjonistycznych
/1110/.

W Bielsku-Podlaskim w dniach 11 i 12 grudnia r. ub.
d-r Aszer Borenstajn wygłosił odczyty o rzeczywistości ży-
dowskiej Palestyny, w których wykazywał na coraz większe
zrozumienie żydów dla konieczności posiadania własnego
Państwa Palestyńskiego.

W Ostrowi-Mazowieckiej dnia 15 grudnia r. ub. poseł
Grünbaum wygłosił odczyt o obecnej sytuacji w sjonizmie

ODA BI
P.76/3
styc

i w Palestynie. Stwierdził on, że wznoszący ruch antyżydowski w Hiszpanji i Niemczech spowodował zaostrzenie się nastrojów antysemickich w Polsce. Do wykorzystania Stronnictwo Narodowe i Chrześcijańska Demokracja, oraz Obóz Wielkiej Polski, doprowadzając do ulicznych ekscesów przeciwko żydom.

Tenże odczyt poseł Grünbaum powtórzył w Wołkowysku, gdzie dowodził, że konieczność samoobrony żydów przed gwałtami, z jakimi żydzi spotkali się w krajach słowiańskich i w Azji wysunęła gwałtownie kwestję organizowania się społeczeństwa żydowskiego. Kwestja ta zawsze była podłożem przez sjonistów, których zasługą jest, że, tworząc potężną organizację, mogli zawsze reagować skutecznie na wydarzenia zagrażające żydom, aczkolwiek nierzadko nie mogli tym wypadkom zapobiec, gdyż przychodzili oni niespodziewanie.
/400/.-

B u n d.

W Białymstoku dnia 20 ub.m. Bund zorganizował zbiorowy odczyt o bezrobociu i stosunkach w związkach zawodowych. Mówcy Pajgim i Goldman dowodzili, że rządowa akcja zwalczania bezrobocia wymaga często przeciwstawiania się jej przez związki zawodowe /100/.-

Poalej-Sjon.

W Kolnie dnia 12 grudnia odbyło się zebranie członków miejscowej organizacji Poalej-Sjon w sprawach organizacyjnych i ustawy przemysłowej.

Organizacja Poalej-Sjon w Łomży urządziła dnia 25 grudnia r.uB, wieczór dyskusyjny na temat kongresu muzułmanów w Jerozolimie i jego znaczenia politycznego, a dnia 26.

77

grudnia zebranie sprawozdawcze w sprawie działalności jej przedstawicieli w wyznaniowej gminie żydowskiej.

W Wołkowysku dnia 5 grudnia r.ub. redaktor Sawa Mendelson "Volksceitung" wygłosił odczyt, w którym przeciwstawiał program socjalistyczny programom sjonistów i ortodoksów, dowodząc, że działalność tych ostatnich jest szkodliwa w skutkach dla pracujących mas żydowskich. -

Życie społeczne.

W Orli, powiatu bielskiego dnia 10 grudnia powstał oddział Stowarzyszenia "Brith Trumpeldor".

W Łomży powstało stowarzyszenie "Jehutes", które ma mieć na celu popieranie moralne i materialne żydowskich kureśców religijnych "Bejs-Jakaw". -

Życie Kulturalno-Oświatowe.

W Białymstoku dnia 12 grudnia r.ub. Pan Jankiel z Warszawy wygłosił dwa odczyty. W pierwszym z nich, poświęconym "Literaturze burżuazji proletariatu", stwierdzał, że literatura proletariatu geruje swym realizmem nad literaturą burżuazji, w drugim zaś, traktującym o stanie szkolnictwa żydowskiego w Polsce, ilustrował rozpaczliwy stan szkół żydowskich i wadliwy kierunek wychowywania przez nie młodzieży.

Na zakończenie drugiego odczytu Pan proponował uchwalenie rezolucji, potępiającej represję władz w stosunku do szkolnictwa żydowskiego w Polsce ogólnie, a w Województwie Wileńskim w szczególności, do czego jednakże nie dopuścił przedstawiciel Starosty. /800/. -

Życie Żydów.

Na zebraniu Związku Kupców Sydowskich w Wołkowysku w dniu 26 grudnia r.ub. uchwalono protest przeciw kierownikowi Urzędu Skarbowego w Wołkowysku za "niewzięcie pod uwagę kupiectwa i nie liczenie się z nominacją członków do komisji szacunkowej w sprawach podatku przemysłowego jak również za jego nieżyłowiwy stosunek do Żydów".

R ó ż n e.

W Wołkowysku dnia 25 grudnia r.ub. redaktor "Volkszeitungu", Salman Lichtensztejn wygłosił odczyt o sytuacji Żydów w Polsce. Przeprowadzając analogję pomiędzy faszyzmem i obozem rządzącym w Polsce, mówca dowodził, że zarówno faszyzm, jakoteż wspomniany obóz dążą konsekwentnie do zniszczenia socjalizmu. Ponadto Lichtensztejn występował dość ostrą krytyką Rządu i potępiał komunizm, twierdząc, że komuniści doszli już do takiej perfidji, iż obecnie łączą się z socjalistami.

Współpracownik "Momentu" adwokat M. Suryc z Warszawy wygłosił w Białymstoku i Wołkowysku odczyty na temat: "Co widziałem i słyszałem w Rosji Sowieckiej", w których podkreślał ciężkie położenie materialne ludności, a zwłaszcza robotników w Rosji, upadek miast, nędzę kolonii żydowskich, fikcję ustawy o osmiodzinnym dniu pracy, organizowanie sklepów i restauracyj na pokaz dla cudzoziemców, szerzenie się głodu i nędzy i niebывały terror polityczny.

W y z n a n i o w e.

Dnia 4 grudnia r.ub. w Suwałkach odbyły się wybory do rady wyznaniowej gminy żydowskiej. W wyborach tych blok prorsządowy, reprezentowany przez listy Nr. 1 /inteligencja

3,7

78

2 mandaty/ Nr. 2 /remieślnicy - 4 mandaty/, Nr. 3 /właściciele nieruchomości - 1 mandat, uzyskał 7 mandatów, sjonisiści /lista Nr. 3 - 6 mandatów/ 1 bezpartyjni /właściciele nieruchomości /kupcy - 2 mandaty/..-

P r a s a.

Nawoływała społeczeństwo żydowskie do silniejszego niż dotychczas współdziałania z wojewódzkimi i powiatowymi komitetami dla spraw bezrobocia i podkreślała małe zainteresowanie się tegoż społeczeństwa katastrofalnym położeniem bezrobotnych żydów, a nadto oświeślała sytuację gospodarczą żydów.

Z artykułów natury politycznej na specjalną uwagę zasługuje umieszczony w "Unzer Leb'n" artykuł p.t. "Polityczna satysfakcja, omawiający odpowiedź Pana Ministra Spraw wewnętrznych na interpelacje żydowskiego koła parlamentarnego w sprawie ekscesów żydowskich. Pismo stwierdza, że odpowiedź wyjaśniająca, że były ekscesy antyżydowskie, a nie antypolskie, jak twierdzi prasa endeka, daje żydom całkowitą satysfakcję polityczną, ale nie więcej. Z odpowiedzi tej zdaniem pisma wynika, że w Polsce jakby były dwie odrębne rzeczy: Rząd osobno i Państwo osobno, a przecież Żydzi żyją w Państwie nie w Rządzie. Pismo zastrzega się, że mówiąc o Rządzie, oddziela go nawet od obozu sanacyjnego, który także był przesłaknięty tendencjami antyżydowskimi. Dalej pismo zaznacza, że wówczas kiedy Pan Minister Spraw Wewnętrznych nazywa nieszczęśliwy wypadek w Wilnie "tragicznym wypadkiem", władze śledcze wileńskie organizują pościgi za winnymi, jakby za najgorszymi bandytami, a prasa endeka prowokuje nadal społeczeństwo polskie przeciwko żydom. Pismo chce wiedzieć, że odpowiedź Pana Ministra na

interpelacja nie była sformułowana tylko na wywołanie odpowiedniego wrażenia zagranicą i jest przekonane, że Rząd bynajmniej nie chciał ekscesów antyżydowskich, niemniej jednak uważa za konieczne podkreślić, że Rząd podczas tych ekscesów nie wywarł należytego wpływu na społeczeństwo i nawet na podległe mu organa, które były i są przesłannymi antypatją do Żydów. Stąd też odpowiedź Pana Ministra daje tytułem, zdaniem pisma, zadowolenie teoretyczno-polityczne, nie stwarza zaś praktycznie całkowitego bezpieczeństwa na przyszłość. -

b/ B i a ł o r u s i n i .

W Białymstoku na posiedzeniu zarządu okręgowego TSB, w dniu 20 grudnia ub.r. omawiano sprawę ożywienia działalności kół Towarzystwa w poszczególnych powiatach, przy czym w dyskusji podkreślano, że najlepiej rozwija się koło TSB w Gródku, powiatu białostockiego, liczące około 150 członków. Na temże zebraniu postanowiono zwołać zjazd kół okręgowy delegatów w celu dokonania wyboru nowego zarządu podwyższenia wysokości składki miesięcznej do 50 groszy i wypracowania planu działalności Towarzystwa na najbliższą przyszłość. Zjazd ten odbędzie się w Białymstoku dnia 17 stycznia.

Koło Towarzystwa Szkoły Białoruskiej w Gródku, powiatu białostockiego ożywiło działalność nieżywnotnego od dłuższego czasu koło wsi Topilec gminy Chorosze, oraz przystąpiło do tworzenia nowych kół we wsiach Mielezki i Nowej-Woli. Zarząd Koła w Gródku zainstalował we własnym lokalu aparaty radiowe i urządził kilka publicznych audycji radiowych. Ponieważ nie posiadał na to zezwolenia władzy administracyjnej, przeto Starosta Powiatowy spowodował

32
odebranie mu przez władze państwowe zezwolenia na prawo eksploataowania radiowej stacji odbiorczej.-

c/ L i t w i n i .

W powiecie grodzieńskim samorządnie zlikwidowało się koło Towarzystwa Św. Kazimierza we wsi Gruta, gminy Marcinkaniec, liczące 30 członków.

We wsi Randonance, gminy Marcinkaniec powiecie grodzieńskim miejscowe koło Towarzystwa Św. Kazimierza zbudowało pomnik dla uczczenia obchodzonej w roku ubiegłym 500-letniej rocznicy śmierci ks. Witolda.

We wsi Krasnowo, powiatu suwalskiego nauczycielka miejscowej szkoły powszechnej, Jadwiga Karpowiczówna zorganizowała wieczorowe kursy dokształcające dla młodzieży litewskiej, na które początkowo zapisano się 32 osoby, później jednakże część tych osób pod wpływem agitacji członków zarządu lokalnego oddziału Towarzystwa Św. Kazimierza zaprzestała uczęszczać na kurs.

Podobny negatywny stosunek zajęli działacze Towarzystwa Św. Kazimierza do zorganizowanego przez wspomnianą nauczycielkę Karpowiczówną obchodu rocznicy Powstania Listopadowego.-

d/ U k r a i n e y .

Oddział Ukraińskiego Centralnego Komitetu w Płocku, powiatu suwalskiego urządził dnia 5 grudnia r.ub. akademję świąteczną ku uczczeniu pamięci powstańców ukraińskich, rozstrzelanych przez bolszewików na Wołyniu.

Podobną akademję urządzili emigranci ukraińscy w Augustowie dnia 6 grudnia r.ub.-

33
e/ R o s j a n i e.

W Grodnie zauważono ostatnio przejawy działalności
bractwa "Ruskiej Prawdy", polegającej na propagandzie prze-
ciwbolszewickiej i zbieraniu składek na rzecz rosyjskich
organizacji emigranckich.

00000000

34
WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

nr. BP. 76/32. T.

dnia 10 stycznia 1932r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr. 1.
za miesiąc grudzień 1931 r.

VII. R ó ż n e.

W Krupicach, gminy Siemiatycze w powiecie bielskim dnia 12 grudnia r.ub. odbył się zjazd ziemian powiatu bielskiego, występujących jako organizacja "Nadburszańskie Koło Pomocy Sąsiedzkiej". W zjeździe wzięło udział 20 ziemian, którzy obradowali nad środkami zaradczymi, jakie należałoby zastosować dla złagodzenia skutków kryzysu gospodarczego w większych gospodarstwach rolnych. W rezultacie obrad opracowano projekt ulg podatkowych i innych, który ma być przedstawiony Wojewodzie.-

-00000000000000000000-